

280/54

115579

Fra
A. L.

U T D R A G

t i l

E I D S I V A T I N G   L A G M A N N S R E T T

i

ankesak nr. 280/1954 :

Den ankende part : Fru Øyvor Styren.

Prosessfullmektig : Ingen.

Ankemothpart : Staten v/ Justisdepartementet.

Prosessfullmektig : Regjeringsadvokaten v/

H.r.adv. Trygve Lange-Nielsen.

--ooOoo--

U T D R A G

t i l

E I D S I V A T I N G   L A G M A N N S R E T T

i

ankesak nr. 280/1954 :

Den ankende part : Fru Øyvor Styren.

Prosessfullmektig : Ingen.

Ankemotpart : Staten v/ Justisdepartementet.

Prosessfullmektig : Regjeringsadvokaten v/
H.r.adv. Trygve Lange-Nielsen.

--ooOoo--

		side
1950 8/9	St.meld. nr.64, opplysninger om samme	
~~1950~~ 12/5	Legattest fra dr. Rjalmar Torp	1
1945-1946	Av notater i legeprotokollen ved Oslo kretsfengsels kvinneavdeling vedr. Byvor Hansson	1
1945-1946	Ekstrakt av medisinske opplysninger vedr. fru Byvor Hansson	2
1946 sept. og desv.	Røntgenbehandlingar ved Ullevål sykehus	3
1946 23/3	Av journal for Rikshospitalets Røntgen Radiuminstitutt v/T. Dahle	3
1946 7/5	Brev fra dr. Augusta Rasmussen til politifullmektig Hartmann	4
1946 11/6	Av rettsbok for Oslo Forhørsrett	5
1946 29/7	Brev fra l.r.sakfører R. Skjerve Nielssen til fru Byvor Hansson	5
1946 22/8	Brev fra Oslo komm. sykehus, avd. VII til dr. Augusta Rasmussen	6
1946 19/9	Brev fra Ullevål sykehus, røntgenavd. v/ Jon Herland til dr. Augusta Rasmussen	7
1946 27/9	Brev fra Oslo Kretsfengsel v/Arnt Loken til l.r.sakfører R. Skjerve-Nielssen	7
1946 12/11	Brev fra reservelege Kåre E. Poulsen, Ullevål sykehus, røntgenavd. til dr. Augusta Rasmussen	9
1946 12/11	Journalutdrag fra Ullevål sykehus	9
1946 23/12	Legattest fra dr. Petter Beron Sivver	12
1946 30/12	Legattest fra dr. Harry Schive	12
1947 20/1	Av journal for Barua sykehus	12
1947 24/1	Av sykejournal for Barua sykehus	13
1948 2/4	Brev fra Fengselsstyret v/Johannes Halvorsen til Kjell Hansson	16
1948 8/4	Leguttalelse fra dr. Harry Schive	17
~~1948 30/9~~	~~Den av Oslo byrett i landsvillmannen~~	~~18~~
1948 8/11	Brev fra Fengselsstyret til Kriminalsjefen i solo vedr. artikkel i "8.mai" nr. 18 for 30/9 1949	41
1948 30/8	Brev vedr. kostholdet i fengslene, fra Fengselsstyret	44
1949 20/12	Stevning til Oslo byrett fra fru Byvor Hansson v/o.r.sakf. Arne Kobbe	45

1950	35/2	Tilsvaer til Oslo byrett fra Staten v/ Justisdepartementet v/regjeringsadvokaten	46
1950	13/9	Legeerklaring fra dr. Gunnar Guldschl	47
1950	28/9	Brev fra Barum sykehus v/dr. Lehartum Hansen til o.r.sakf. N. Storm Nielsen	47
1950	3/10	Legeerklaring fra reservelege ved Barum sykehus, dr. R. Thingstad	48
1950	5/10	Legeerklaring fra reservelege R. Thingstad	48
1951	8/3	Brev fra regjeringsadvokat Henning Sedtner til Barum sykehus	49
1951	10/4	Brev fra Barum sykehus v/T. Granroth til regjeringsadvokat Henning Sedtner	49
1951	14/6	Påtegning fra Oslo Kretsfengsel på brev fra Oslo byrett til Oslo Kretsfengsel av 17/4-51	50
1954	13/2	Legeerklaring fra dr. Arnold Falch, Hokksund	50
1954	15/2	Legeerklaring fra dr. Ragnv. Vinje Spockelie	51
1954	16/2	Av rettsbok for Oslo byrett	52
1954	4/3	<u>S O M</u> av Oslo byrett	53
1954	22/3	Foreløpig ankeerklaring til Eidsivating lagsmannsrett fra fru Øyvor Hansson	65
1954	9/5	Ankeerklaring til Eidsivating lagsmannsrett fra fru Øyvor Hansson	65
1954	10/5	Tillegg til ankeerklaring til Eidsivating lagsmannsrett fra fru Øyvor Styren Hansson	73
1954	9/6	Tilsvaer til Eidsivating lagsmannsrett fra Staten/Justisdepartementet v/ regjeringsadvokat Henning Sedtner	76
1955	15/1	Vitneliste til Eidsivating lagsmannsrett fra regjeringsadvokat Henning Sedtner	77
1956	8/2	Rejonnelse av Eidsivating lagsmannsrett	78
1956	6/2	" " " "	79
1959	30/1	Fr.skr. til Eidsivating lagsmannsrett fra regjeringsadvokaten	79
1959	2/5	Fr.skr. til Eidsivating lagsmannsrett fra regjeringsadvokaten	81
1959	14/4	Av Fr.skr. til Eidsivating lagsmannsrett fra fru Øyvor Styren Hansson v/ h.r.advokat Torleiv Idsøe	82
1959	9/12	Fr.skr. til Eidsivating lagsmannsrett fra Regjeringsadvokaten	82

1960	3/3	Brev fra Ullevål sykehus v/direktor Olav Solheim til h.r.adv. Idsøe	83
1960	27/4	Utdrift av sykejournal for Ullevål sykehus v/avdelingslege Sverre Aarseth	84
1960	21/10	Av Fr.skr. til Eidsivating lagmannsrett fra h.r.adv. Torleiv Idsøe	87
1960	12/12	Av Fr.skr. til Eidsivating lagmannsrett fra Regjeringsadvokaten	90
1961	7/4	Sakkyndig erklæring vedr. Gyvor Øyren Hansson fra overlege Halvard Hegna	91
1961	7/5	Rettspsykiatrisk erklæring fra overlege Jon Leikvam	100
1961	31/5	Fr.skr. til Eidsivating lagmannsrett fra Regjeringsadvokaten v/h.r.advokat Trygve Lange-Nielsen	144
1961	15/6	Fr.skr. til Eidsivating lagmannsrett fra h.r.adv. Torleiv Idsøe	145
1961	17/8	Brev fra overlege Jon Leikvam til Eidsivating lagmannsrett	147
1961	22/8	Brev til Eidsivating lagmannsrett fra dr. Halvard Hegna	148

1950 8/9 Stortingsmelding nr.64. Utdrag av brev av 8/7-59 fra h.r. adv. Idsøe til fru Styren Hansson ang. hennes forhold som fange slik dette omtales av kst.riksadvokat Thommesen angivelig etter St.meld.nr.64/1950:

"Bilagene til kst.riksadvokat Thommesens utredning har ikke vært trykt, og er såvidt jeg foreløpig har kunnet finne tatt til etterretning av Stortinget eenstemmig og uten debatt. Det er mulig at denne ganske greie behandlingsmåte også sier noe om måten hvorpå alle disse forhold er undersøkt og gransket fra før".

Fra prosesskr. til lagretten fra h.r.adv.Idsøe av 7/7-59: "Foreløpige undersøkelser viser at dette viktige grunnlag for den kst. riksadv.s utredning bare har foreligget for Stortinget i et - muligens noen ganske få utrykte eksemplarer ---"

Fra prosesskr. 22.4.1960: "dok.nr.56,nr.2 m.v. har ikke kunnet finnes i Stortingets arkiv. Det er således sparsomme opplysninger som St.meld.64/1950 gir om fru Styrens forhold, idet det nærmere grunnlag som St.meld.64/1950 bygger på ikke har kunnet tilveiebringes."

1939 12. mai. B e g e t t e s t fra dr. Hjalmar Torg,
spesialist i neurologi, (byr.dok. nr. 14,
bil. 1).

Fra Gyvor Hansson frembyr fortiden en betydelig
depressjon og har desuten tegn på et noget forhøyet
blodtrykk.

Hun bør av hensyn til sin tilstann reise bort helst
for lengere tid - ihvertfall for 6-8 uker.

Hjalmar Torg (c.)

1945 - 1946. Av n o t a t e r i legeprotokollen ved
Oslo kretsfengsels kvinneavdeling vedr.
Gyvor Hansson (byr.dok. nr. 16, bil. 1).

19/12-45 Konnet fra Ørdtveit. Bør en valeriana og kamfer
for "hjertet". - Ingen bilyd. Forsøk på sulte-
streik.

12/1 -46 Har dråper her.

31/1- 46 F. 68. Hensos regeln. til isjor.

7/3 - 46 Hjerteanf., sover dårlig, svimmel, dråper ?
Eteriske valeriana dr.

21/3- 46 Ni radium. I 1937 hadde hun radiumbehandling
for en svulst. Klager over svimmelhet.

4/6 - 46 -

26/6- 46 Egg. nr. 150 - 90.

4/7 - 46 Svimmelhet, Ak 110.

- - 46 Nyonal sove på, Sukke - grønnsaker.

18/7- 46 Blotkøtt egg ?

27/7- 46 Arthrosis humeri. Spondylosis lumb. etc.

6/9 - 46 Til behandling.

13/9- 46 Uforskammet.

22/9- 46 Bljoklyster. Sokter & opiso.

4/10- 46 Sen ellers - Alkohol.

(av legeprotokoll
1945-1946)

11/10-46 Mitt rimeligere idag.
24/10-46 -
14/11-46 Svimmelhet.
14/12-46 Sovinal, 0.10.

1945 - 1946.

E k s t r a k t av medisinske opplysninger
vedr. fru Gyver Hansson, (byr.dok. nr. 11,
bil. 7).

19/12-45 Ber om valeriana og konfer for hjertet. Ingen
bilyd over hjertet. - Forsøk på sultestreik.

31/1-46 F. 68. Menses regelmessig til ifjor.

7/3-46 Hjerteanfall ?, sover dårlig, svimmel, valeriana-
dråper.

21/3-46 Oppgir å være radiusbehandlet for hjernesvulst.
Klager over svimmelhet. (Senere brev fra prof.
Dahle om at det hadde dreiet seg om en svulst
på øyelokket - den var forsvunnet ved strålebe-
handling).

7/6-46 Klaget over rheumatiske smerter. Har bitt av
en tand, men avslått tannlegebehandling.

18/6-46 Til røntgenundersøkelse på Rikshospitalet.

26/6-46 Blodtrykk 150/90 - Rog.

4/7-46 Svimmel, blodtrykk 110.

8/7-46 Til fortløpende røntgenundersøkelse på Rikshospitalet.

18/7-46 Nyonal for søvnen. Pakke - grønnsaker.

27/7-46 Påvist forkalkning i h. skulder-ledd og
spondylose i lændvirvelsøylen.
Fra 9/8 til 22/8 innlagt på Ullevål sykehus,
(kopi av opplysninger derfra vedlegges).

11/9 -46 Røntgenbehandling på Ullevål.
17/9 -46 " " "
19/9 -46 " " "

(eks. 1945-1946)

23/9-46 Oljeklyster. Nekter å spise.
 11/10-46 Litt rimeligere idag.
 11/11-46 Til røntgenkontroll - Ullevål.
 12/11-46 " " (se kopi av skriv fra røntgen-
 avd.)
 14/11-46 Svidsker.
 14/12-46 Sovinal 1/2, 10.
 Stadig nektet kontrollundersøkelse. Ikke fulgt
 legerådene.

Augusta Rasmussen (s.)

1946 september
og november.

Røntgenbehandling
 ved Ullevål sykehus, (byr.dok. nr. 16,
 bil. 2).

6/9 -46
 11/9-46
 17/9-46
 19/9-46
 11/11-46
 12/11-46

1946 23. mars.

Av journal for Rikshospitalets
 Røntgen Radiuminstitutt v/T. Dahle
 (byr.dok. nr. 16, bil. 3).

Syvor Rasmussen er radiumbehandlet ved Riks-
 hospitalet i 1935 for en tumor på øvre høyre øyelokk
 medialt. Histologisk diagnose foreligger ikke. Under
 strålebehandlingen svant tumor langsamt. Siste journal-
 anførsel 30/8-35. Det står da at tumor var knapt
 grynster (ved behandlingens begynnelse var den vel russisk-
 ørtster). Hun var best om å komme til kontroll, men

(av journal 21/3 1946)

kan ikke sees å ha vært frem.

I. Døllé (s.) (8)

1946 7. juni. B r e v fra dr. Augusta Rasmussen til politifullmektig Hartmann, (byr.dok. nr. 11, bil. 4).

Ifølge telefonkonferanse har jeg undersøkt fru Syvor Rasmussen.

Hun klager i dag over rheumatismelignende smerter. Jeg har indtrykk av at hun aggraverer adskillig, men for sikkerhets skyld skal jeg få tatt et par røntgenbilleder.

Hun er for øvrig et meget vanskelig menneske å ha med å gjøre i sengelot. - Hun har i lang tid nøttet å gå på luftetaket. Hun har bidt av en tand, men nøtter å la seg tandbehandle, tilmot at hun sier hun bare kan spise grøt og suppe. - Hun nøtter å la seg sette vitaminpreparater. Hun er helt uskyldig og blir "forferdelig" behandlet. Hun må ut i naturen og hjem til sine barn. Det er hennes mening at det er statsråd Aasland som står bak at hun holdes inne. Og hun fremholder at hennes forsvarer er enig med henne i at statsråd Aasland hater henne. - Hun beklager seg over at hun ikke kom i sin mors begravelse og ikke i sin sønns bryllup - det var verre ond enn hun skulle ha vært den største søsteryter. - Det er den verste sjelolige tortur at hun ble flyttet fra Bredtveit til Oslo Kretsfengsel for det ble sagt henne at hun skulle hjem. - I samme dur er det neste hun sier. -

Jeg finder det ikke nødvendig at hun innlegges på sykehus på nuverende tidspunkt.

Augusta Rasmussen (s.)

Spec: Psykiatri.

1946 11. juli. Av r e t t s b e k for Oslo Formidlingsrett
(Byr.dok. nr. 11, bil. 6).

Bonnor R. Dick-Henriksen.

Breuste siktede

Syver Hansson, f. 3/3 1891.

Personalia som før.

Ble gjort kjent med politiets begjering om for-
lengelse av fengelsisfristen og fikk høve til å uttale
seg.

Siktede henstillet at hun prinsipielt måtte bli
lønslatt, subsidiært overført til sykehus, idet hennes til-
stand er meget dårlig og hun trenger spesialbehandling
for sine revmatiske lidelser.

Bonnoren fant å måtte imøtekomme begjeringen om
forlengelse av fristen, idet han dog forutsatte at Fåtale-
myndigheten vil være oppmerksom på siktedes helbredstil-
stand, og eventl. treffe de forføyninger som måtte anses
påkrevet i den anledning. Det er riktig at siktede gir et
inntrykk av å være meget nedbrutt.

X
21.11.62
1946 22. juli.

B r e v fra l.r.saksfører R. Skjerve
Nielsen til fru Syver Hansson, (Byr.dok.
nr. 12, bil. 2).

Jeg har idag mottatt Deres brev av 25. da. Jeg
viser heron til vår konferanse fredag sistleden.

Jeg kan forevrig meddele at jeg har hatt et par
telefonkonferanser med dr. Guldberg som bekrefter at
røntgenbildene viser at De har forkalkninger. Hun var
sterkt i tvil om hun fant å kunne innlegge Dem på
sykehus, og jeg fant derfor å måtte konferere med

(Brev 29/7 1946)

politifullmektig Hartmann om saken. Man ville ikke motsette seg dette, og jeg går etter dette ut fra at De vil bli overført til sykehus. Dr. Guldborg kunne ikke love meg det helt sikkert. Dessuten skulde hun og politifullmektig Hartmann ha en konferanse om saken.

Jeg skal holde Dem underrettet og så snart der foreligger noe nytt skal De høre fra meg.

1946 22. august.

B r e v fra Oslo komm. sykehus, avd. VII til dr. Augusta Rasmussen, (byr.dok. nr. 16, bil. 4).

Ad Gyver Hansson, f. 3/3 1893.

Pasienten har ligget i avdelingen i tiden 9/8 - 22/8-46.

Diagnose :

Det er røtologisk før innleggelsen påvist arthrose i humeri dext. Peritendinitis calcarea. Stg. columna viser osteochondrosis. Spondylosis lumbalis. Hun er under oppholdet undersøkt av neurolog (dr. Ingebrigtsen), som finner positiv Babogve på begge ben - som dog ikke bærer organisk preg. Neurologica fikk et bestemt inntrykk av at pasienten aggraverer i betydelig grad. På den annen side er det røtologisk påvist osteochondrose som kan gi ryggsmertor. Som behandling foreslås sengeleie fremover en tid (varmebehandling i form av varmekasser). Det er ikke indisert med opphold i sykehus fortsatt. - Hvis det skulle vise seg at smertene vedvarer, kan røtologisk behandling komme på tale. Dette kan gjennomføres poliklinisk såfremt pasienten er mobil nok til det. -

Hun har fått 4 røtologisk behandling for sin periten-

(brev 22/3 1946)

dinit og anbefales rtg.behandling påny omkring 10/9.

Det er under oppholdet forøvrig påvist normalt blodtrykk, nyeproteinæuri, og normal (9 mm). Urin :
 normal. UR + LI + SG. 100 %.

Ullevål sykehus, avd. VII, 22/3-46.

Petter Hanberg (s.) (?)

1946 19. september. B r e v fra Ullevål sykehus, røntgen-
 avdelingen v/Jon Herland til dr. Augusta
 Hansson, (byr.dok. nr. 16, bil. 5).

Øyvor Hansson kan komme til fornyet behandling,
 hvis hun ikke er bra om 6-8 uker for sin peritendinitis
 calcarea.

1946 27. september. B r e v fra Oslo Kretsfengsel
 v/Arnt Loken til l.r.saksfører R. Skjerve
 Nielsen, (byr.dok. nr. 39).

Fra Øyvor Hansson.

Jeg har sett ditt Deres brev av 18/9 hvori De
 meddeler at fru Hansson stadig vekk og i sterke ordelag
 beklager seg over den behandling hun blir utsatt for i
 fengselet.

Jeg er i lengere tid praktisk talt daglig av
 overoppavsakvinnen i kvinneavd. holdt underrettet om fru
 Hanssons tilstand og oppførsel. Hun er på sitt vis
 kanskje den vanskeligste fange kvinneavdelingen har hatt.
 Hun har ikke til noen tid lagt godviljen til for å lette
 fengselsoppholdet for seg selv og savner tilsvarende
 forståelse for fengslets oppgave og arbeid. På denne

(brev 27/9 1946)

måte føler hun fengselsoppholdet mer ubehagelig for seg selv enn hva som ellers var nødvendig.

Hun har desshøve til vært behandlet korrekt og fullt forsvarlig og har heller ikke fremsatt noen klager over behandlingen til fengslets direktør eller inspektør, som det er henne tilkjent at hun kan få samtale med. Jeg er allikevel ikke forbauset over at hun ved klager til Den søker å vekke medlidenhet.

Med henvisa til konkrete klagepunkter som er gjengitt i Deres brev skal jeg bemerke at dr. Hansson har føyet fru Hansson i å legge henne inn på Ullevål sykehus, men sykehuset finner det ikke nødvendig og ønsker ikke å beholde henne.

Fengslets dagtjeneste slutter kl. 19, da går nattvaktens på. Etter gjeldende instruks skal nattvaktene kun i høyest påkrevde tilfelle og aldri alone åpne en cellofor. Det er en alminnelig forutsetning at fru Hansson forlanger sitt belte brett før utin ved 20 - 21 tiden og har det brett om morgenen. Det er ikke nødvendig. At fru Hansson, når betjeningen etter logens ordre nekter å gi henne tabletter, svarer med at hun nok skal holde den våkne om natten, oppfordrer heller ikke til å yte henne denne service. For å unngå misforståelser tilløyer jeg at en oppsynskvinne til enhver tid er våken.

Gjennom en tid ønske fru Hansson å få klyster i fengslet og ønsket å frentvinge at hun ble sendt til Ullevål sykehus for å få det der. Det medførte en forlenger stopp i avfseringen. Idag tar hun inset klyster i fengslet.

Den De vil forstå er det en påtjenning for kvinneavdelingens personale å ha fru Hansson som fange, og var

(brev 27/9 1946)

hun et sykehuscasus, ville det for fengslet alone bety en avlastning.

1946 12. november. B r e v fra reservelege Kåre T. Poulsen, Ullevål sykehus, røntgenavd. til dr. Augusta Rasmussen, (byr.dok. nr. 11, bil. 9 og byr.dok. nr. 16, bil. 6).

CB
A4 : Gyver Hansson, f. 3/3 1893.

Det er avdelingens inntrykk, at denne patient aggraverer i noget betydelig grad.

Vi har foreslått henne røtg.behandling, men dette vegrer hun seg bestemt imot.

Hun virker på oss fullstendig forstyrret og er ytterst ubehagelig å ha med å gjøre, så vi vil helst ikke ha mere befattning med henne.

(21. 11. 1962 husket Poulsen intet, han ga et skremmende inntrykk, 50 år, i år om 90, App-robot i for skk-tiden)

1946 12. november. Journalutdrag fra Ullevål sykehus, (byr.dok. nr. 58, bil. 2).

Ln.nr. 13883/46 Havn: Gyver Hansson, f. 3/3-93 Ark.nr. I.

14/8-46 Henvist til røtg.beh. h. skulder fra avd. VII,

I ca. 6 mnd. smerter i h. skulder. Rt Peritendinitis

calcareo. Behandling: 100 r x 4, 1/2 Cu - 40 cm. - 172 Kv.

11/9-46 Tydelig at pat. aggraverer. Klager over at hun ikke har hatt avføring på 3 uker. Et overrøntgebilde viser noe innhold i colon, men ingen utspiling.

Beh. mot h. skulder og lumbalcolumna: 150 r x 3, 1/2 Cu - 40 cm. - 172 Kv. Hun fikk beh. 11/9, 17/9 og 18/9-46.

11/11-46 Avskrift av brev fra legen ved kvinneavdelingen, Oslo Kretsfengsel !

(av Journal 12/11 1946)

"Efter avtale sender jeg fru Gyvor Hansson. Hun klager over smerter overalt, nu mest i knærne og høyre skulder og hun ligger bestandig. Hun vil eller kan (?) ikke stå opp. Jeg har inntrykk av at hun simulerer og aggraverer - hun vil på sykehus. Hun var til undersøkelse på avd. VII i august måned - der vil de ikke ha henne igjen (dette sidste vet hun ikke). Det er svært vanskelig for mig med henne fordi jeg ikke får underrettet henne ordentlig idet det alltid er så vondt at jeg ikke må røre eller hun småprotesterer. Hun mener at jeg vil forhindre at hun får den rette behandling. Og så fremholder hun at dr. Ingebrigtsen skal ha sagt at hun skal ha varmebehandling - men han sa til mig at røntgen var det riktige. Bør ikke denne pat. være litte oppe ?

11/11-46 : Auguste Easmussen (h.)

11/11-46 : Hun virker helt fersgyrret. Under bilturen hit sier hun til vaktmannskapet at hun vil ha røntgen, men nu vegrer hun seg bestemt for en slik behandling, idet hun angivelig får sterke smerter i maven. Ved forrige røntgenbehandling av ryggen forlangte hun mere røntgen da hun hadde inntrykk av at det hjalp så godt. Hun lar seg efterhånden overtale til å la seg røntgenfotografere og rtg. beh. av h. skulder, som viser betydelig innskrenket bev. (sannsynligvis adskillig aggravering). Det samme gjelder venstre kne, som hun på et ubehjelpelig vis holder fixert i lett bøyet stilling.

Av journalen fremgår forøvrig at pas. ialt fikk 950 r mot h. skulder i 2 serier og 450 r mot lumbalcolonna. Siste behandlingsdag var 18/9-46.

Røntgenundersøkelse av bekken, v. kne.

Det ses moderate artrotiske forandringer på begge hofteledd med sklerose av taket og påleiringer langs randene. R : Coxarthrosis deformans bilat.

s.6.0

(av journal 12/11 1946)

Det ses likeledes arthrotiske forandringer med atskillig reduksjon av brusksøyden i kneleddet og høyre spisee *eminentia intercondyloidea*. Bruskreduksjonen er særlig tilstede på lateralsiden og tibia er subluksert i denne retning.

R : Gonarthrosis deformans.

Hoyland, 12/11-46.
(S.)

Røntgenundersøkelse av abdomen.

M.P.

Det blev tatt et overrøntgebilde av abdomen da pasienten klager over ikke å ha hatt avføring på 3 uker. Det er en h. konveks scoliose i lumbalcol. Noe innhold sees i colon, det er en del meteorisme, men ingen utspiling av colon. Samsynligvis aggraverer pasienten betydelig.

R : Intet særlig pat. påvist v/abdomen.

Fv.1.

Hola (S.) 11/9 1946

Røntgenundersøkelse 8/7 1946. Avd.: Rtg. pol.

Høyre skulder : Kalkholdigheten i høyre skulder er lett nedsatt. I skulderleddet sees jevne leddlinjer med en tilspissning nedad på caput humeri leddrand. Bruskhøyden i leddet synes ikke å være redusert.

Over tuberculum majus sees en grynstor forkalkning i bløtdelene og en mindre forkalkning oppad i bløtdelene for *cavitas glenoidalis*.

R : Arthrosis humeri dext.

Peritendinitis calcarea.

Lumbalcolunia : Det sees en høyrekonveks torasjons-scoliose. Intervertebralskivene mellom L.5 - S. 1 er tydelig redusert i høyde og det sees subcondral sklerose og randpåleiringer på de tilstøtende deler av hvirvelcorpora. På de fleste av hvirvelcorporas rander sees tydelige på-

(av journal 12/11 1946)

leiringer, sannsynligvis som uttrykk for en osteochondrose.
 Normale ileosacralledd. Intet å merke ved bløddelaskyggene.

R : Osteochondrosis. Spondylosis lumbalis. Scoliose.

Axel Scheel Myhre
 (s.) (s.)

Rontgenogrammene ligger i samme konv. som
 Ullevåls bilder.

1946 23. desember. L e g e a t t e s t fra dr. Petter
 Borch Gløver, (byr.dok. nr. 11, bil. 10).

Fru Gyvor Hanssen f. 3/3 1893 bør innlegges i
 sykehus tiltrengende syeblikkelig hjelp.

Diagnose : Polyartrit ?

Oslo, den 23/12 1946 Petter Borch Gløver (s.)
 Lege

1946 30. desember. L e g e a t t e s t fra dr. Harry
 Schive, (byr.dok. nr. 11, bil. 11).

 Fru Gyvor Hanssen blir idag av meg innlagt i
 med.avd., Barum Sykehus, for en svær lumbago, som har
 invalidisert henne totalt.

Oslo, den 30/12 1946 Harry Schive (s.)

1947 24. januar. Av j o u r n a l for Barum Sykehus,
 (byr.dok. nr. 22, bil. 1).

Innlagt	Utskrevet	Kliniske diagnoser
med. 30/12-46	24/1-47	Rheumatismus ? ? (simulatio ?)

1947 24. januar. Av sykejournal for Bærum sykehus, (byr.dok. nr. 26, bil. 1).

Datum : 30/12-46

Dr. H. Schive : lumbago.

Journal : Laane.

Patientens mann har hatt "gikt og ischias", 5 sønner, hvorav de 2 eldste har hatt ischias.

Patienten blev for vel 30 år siden operert for bukhinnebetennelse.

I 1936 hadde hun en svulst på "innsiden av h. øye" og blev radiumbehandlet herfor i ca. 1 år.

Hun har ikke hatt giktfeber.

For 12 år siden fikk hun en heiresidig ischias etter en forløftning. Lå hjemme i flere uker og fikk etterpå gytjepakninger i et helt år med melleorum.

For 8 år siden faldt hun på ski og slo sig. Fikk da påny ischias. Lå dengang 6 uker i Vikersund Bad. Etterpå lå hun i bad ved Gøteborg i 6 uker. Senere har hun vært relativt bra til for et år siden. Hun har det siste år litt efter litt fått ondt i korsryggen, dessuten smerter nedover baksiden av høire ben til kneleddet. De 2 siste mnd. har hun hatt smerter i begge kneledd, dessuten stivhetsfølelse i høire hånds fingre. Har vanskelig for å knytte h. hånd. Hun har av og til i lengere tid hatt feber om aftenen, ca. 38 grader under armen.

Hun har nu vært i Oslo Kretsfengsel i enecelle siden 11. des. 1945. I august i år fikk hun under badning i karr et heksekudd og blev innlagt i Ullevål i 14 dager. Fikk ingen behandling. Hun har nu ligget tilsens i flere mnd. Blev løslatt mot daglig meldeplikt 21/12-46.

Treg mave. Vannlatningen er i orden. Tatt av 1 vekt.

(av sykejournal 24/1 1947)

Julaften blev hun betydelig verre, har senere ikke fått sovnet stort p.gr. av smerter.

Status presens 30/12-46 :

Alm. hold. Kan ikke reise seg i sengen. Snur seg med meget stort besvær.

Ikke bleke slimhinner. Dårlige tenner.

Ingen ødemer, intet exanthen, ingen glandelsvulst.

Pupiller : egale, reagerer for L/A.

Tp. 38,4 P. 76, regelm. RR 150/80.

Tg. fuktig, ren. Resp. 18, ubesværet.

Fauces + rene.

Cor : norm. forh.

Pulmones : norm. forh.

Abdomen : arr etter operasjon i h. side. Norm. forh. Ingen trykkesmerter, ingen palpable oppfyllinger.

Lever og milt ikke palpable.

Refleksor :	H.	V.
patellar	++	++
Achilles	+	+
Plantar	VV	VV

Patienten kan ikke løfte h. arm over horisontalen, heller ikke ta bak på ryggen. Kan ta opp på hodet. Ingen svulst av h. skulderledd. Kan ikke knytte h. hånd helt. Dårlig håndtrykk.

Patienten er trykkesmerter over nedre del av columna, ikke over iliosacralleddene.

Lasegue + 10 grader på begge sider.

Innskrenket bevegelse i begge hofterledd.

Hun kan ikke rette ut venstre kneledd helt.

Ingen tydelig svulst av kneleddene.

Ingen sensibilitetsforstyrrelser.

(av sykejournal 24/1 1947)

31/12 1946 :

Sovet lite p.gr. av smerter i koraryggen. Smerter i begge lår, sjelden smerter nedenfor knærne. Fleksjon i hoftleddene går nokså godt under motstand, likeså utadfering.

6/1 1947 :

Har "smerter i alle ledd". Været er h. skulder, V. hoftledd og V. kneledd. Det er innskrenket bevegelse i h. skulderledd, smert ved passiv bevegelse av fingrene. Patricks symptom positivt. Smerter ved passiv bevegelse av begge hofter.

13/1 1947 :

Smertene er i tilbakegang. Sover godt. Føler seg sterkere. Spiser ganske bra.

14/1 1947 :

Temp. har vært kontrollert noen ganger og har vist seg å være omtrent riktig. Dog har pas. nektet å la sykepleiersken holde termometret.

18/1 1947 :

Klage over svetting. H. skulder er smertefull og temmelig stiv. Ellers har hun de samme smerter i bena som før. Spiser godt.

23/1 1947 :

Klager fremdeles over smerter i v. hofte, begge knær og hele høire arm. Sover litt dårlig. Utskrives til hjemmet.

24/1 1947 :

Utskrives.

1948 2. april.

B r e v fra Fengselsstyret v/Johannes Halvorsen til Kjell Hansson, (lag.dok.41, bil. 1).

Varetektsfange Gyvor Hansson.

Til brev av 5. mai 1947.

Etter foretatt undersøkelse skal Fengselsstyret meddele :

Staten betaler for fanger forpleining m.v. på sykehus inntil den dag straffen er utstått eller dens full byrding avbrutt eller varetektsfengslingen er opphevet.

Etter denne regel vil utgiftene vedrørende Gyvor Hanssons sykehusopphold etter 21. desember 1946, da hun ble løslatt av varetekten, være staten uvedkommende.

Gyvor Hansson har under varetektsfengslingen hatt tilsyn av lege og var også i tiden 9. - 22. august 1946 innlagt i Ullevål sykehus, avd. VII, hvor hun ble undersøkt av neurolog Dr. Ingebrigtsen. Hun ble utskrevet da det ikke var indisert med opphold i sykehus fortsatt. Under sykehusoppholdet fikk hun 4 røntgenbehandlinger, og det ble anbefalt ny behandling omkring 10. september 1946. Denne fortsatte behandling fikk hun 1 september 1946, men fengselslegen opplyser at fangen utover høsten o.å. hadde en periode med sultestreik og begynte å motsette seg enhver kontrollundersøkelse av armen og benet med den begrunnelse at sykehuset hadde lovet henne en annen, visstnok fysisk behandling. Ved henvendelse til sykehuset ble det opplyst at dette ikke medførte riktighet.

På grunn av fangens negative holdning gjorde fengselslegen et forgjeves forsøk på å få Gyvor Hansson inn igjen på Ullevål sykehus, avd. VII.

Etter den fortsatte røntgenbehandling 1 september

(brev 2/4 1948)

1946 skulle hun ifølge avtale med Ullevål sykehus, røntgenavdelingen komme til ny undersøkelse og eventuell behandling i november måned, men hun vegret seg bestemt for det. På sykehuset fikk legene inntrykk av at pasienten aggraverte i betydelig grad.

Fengselslegen har uttalt at fangen ikke fulgte legerådene hvis det ikke passet henne.

Løslatingen fra varetekt var ikke foranlediget av fengselsvesenet. Det foreligger derimot en rekke henvendelser til politiet fra siktedes forsvarer, o.r.saksfører Skjerve Nielsen, om løslating, begrunnet med siktedes sykdom og for at hun skulle komme til krefter før hovedforhandlingen.

1948 3. april.

L e g e u t t a l e l s e fra dr. Harry Schive, (byr.dok. nr. 11, bil. 14).

Mrs Gyver Hansson ble innlagt på Kurbadet i Akersgt. 15. mars og er der fremdeles.

Hun er behandlet i denne tiden med en rekke medisinske bad, pølninger, varme omslag og massasje samt medisiner. Under behandlingen har der vært endel framgang, men hun er stadig helt ut invalid. Hun kan således overhodet ikke gå uten hjelp av 2 krykker. Hun ligger for det meste av dagen.

Såpass langvarig som hennes sykdom - rheumatisk polyartritt - har vært, er det sannsynlig, at et opphold i Kurbadet på under 2 1/2 - 3 mndr. neppe vil strekke til for å kunne gjøre henne så noenlunde arbeidsfer igjen, hvis hun overhodet blir det noensinde.

10/11 1949

Saksnummer: 10/11 1949

10/11 1949

10/11 1949

1949 8. november. B r e v fra Fængselsstyret til
Kriminalsjefen i Oslo, (lag.dok. nr. 41,
bil. 2).

"G.mai" nr. 18 for 30. september 1949 - "Generaldirekter
Dietrich Hilditch".

Politifullmektig Wahl har anmodet om opplysning fra
Fængselsstyret i anledning av den ovenfor nevnte artikkel,
særlig vedrørende den kritikk som er reist mot kostholdet.

I den anledning skal Fængselsstyret bemerke :

Det ble ikke av Justisdepartementet, Fængselsstyret,
i forbindelse med eller etter frigjøringen truffet eller
sendt ut noe vedtak om at kostregulativet for landsvik-
fangene skulle reduseres i forhold til det eller de
regulativ som ble benyttet for politiske fanger under
okkupasjonen, og en kjenner ikke til at noen annen myndig-
het har truffet slik bestemmelse eller at noe slikt er
gjennomført i fengsler eller leirer.

(Brev 7/11 1945)

Ved frigjøringen var kostregulativet av 5. mars 1943 gjeldende ved Botafengslet, Oslo kretsfengsel (derunder mellomgt. 19) og Fengslet på Bredtveit. En avskrift av regulativet legges ved, bilag 1.

Dette regulativ var fastsatt av Fængselsstyret overensstemmende med et forslag fra en nedsatt komité bestående av "direktor" Baac-Evelt, Bredtveit fengsel, dr. med. Hans Eng, overlege Jon Holmvan, Oslo kretsfengsel og forvalter A. Brygger, Botafengslet. Det som foranlediget denne komité satt med var at "direktor" Baac-Evelt ved Fengslet på Bredtveit på egen hånd 2 ganger hadde gått til en sterkt nedskjering av kosten for de politiske fanger som satt på Bredtveit. En avskrift av de regulativ som Baac-Evelt hadde fastsatt ligger ved som bilag 2.

Ved Ilobu fengsel fulgte en den første tid etter frigjøringen stort sett samme kostregulativ som tyskerne hadde fastsatt for Grini og på liknende måte ble det forholdt ved de øvrige anstalter som norske syngigheter etter 8. mai 1945 overtok etter tyskerne og fortsatte å bruke som fengsler eller leirer for landsvikfanger. En har imidlertid hatt inntrykk av at rasjens ganske snart ble fornyet slik at de svarte til gjeldende rasjoneringsforskrifter.

Det foreligger ingen offisielle oppgaver over kostsammensetning og energimengde pr. forbruksenhet ved de forskjellige anstalter fra den første tid etter frigjøringen. For Ilobu fengsels vedkommende foreligger det en beregning for tiden 9. mai - 31. desember 1945 foretatt av landsvikfanger som satt arrestert der. En avskrift av oppgaven ligger ved som bilag 3. Samtidig legges en

(brev 7/11 1945)

ved en avskrift av brev av 17. oktober 1945 fra overlegen ved Oslo fengsel, bilag 4.

For Oslo kretsfengsels vedkommende har overlegen ved Fengselspsykihuset foretatt en beregning over kaloriinnholdet den 27. juni 1945 og kom da til at dette for arbeidende fanger var ca. 2.300 og for ikke arbeidende fanger ca. 1.950. At denne tid gjaldt straffelens kostregulativet av 5. mars 1943 ved fengslet.

Med omsyn til forekomsten av "Beri-Beri" har overlegen ved Fengselspsykihuset uttalt at han antok at bortsett mot 1/3 av belegget i Oslo kretsfengsel fikk symptomer på B.vitaminmangel. Etter at kostens kalori og B.vitamininnhold ble økt i begynnelsen av september 1945 oppsto ikke, såvidt overlegen vet, nye tilfelle av disse sykdommene (polyneuriter). Diarreepisodes forekom ikke hyppigere enn en vanligvis ser det, har overlegen opplyst.

En av de første oppgaver som Fengselsstyret tok seg av etter frigjøringen var å skaffe utstyr og forsyninger av alle slag til fengsler og leirer rundt om i landet. Ved den forsynings situasjon vi den gang hadde etter 5 års okkupasjon var forholdene meget vanskelige, særlig i byene og i Nord-Norge. Det lyktes imidlertid meget snart å skaffe tilveie forskjellige varer som salt sild og fisk m.v. som engående ble tilbudt anstaltene. Så snart antforsyningene ble bedre tok Fengselsstyret opp underhandlinger med Forsyningsdepartementet om forhøyelse av melrasjonen til fanger og den 30. august 1945 gikk det ut et rundskriv om nytt kostregulativ, et eksemplar av dette rundskriv med vedlegg ligger ved som bilag 5. En finner i denne forbindelse å ville peke på at fangenes

(brev 7/11 1945)

melrasjon i det nye regulativ er høyere enn den melrasjon frie personer hadde på denne tid. I tillegg til dette tok anstaltene ut anvæining på varer som var nødvendige for å sikre dietten.

Fengselstyret finner også å burde gi en del opplysninger i anledning av det som er skrevet om behandlingen av Dietrich Hildisch.

1945 30. august.

B r e v vedr. kostholdet i fengselene
fra Fengselstyret, (lag.dok. nr. 41,
bil. 4).

Avsluttet vedr. kostholdet i fengselene.

Da de alminnelige ernæringsforhold i landet er blitt betraktelig forbedret siden krigens slutt har Fengselstyret tatt opp spørsmålet om kostholdet i fengselene og nedsatte 27. juli 1945 et utvalg som fikk i oppdrag å utarbeide et nytt midlertidig kostregulativ for fengselene i og ved Oslo.

Man sender hermed en del eksemplarer av det nye midlertidige kostregulativ som Fengselstyret på grunnlag av utvalgets forslag har fastsatt for alle fengsel og som gjelder fra 1. september 1945.

Regulativets bestemmelser om brødrasjonen gjøres hermed også gjeldende ved kretsfengselene og hjelpefengselen samt ved de provisoriske fengsler og fangeleire fra 1. september 1945. Man går ut fra at den resterende del av melrasjonen som nå nyttes som mel eller gryn til grøt eller supper n.v. brukes i den utstrekning som det er

mulig.

Forøvrig kan regulativet følges i den utstrekning som det finnes hensiktsmessig.

Forsyningsdepartementet har underrettet forsyningsneamdene om adgang til å anvise fengslene forhøyet mel-rasjon fra 1. september 1945 med 540 gr. pr. dag for arbeidende fanger og 360 gr. pr. dag for ikke arbeidende fanger. Det er dog herved en bestemt forutsetning at den daglige brødrasjon ikke overstiger 400 gr. for arbeidende fanger og 275 gr. for ikke arbeidende fanger.

Videre er det en forutsetning at fengslene ikke uttar til fordeling på fangene noen av de ekstrarasjoner v mel, gryn og brødvarer som deles ut.

1949 20. desember.

S t e v n i n g til Oslo byrett fra fru Gyvor Hansson v/o.r.saksfører Arne Kobbé, (byr.dok. nr. 1).

Saksøkeren ble 30. mai 1945 arrestert, siktet for landsøvik.

I de første måneder av sin varetektsfengsling satt hun på Bredtveit. Høsten 1945 ble hun overført til Oslo Kretsfengsel, Åkebergveien 11, hvorfra hun ble løslatt 21. desember 1946.

Under oppholdet i Oslo Kretsfengsel pådro saksøkeren seg en sver lumbago som har invalidisert henne totalt.

Saksøkeren mener at sykdommens oppståen og utvikling med den derav følgende invaliditet skyldes manglende behandling, pleie og hensyntagen under varetektsfengslingen. Hun gjør derfor erstatningskrav gjeldende mot Den Norske Stat for de utgifter hun har pådratt seg som følge av sykdommen og også fremtidig eventuelt vil pådra seg og for det tap i ervervsevne hun har lidt og fremtidig vil lide som følge av

(stevning 20/12 1949)

invaliditeten. Videre krever hun at Staten yter henne en etter billighet avpasset pengesum som oppreisning for den tort og smerte og annen skade av ikke økonomisk art hun har lidt. Det samlede beløp av erstatning og oppreisning begrenses oppad til kr. 100.000,-.

Saksakeren vil nedlegge sådan

P å s t a n d :

Den norske Stat ved det kgl. Justis- og Politidepartement tilpliktes å betale fru Gyver Hansson erstatning og oppreisning etter rettens skjønn, begrenset oppad til kr. 100.000,-.

Staten tilpliktes å betale fru Hansson sakskostninger.

1950 21. februar.

P i l s v a r til Oslo byrett fra Staten v/Justisdepartementet v/regjeringsadvokat Henning Sødtker, (byr.dok. nr. 3).

Stevningen er holdt i så alminnelige vendinger at det ikke er godt mulig å ta til gjenside mot den.

Saksakeren må peikere hvilke konkrete forhold i forbindelse med fengselsoppholdet, som Staten skulle være ansvarlig for og som skulle ha forvoldt den angivelige lumbage. Når det er kommet en skikkelig fremstilling forøvdi, skal jeg ta til gjenside på de enkelte punkter.

Videre tar jeg be opplyst hvilken hjemmel saksakeren vil påberope seg for oppreisning for ikke økonomisk skade.

Det vil bli nedlagt slik

P å s t a n d :

Saksakte frifinnes og tilkjennes sakskostninger.

1950 10. september.

L o g e o r d l e s r i n g fra
dr. Gunnar Guldahl, (byr.dok. nr. 11,
bil. 15).

Gyvor Hansson f. 3/3 1893, bol. Foscentua,

Stenstadsvingen - Asker - lider av kronisk loddreumatisme
og bør ikke utsettes for trekk, kulde eller fuktighet.

Det er av stor betydning for hennes helse at hun
bør vaant og trekkfritt.

Oslo, 10/9 1950 Gunnar Guldahl (s.)

1950 28. september.

B r e v fra Berum sykehus v/dnsScharffen
Hansen til o.r.sakfører H. Storm Nielsen,
(byr.dok. nr. 11, bil. 17).

Ad : fru Gyvor (Lillenor) Hansson, f. 3/3 1893.

Som svar på Dorens brev av 25/9 d.å. kan vi få meddele
Ad. spn. 1:

Fru Gyvor Hansson anga ved innleggelsen stivhet og
smorter i en rekke ledd, men nogen påviselig sykkelige
forandringer ved leddene fantes ikke hverken ved innleggelsen
eller senere. Temperaturen holdt sig litt forhøyet
(37 - 38 gr), men pasienten nektet kontroll av målingene.
Det var en ubetydelig anemi, som sikkert ikke kunde gi
nogen symptomer, samt en lett forhøyet senkningreaksjon
som vi ikke har tillagt nogen betydning. Fru Hansson
hadde de samme klager ved utskrivelsen som ved innleggelsen.

Ad. pkt. 2 :

Elektrokardiogrammet viste intet sykkelig.

Ad. pkt. 3 :

Doktor L'orange kan ikke ha uttalt at det blev
"påvist virus i blodet". Det har vi aldri påvist.

Ad pkt. 4-5 : Det ble som ovenfor anført ikke påvist

(brev 23/3 1950)

noget sikkert psykologisk hos fru Hansson, bortsett fra den første anfall. På den annen side kunne vi ikke utelukke at hun hadde ondt. Diagnosen blev "rheumatismus".

1950 3. oktober. B e g e r k l a r i n g fra reservelege v/Berum sykehus dr. R. Thingstad, (byr.dok. nr. 11, bil. 18).

På foranledning bevidnes at jeg som reservelege på Berum sykehus behandlet fru Gyvor Hansson under hennes opphold der fra 30te decbr. 1946 til ca. 1. febr. 1947. Jeg henstillet da til fru Hansson foreløpig å la seg utskrive av sykehuset, idet hennes sykdom etter min oppfatning vilde bli langvarig. Der var på den tid uvanlig rift om sykehusplassene - ikke minst for skutte tilfeller, og disse siste måtte mest mulig tilgodesees. Jeg uttalte videre til fru Hansson, at hun - når temperatur og puls var blitt betryggende normal - igjen skulde få plass på sykehuset for å bli underkastet fortsatt behandling med medisinske bad, massasje og sykegymnastikk.

1950 5. oktober. B e g e r k l a r i n g fra reservelege R. Thingstad, (byr.dok. nr. 11, bil. 16 og byr.dok. nr. 8, bil. 1).

Ved undersøkelse av fru Idilonor Hansson d. 3/3 1950 finnes at hun lider av hypertoni (forhøyet blodtrykk) og angina pectoris (hjertekrampe). Hun har dessuten smerter i begge knær (arthrose) og må bruke krykker når hun går. Hun er på grunn av sin sykdom plaget av svimmelhet, tretthet og slapphet. Hun anses foreløpig uskikket til å kunne utføre noget arbejde. Det anbefales at hun får kurmessig behandling.

1951 8. mars.

B r e v fra regjeringsadvokat Henning
Bødtker til Barne sykehus, (byr.dok. nr. 26,
bil. 2).

Ad : Fru Gyver Hansson.

Fru Gyver Hansson har anlagt erstatningssak mot
staten ved Justisdepartementet, idet hun påstår at hun er
blitt invalidisert som følge av uferøvarlig behandling under
sitt fengselsopphold.

Den svar på forespørrel fra overrettssakfører H. O. O.
Nielsen gir sykehuset ved dr. Schartun Hansen i brev av
26/9 1950 en del opplysninger. Retten har mottatt gjensvar
av brevet.

Den 27. juli 1946 ble det røntgenologisk påvist
"arthrosis humeri dext. Peritendinitis calcarea. Rtg.
columna vixor osteochondrosis. Spondylitis lumbalis".
Jeg tar forespørrelse om fru Hansson ble røntgenfotografert
under oppholdet på Barne sykehus og om disse lidelser da
ble påvist.

Fru Hansson lå på Barne sykehus fra 30. desember
1946 til i slutten av januar 1947.

1951 10. april.

B r e v fra Barne sykehus v/S. Gronseth
til regjeringsadvokat Henning Bødtker,
(byr.dok. nr. 26, bil. 3).

I anledning forespørrel ang. Gyver Hansson av
S. S. und. tillater en seg å meddele :

Det fremgår av journalen at der klinisk ikke forelå
noget grunnlag for røtg. undersøkelse av pas.s høyre skulder.

1951 14. juni. P å t e g n i n g fra Oslo Kretsfengsel på brev fra Oslo byrett til Oslo Kretsfengsel av 17/4 1951, (byr.dok. nr. 16).

Sendes tilbake til Oslo byrett, avd. II, Oslo.

De av fengselslaga ved Oslo Kretsfengsels Kvinneavdeling, frk. Augusta Rasmussen foran fremlagte papirer oversendes vedlagt, nemlig :

1. Frk. Rasmussens avskrift av legeprotokollen - som ikke kan unnværes - vedheftet en maskinskrevet avskrift.
2. Kartotekkort påført dato for røntgenfotografering, sykehusinnleggelse og røntgenbehandlinger.
3. Erklæring av 23. mars 1946 fra Helsehospitalets Røntgen-Endiuminat.
4. Brev av 22. august 1946 fra Ullevål sykehus avd. VII, Petter Rasmberg (?).
5. Brev av 19. september 1946 fra Ullevål sykehus, røntgenavd., Jan Herland (?).
6. Brev av 12. november 1946 fra Ullevål sykehus, røntgenavd., Kåre S. Paulsen.
7. Avskrift av brev av 7/6-46 fra dr. Augusta Rasmussen til politifullmektig Wartzmann.

Oslo Kretsfengsel, den 14. juni 1951

Knut Løken (s.)

1954 13. februar. L e g e e r k l æ r i n g fra dr. Arnold Falch, Høksund, (byr.dok. nr. 42).

A d : Gyvor Hansson, f. 3/3 1893.

Gyvor Hansson, f. 3/3 1893, ble behandlet av meg i juni 1947 da hun lå på Kurbadet, Høksund, mest for å få fysikalisk behandling og rekreasjon idet hennes nerver

(legeerkl. 13/2 1954)

da var nokk så "tynnslitte". Hun hadde da en polyartrit i ett nokk så fremkredent stadium, samtidig som hun frem-
 bod symptomer på en ryggmarvslidelse. Etter hennes syke-
 historie tenkte jeg på en fokalinfeksjon, idet hun hadde
 hatt en langvarig abscess på albuen (h?v?) og senere det
 venstre kne. Hun angir selv at hun ble dårlig eller ellett
 ikke legebehandlet. Dr. Schive, som nu er død, har også
 nevnt at hennes senere polyartrit var (pas. uttalelse
 "infeksjonær" eller "infeksjonell"). Jeg gav henne 3-4
 penicilinspreitor, og da dette hjalp henne betraktelig
 mener jeg det er sannsynlig at der har foreligget en
 polyartrit på grunnlag av en fokalinfeksjon.

Nokkøund, 13/2 1954

Arnold Falch (s.)

Lege.

1954 15. februar. L e g e e r k l a r i n g fra dr. Ragnv.
Vinje Speckelie, (byv.dok. nr. 43).

Fru Eyvor Hansson, f. 3/3 1893, hadde jeg flere samtaler
 og konferanser med under krigen, - også så sent som noen
 dager før kapitulasjonen i Norge.

Hun klaget aldri over sin helse til meg, og det
 måtte da ha vært ganske naturlig at hun hadde søkt råd hos
 meg hvis hun hadde vært plaget av noen sykdom. Hun virket
 alltid frisk og opplagt.

Da jeg så henne igjen i august 1947 var hun kreplin-
 hun kunde såvitt gå ved hjelp av 2 krykker. Hun hadde
 hevelse i begge ankler, legger og knær. Hun klaget over
 hjertet. Hennes dåværende tilstand sammenholdt med hennes
 sykehistorie tydet på at hun hadde gjennomgått en akutt

(lageskd. 15/2 1954)

siktfeber av atypisk art hvis akutte begynnelse kunne føres tilbake til en bestemt dag under hennes fengselsopphold,
 og hvis oppståen og katastrofale følger, etter mitt skjønn, må settes i forbindelse med forholdene i fengselet og den
 som inngripen overfor sykdommen, som fru Hanssen har berettet om overfor meg.

R.V. Spockelic (s.)

1954 16. februar. Av r e t t e b o k for Oslo byrett,
 n. fl. datoer. (byr. dok. nr. 38).

Dommer : Jens Trango Broch.

.....

Fremsto 1. vitne, Augusta Hanssussen, ...

.....

Fremsto 2. vitne, Marius Enger, født 4/6 1891 .....

.....

Fremsto 3. vitne, Asny Hansen, f. 12/8 1888, ...

.....

Fremsto 4. vitne, Rudolf Karsten Kahlen .....

.....

Fremsto 5. vitne, Kjell Hanssen, ...

.....

Fremsto 6. vitne, Bjørn Ingar Hanssen, ...

.....

Fremsto 7. vitne, Brynjulf May Ingebrigtsen .....

.....

Fremsto 8. vitne, Sverre Hartmann, ...

.....

Fremsto på ny 5. vitne, Kjell Hanssen .....

Fremsto 9. vitne, Anna Marie Svendsen .....

.....

Fremsto 10. vitne, Aaslaug Aasland - - - - -

- - - - -

Fremsto 11. vitne, Alvilde Knutsen Fiane - - - - -

- - - - -

Fremsto 12. vitne, Ananda Rasmussen - - - - -

- - - - -

Fremsto 13. vitne, Dagda Thorassen, - - - - -

- - - - -

Fremsto 14. vitne, Reidar Skjorve Nielssen, - - - - -

- - - - -

Fremsto 15. vitne, Berghild Mathilde Westby, - - - - -

Fremsto 16. vitne, Joachim Christian Canborg Arnesen - - - - -

Fremsto på ny 1. vitne, Augusta Rasmussen - - - - -

- - - - -

1954 4. mars. D O M av Oslo byrett,
(byr.dok. nr. 47).

Dommer : Jens Arne Broch.

- - - - -

Det ble avgagt slik

D o m :

Saken gjelder krav på erstatning og oppreisning.

Retten bygger avgjørelsen sin på følgende faktiske

forhold :

Fru Gyver Styrén Rasmussen er født i Oslo 3. mars
1893. Hun har vært gift, men er skilt. Hun ble medlem
av N.S. i 1933, ble stående som medlem til frigjøringen
etter den tyske okkupasjon og hadde forskjellige verv for
N.S. under okkupasjonen. Ved Oslo byretts dom av 30.

(byr.don 4/3 1954)

september 1949 ble hun for sitt forhold dømt til en frihetsstraff av 3 år og 1 måned og fratatt rettigheter.

Allerede 30. mai 1945 var hun blitt arrestert og satt i varetektfengsel. Hun satt først i Bredtveit fengsel. Derfra ble hun 11. desember 1945 overført til kretsfengslet i Åkebergveien. Hun ble løslatt 21. desember 1946.

Fru Hansson mener at hun under varetektfengslingen, som følge av manglende behandling og pleie m.v., pådro seg sykdom og invaliditet, og at Staten plikter å yte henne erstatning og oppreisning i den anledning. Hun har overensstemmende hermed anlagt nærværende søksmål.

Saksøkersken har i det vesentlige framholdt følgende

I 1911 ble hun i Amerika operert for blindtarmbetennelse. Og i 1935 hadde hun en øvulst i øyehulen og ble helbredet gjennom radiumbehandling. Hun har også ellers hatt et par skader som hun forlenget var kommet helt over for annen verdenskrig. Bortsett fra de nevnte ting, har saksøkersken tidligere alltid kunne glede seg ved meget god helbred. Hun var da også fullstendig frisk dengang hun 30. mai 1945 ble anholdt og satt i varetektfengsel på Bredtveit.

På Bredtveit led saksøkersken innilertid under systematisk sulteforing. Herigjennom ble grunnlaget lagt for en beri-beri-lidelse (som brøt ut etter at hun var kommet til Åkebergveien). Forsvrig slo saksøkersken seg kraftig ved en anledning da hennes trebunnskeye på Bredtveit braste sammen. Og hun led også en tid av influensa med høy feber som ingen brød seg om. Men stort sett, var saksøkerskens helse bra da hun ble overført til Åkebergveien.

I forbindelse med overføringen fikk saksøkersken inidlertid et psykisk sjokk som ikke kunne unngå å få følger for hennes rent fysiske befinnende. Saksøkersken hadde nemlig fått høre at hun ville bli løslatt. Hun regnet med å komme hjem til sine innen julen 1945. 11. desember 1945 fikk hun beskjed om å pakke sine saker. Og så viste det seg, da hun kom ut av fengselsporten og trodde hun skulle dra hjem, at hun uten videre ble skysset til Åkebergveien og der satt inn i en eneselle.

Som følge av det sjekk hun derved fikk, ble saksøkersken helt ute av seg og orket ikke tenke eller sove eller spise. I Åkebergveien oppfattet betjeningen og den kvinnelige lege, dr. Augusta Rasmussen, situasjonen derhen at saksøkersken ville etablere sultestreik. Som følge av at saksøkersken under lufting 13. desember 1945 måtte stå i sne med sko på benene, i stedet for, etter sin anmodning, å få lov til å ta på seg støvler, pådro hun seg en sterk forkjølelse. Og etterhvert meldte seg ryggsmarter, svimmelhet, hjertebesværigheter, sår og blenner i munnhulen, absess ved en tann, mørke flekker oppover ben og lår. Saksøkersken ble nektet å gå til sin egen tannlege eller til den tannlege som behandlet de mannlige fanger i kretsfengslet. Og dr. Rasmussen avsto saksøkerskens bønner om medisin og hjelp, og beskylte endog direkte saksøkersken for å simulere.

6. juni 1946 fikk omsider saksøkerskens sønn, Kjell Hansson, lov til å se henne. Han ble forekrekket over hennes utseende som ikke stemte med de uttalelser han nettopp hadde fått fra politihold, om at saksøkersken var frisk og kjekk, uttalelser som bl.a. bygget på en telefon-

(Syr.dok 4/3 1951)

konferanse mellom vedkommende politifullmektig (Sverre Hartmann) og dr. Rasmussen mens Kjell Rasmussen var hos politifullmektigen. 7. juni undersøkte så dr. Rasmussen igjen saksøkeren og ga en rapport heron til politifullmektigen (bil. 4 ad dok. 11). I rapporten nevnte dr. Rasmussen at saksøkeren klaget over rheumatismelignende smerter, at legen hadde inntrykk av at saksøkeren aggraverte atskillig, men for sikkerhets skyld skulle få tatt et par røntgenbilleder, og at legen ikke fant det nødvendig at saksøkeren på det daværende tidspunkt ble lagt inn på sykehus. Først 8. juli ble røntgenbilleder tatt. (Ved forsømmelighet var det ikke ordnet tidligere). Og først 27. juli kom resultatet. I en framlagt ekstrakt av medisinske opplysninger om saksøkeren fra dr. Rasmussen (bil. 7 til dok. 11) - en ekstrakt som det forøvrig er feil i - heter det under 27. juli: "Påvist forkalming i h. skulderledd og spondylose i ledhvirvelsøylen". Men dr. Rasmussen ignorerte stadig saksøkerens sykdom.

I juli fikk saksøkeren forøvrig også et stikk i albuen av noe epist i sellanadransen. Heen behandling fikk hun ikke i den anledning. Resultatet ble en abscess og at armen ble stiv. Og en videre følge av at bylden gikk inn i kroppen, var at først venstre og deretter høyre lene hovnet opp (hvorum nærmere nedenfor).

6. august fikk saksøkeren et voldsomt hekseskudd, som muligens var lumbago. Hun ble liggende hjelpeløs og fikk ikke ordentlig pleie. Hun fikk således ikke hjelp når hun skulle late vannet som derfor gikk i køyen. Først tredje dagen deretter, 8. august, kom dr. Rasmussen og undersøkte saksøkeren.

(byr.don 4/3 1954)

Fra 9. august til 22. august var saksøkerøken lagt inn i Ullevål sykehus, hvor hun fikk røntgenbehandling. Hun pådro seg feber. Og hun ble utskrevet fra sykehuset med feber over 38 grader. I september fikk saksøkerøken påny røntgenbehandling på Ullevål sykehus. Hun tålte ikke behandlingen. Og følgen ble bl.a. en attack med forferdelige smerter i forbindelse med avføringen som var kommet i uorden på grunn av behandlingen.

Det var omkring disse tider at saksøkerøkens knær, som alt tidligere berørt, hovnet opp. Saksøkerøken fikk febert og frynser. Det var begynnelsen til en giktfeber som ga saksøkerøken kronisk artritt (noe hun først ble ordentlig behandlet for gjennom penicillinbehandling i 1947). Dr. Sasmussen bare saite i anledning av saksøkerøkens klage og kom med en bemerkning som led : "Nei, kan det være artritt !"

Men det var nettopp artritt det var. Og den langvarige giktfeber har voldt saksøkerøken alvorlige hjertelidelser som vil forkorte hennes liv med år. Utover sommeren 1946 hadde saksøkerøken da også hjerteanfall under det fortsatte opphold i kretsfengselet. Og hun fikk angrep av pectoris i Akersbergveien.

I november skulle saksøkerøken igjen hatt røntgenundersøkelse på Ullevål sykehus. Men det ble ikke noe av undersøkelsen. Saksøkerøken måtte nealig motsette seg den fordi hun jo tidligere var blitt meget dårlig av røntgenbehandling. En anmodning fra saksøkerøken om å bli undersøkt av overlege Brynjulf Ingebrigtsen, for at denne kunne si hva som burde gjøres, ble ikke etterkommet.

Saksøkerøkens nerver var en stund noe i ulage

(byr.don 4/3 1954)

etter den forferdelige mavelidelse hun hadde hatt i forbindelse med røntgenbehandlingen på Ullevål i september 1946. Ellers har nerver, stort sett, vært bra. Men henime slutten av varetekstoppholdet fikk hun ved en anledning et sammenbrudd, da det ikke gikk i orden med en loslatelse hun hadde hatt begrunnet håp om etter en konferanse med fengselapresten.

Da saksøkersken 21. desember 1946 omsider ble løslatt var hun meget syk. Lege Petter Borch Gjøver erklarte to dager senere at saksøkersken burde legges inn i sykehus som tiltrengende øyeblikkelig hjelp og stillet diagnosen: "Polyartrit?" (bil. 10 ad dok. 11). Men først 30. desember 1946 ble saksøkersken av lege Harry Schive lagt inn i Barum sykehus for en svar lumbago som hadde invalidisert henne totalt (bil. 11 ad dok. 11). På sykehuset ble saksøkersken forevrig tildels sjikanøst behandlet. Men en av søstrene var oppmerksom på at saksøkersken faktisk hadde giktfeber, noe som dr. Schive senere bekreftet ved en bemerkning om at saksøkersken hadde infectios giktfeber. Lege Schartun Hansen ved Barum sykehus har erklært at man bare kunne konstatere en lett anemi for saksøkerskens vedkommende (bil. 17 ad dok. 11). Men hertil er å si at saksøkersken overhodet aldri har vært behandlet av denne lege og dessuten aldri har hatt anemi. Derimot hørte saksøkersken under oppholdet på Barum sykehus en derverende lege, dr. L'orange, bemerke at hun hadde virus i blodet.

24. januar 1947 ble saksøkersken båret ut fra Barum sykehus. Senere har hun bodd privat forskjellige steder og hatt flere kuropphold. Hun var lenge fullstendig invalid og måtte en tid gå med krykker. Først

(byr.den 4/3 1954)

engang i januar 1953 kunne hun slutte med å bruke den. Hun er fullstendig arbeidsudyktig og har invalidepensjon.

Det er mangelen på ordentlig behandling under varetektsoppholdet, som er årsak i saksøkerskens invaliditet. (Forøvrig er det også påfallende at det skulle være nødvendig å holde saksøkersken så lang tid i varetektsfengsel.

Staten må være ansvarelig når en varetektsfange kommer til skade som følge av varetektsopphold. Ansvarer må her være objektivt og altså inntre uten omsyn til om noen enkelt person kan klandres fordi fangen er kommet til skade. Noe annet kan ikke slutes av straffeprosesslovens § 46.

Men forøvrig er det flere personer hvis forhold overfor saksøkersken under varetektsoppholdet kan klandres.

Saksøkersken har aldri hatt vanskelig for å skaffe seg ordentlig betalt arbeid, og er således påført et betydelig økonomisk tap ved å være gjort ervervsudyktig. Hun må dessuten ha krav på oppreisning for tort og smerte.

Saksøkersken har lagt ned slik påstand :

"Den Norske Stat ved det kgl. Justis- og Politidepartement tilpliktet å betale fru Gyvor Hansson erstatning og oppreisning etter rettens skjønn, begrenset oppad kr. kr. 100.000,-.

Staten tilpliktet å betale fru Hansson sakskostninger!

Saksakte har hertil i det vesentlige anført følgende

Et menneskes helbredstilstand kan endres i løpet av et år. Om saksøkersken i det vesentlige var kjekk sist i 1945, mens hun ikke var frisk et år senere, behøver dette ikke skyldes fengselsoppholdet. Under varetektsfengselingen fikk saksøkersken den service man kunne skaffe. Og det foreligger intet grunnlag for bebreidelse mot

(byr.dok. 4/3 1954)

dr. Rasmussen eller noen av fengselsbetjeningen. Saksøkersken var nok en vanskelig fange som ikke var innstilt på samarbeide med fengslets folk, men bare besjølet av den tanke at hun ble urettferdig behandlet. Røntgenfunnene sommeren 1946 var i seg selv ikke enestående. Den slags kan en finne mer eller mindre av hos alle voksne personer i noe framskreden alder. Ved slike lidelser som det her kan være tale om, er pasientens egne opplysninger nok så avgjørende for legene, fordi det er så lite å konstatere rent objektivt. Og når da en pasient stiller seg slik i det blir vanskelig å fatte tillit til vedkommende, får denne også ta det på sin egen kappe om legene ikke skulle nå helt fram med sine hjelpemidler. Det må dessuten erindres at i et fengsel kan det nå engang ikke bli aldeles som i et sykehus.

Varetektsoppholdet på Bredtveit har i og for seg ingen interesse for den foreliggende sak. Saksøkersken kan jo ikke påpeke noe konkret under oppholdet på Bredtveit som kan ha forårsaket hennes sykdom og påfølgende invaliditet. Det blir derfor bare tiden i Åkebergveien som får interesse. Saksøkersken anker over at det gikk en måned og tre uker fra hun beklaget seg over rheumatiske smerter og til resultatet av røntgenfotograferingen forelå. Men det må erindres at ordning av røntgenfotografering nå ta en viss tid. Og man må ikke glemme at forholdene dengang i det hele var vanskelige. Saksøkerskens hovedanke er ellers at hun ikke fra Åkebergveien ble overført til sykehus. Hertil er inidlertið å si at man på Ullevål ikke fant grunnlag for å beholde saksøkersken i sykehuset, dengang hun var der i august 1946 (bil. 8 ad dok. 11), uaktet

(byr.don 4/3 1954)

dr. Rasmussen gjorde et forsøk på å få sykehuset til å ta imot saksøkersken igjen. Det medisinske ansvar for at saksøkersken ble ført tilbake til sellen i Åkebergveien, så etter dette hvile på Ullevål sykehus, og kan iallfall ikke hvile på dr. Rasmussen. Og hva angår saksøkerskens kritikk overfor dr. Rasmussen for manglende tilsyn og hjelp utover høsten 1946 er å bemerke, at etter dr. Rasmussens opplysninger, som for så vidt er bekreftet av saksøkersken og under hovedforhandlingen, nektet saksøkersken å la dr. Rasmussen undersøke seg. Saksøkersken kan under disse tilfelle ikke ned grunn besvare seg over legen. Og saksøkerskens klager over fengselsbetjeningens forhold er helt løse uten noe konkret innhold. I denne forbindelse kan merkes at saksøkersken under varetektsoppholdet ikke sendte klage til fengslets direktør eller inspektør over ting saksøkersken mente burde rettes på, slik som hun etter reglementet ville hatt adgang til å gjøre.

Ser man deretter på tiden etter varetektsarresten, seater man seg ved at heller ikke Berum sykehus diagnostiserte artrose, - noe som ytterligere skulle frita fengselslegen dr. Rasmussen for kritikk. Og Berum sykehus fant altså et ikke grunn til fortsatt sykehusopphold for saksøkerskens vedkommende etter 24. januar 1947.

Noe ansvar for det offentlige har saksøkersken således ikke godtgjort. Da saksøkerskens helbredstilstand skulle være mindre god i desember 1946, mens hun mener den var god et år tidligere, er dette i seg selv ikke bevis for at det foreligger noe ansvar grunnlag.

Objektivt ansvar for staten kan det overhodet ikke være tale om. Det finnes ingen hjemmel for slikt ansvar. De eneste bestemmelser som i den foreliggende forbindelse

(byr.dom 4/3 1954)

kanne hjemale ansvar for staten, er domstollovens § 200 og straffeprosesslovens § 469. Og ingen av disse bestemmelser fører til ansvar overfor saksøkersken.

Forsvrig har saksøkersken ikke kunnet legitimere noe økonomisk tap. Og oppreisning har hun under ingen omstendighet krav på overfor staten (men i tilfelle bare overfor en tjenestemann som måtte ha forgått seg).

Saksøkte har lagt ned slik påstand :

Saksøkte frifinnes og tilkjennes saksokostninger.

Rotten skal bemerke :

Etter det foreliggende må man formentlig bygge på at saksøkersken har følt seg alminnelig frisk på den tid da hun ble arrestert (30. mai 1945), og at hun heller ikke, dengang hun (11. desember 1945) ble ført over fra Bredtveit til kretsfengselet i Åkebergveien, hadde noen sykdomsforannelser av betydning.

På den annen side må man vel også gå ut fra at saksøkersken etter loslatelsen 21. desember 1946 og utover i den følgende tid var virkelig syk, og at det altså ikke bare har vært tale om nervesitet eller hypokondri for hennes vedkommende.

Men herav følger jo ikke med nødvendighet at det er varetektsfengslingen som sådan eller feilaktig behandling (eller mangel på behandling) under varetektsarresten, som er årsak til saksøkerskens sykdom (eller forverring av hennes tilstand). Overlege Joachim Arnesen har som vitne under hovedforhandlingen i saken forklart at han ganske riktig fant artrose i saksøkerskens knær ved undersøkelse i 1951, men at han mener den ville utviklet seg uansett fengselsoppholdet. Og han hadde likeledes konstatert osteochon-

(byr.lov 4/3 1954)

årose hos saksøkersken, men mener at denne lidelse også ville utviklet seg selv om saksøkersken ikke hadde hatt fengselsoppholdet. Han har forevrig i 1951 ikke funnet symptomer på aktuell eller tidligere giktfeber, og har i sin alminnelighet bemerket at han mener saksøkerskens nerver nok har vært noe med i spillet.

Etter rettens oppfatning kan man etter dette ikke godt anta at saksøkerskens sykdom er foranlediget (eller forværret) ved fengselsoppholdet. Og saksøkte vil således alt av denne grunn måtte frifinnes.

For fullstendighets skyld skal retten imidlertid også føye til at selv om man ville anta at sykdommen - og med den invaliditeten - er forårsaket (eller forværret) ved varetektsfengslingen, er ikke dermed gitt at saksøkte er ansvarlig overfor saksøkersken.

Det forekommer riktignok retten som om sterke grunner taler for å anse staten erstatningsansvarlig dersom en varetektsfange pådrar seg sykdom (eller forværres i sådan) under varetektsfengslingen, og sykdommen (forverrelsen) skyldes feilaktig behandling (eller manglende behandling) av fangen - selv om det ikke skulle foreligge grunnlag for kritikk mot noen enkeltperson i den forbindelse men så meget mer hvis det skulle være noe å bobreide en eller flere som har hatt tilsyn med varetektsfangen i arresten.

Men en forutsetning for slikt ansvar må det selv sagt være at varetektsfangen ikke selv har lagt hindringer i veien for riktig behandling. Hvis fangen - ved konstatert simulasjon eller ved å nekte å la seg legeundersøke eller på annet vis - hindrer fengslets vedkommende i å forta hva de anser nødvendig av omsyn til fangens helse.

(byr.dom 4/3 1954)

(og fangen ikke er utilregnelig), synes det under enhver omstendighet klart at fangen ikke senere kan reise erstatningskrav grunnet på feilaktig eller manglende behandling, pleie eller omsytagelse.

Og etter rettens mening ville saksøkersken, overensstemmende herved, ikke under noen omstendighet kunne nå fram med sitt erstatningskrav. For saksøkersken har jo under oppholdet i Åkebergveien - etter hva dr. Rasmussen som vitne har forklart, og etter hva saksøkersken selv har bekræftet riktigheten av - direkte nektet dr. Rasmussen å foreta legeundersøkelse. Dr. Rasmussen ville gjerne se nærmere på et ben og en arm hos saksøkersken, som utover høsten 1946 klaget over nettopp dette benet og denne armen. Og motsatte saksøkersken seg at dr. Rasmussen fikk undersøke benet og armen. Saksøkersken må selv ta konsekvensene av dette. Og retten vil i den forbindelse gjerne føye til at den ikke kan skjønne at det, etter det som er kommet fram i saken, foreligger noe som helst grunnlag for berettiget kritikk overfor dr. Rasmussen i anledning av denne forhold overfor saksøkersken.

Saksøkte vil altså bli å frifinne også på det her næst omhandlede grunnlag.

Og overensstemmende med rettergangslovens § 172, første ledd, ansettes saksøkersken å måtte erstatte saksøkte sakens omkostninger. De ansettes til kr. 1.000,-.

D o m s l u t n i n g :

Den norske stat frifinnes.

I sakensomkostninger betaler fru Gyvor Hansson innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne dommen kr. 1.000,- ettusen - kroner til Den norske stat.

- - - - -

1954 22. mars.

F o r e l ø p i g ankeerkløring til
Eidsivating lagmannsrett fra fru Øyvor Hansson
(byr.dok. nr. 50).

Oslo byrett avsa 4. mars d.å. i sak nr. 2832/49
dom med slik slutning :

"Den norske stat frifinnes.

I saksonkostninger betaler fru Øyvor Hansson
2 - to - uker fra forkynnelsen av denne dommen
kr. 1.000,- ettusen - kroner til Den norske stat.

Dommen som ble forkynt for meg 9. mars d.å., på-
ankes herved i sin helhet. Innen fristen for avgivelse av
tillegg til ankeerkløringen vil jeg nærmere redegjøre
for de feil som anken grunnes på, den påstand som vil
bli nedlagt og de omstendigheter som vil bli anført til
støtte for anken.

1954 9. mai.

A n k e e r k l ø r i n g til Eidsivating
lagmannsrett fra fru Øyvor Hansson,
(byr.dok. nr. 51, bil. 1).

Saken gjelder : Krav på erstatning, begrenset oppad til
kr. 100.000,- etter Rettens skjønn og
oppreisning.

Jeg tillater meg å innanke Byrettens dom i sin
helhet for Eidsivating lagmannsrett. Begrunnelsen herfor
er følgende :

Jeg mener at Byrettens dom er uriktig.

Før jeg går over til en mere detaljert inntegåelse
av domspremissene, skal jeg tillate meg å peke på ett
forhold som er av den største viktighet for en rettfærdig
domsavgjørelse, og i relasjon til hvilket Byretten etter

(ankeskrift. 5/5 1994)

min oppfatning har gjort seg skyldig i feilaktig saksbehandling på ett så avgjørende punkt, at hele dommen derved kom til å hvile på ett falsk grunnlag.

Forholdet er følgende :

Sperresålet "sakkyndig uttalelse" ble drøftet under saksbehandlingen i forbindelse med avhøringen av saksøkerens vitne professor, dr. Brynjulf Ingebrigtsen. Professoren fikk ikke avgi noe prov med den begrunnelse at sådant prov fra ham måtte komme inne under innkalling av "sakkyndige". Og m.h.t. sådan innkalling vilde denne bare bli tillatt i tilfelle av at dommeren fant det nødvendig for sakens oppklaring.

På den annen side ble mitt vitne, dr. Joachim Arnesen, både fra dommeren og min motpart forelagt en rekke spørsmål av ekstrem sakkyndig karakter, og dommen ble basert på dektorens svar på disse spørsmål. Spørsmålene gjaldt de rheumatiske sykdommer som saksøkeren pådrog seg under varetektsfengslingen med invaliditet tilfølgende.

Hvis byrettens dommer ikke hadde ansett disse uttalen for å være av avgjørende "sakkyndig" karakter, vilde han vel neppe funnet å kunne bruke dem som domsgrunnlag.

Jeg ber om Erlingvatings Lagmannsretts avgjørelse for, hvorvidt der kan hjemles adgang for sakens ene part - in casu Regjeringsadvokaten v/dommeren - å kreve til å gjøre bruk av ett vitne som "sakkyndig", på samme tid som denne rett nektes den annen part, og etter hvilken lovparagraf denne rettspraksis er tilstedelig.

- - -

Jeg gjør gjeldende at Byretten har tatt feil,
n å r d e n h a r a n t a t t :

(ankearkl. 9/5 1954)

1. at det ikke er varetektsfengslingen som sådan eller feilaktig behandling eller mangel på behandling under varetektsarresten, som er årsak i saksøkerens sykdom, eller forverring av hennes tilstand.

Jeg fremholder at den langvarige underernæring under varetektsfengslingen på Bredtveit, i forbindelse med den uhørt brutale behandling av psykisk art av min person - erlig umiddelbart etter min løslatelse fra Bredtveit (hvilket detaljert kom frem under hovedforhandlingen) - og ikke mindre etter den ulovlige fengsling av meg på Åkebergveien Kretsfengsel for kvinner, utvilsomt er sterkt sykdomsbevirkende faktorer, som ikke vil kunne underkjennes ved sakkyndig vurdering.

Revis : Universitetets radioforedrag : "Mennesket det udeltelege. Samspillet mellom kropp og sinn", av professor, dr. Finn Rud.

at varetektsfengslingen dertil vart langt utover enhver rimelighets grense, d.v.s. i mere enn 5 - fem måneder etter at det røntgenologisk var påvist hos meg rheumatiske lidelser som krevet klinisk behandling, er også ett forhold som nå få en inngående bedømmelse,

2. at overlege Joachim Arnesens vitneprov kan tillegges betydning for sakens utfall i min disfavor, og - etter Rettens mening - til og med en temmelig avgjørende betydning (som før omtalt).

Når dr. Joachim Arnesen uttaler, at han i 1951 hadde "konstatert osteochondrose hos saksøkeren", så er dette g a l t. Og når han uttaler, at han forøvrig i 1951 ikke har "funnet symptomer på aktuell eller tidligere giktfeber", så er dette også g a l t.

Som del av den ankende part under hovedforhandlingen ble presisert, så har dr. Arnesen a l d r i undersøkt

(ankeerkl. 9/5 1954)

meg for mine rheumatiske sykdommer, og han kan da heller ikke ha "konstatert osteochondrose hos saksøkersken". Under en konsultasjon i anledning av min hjertelidelse, på han flyktig på de hevelser jeg hadde i knær, ankler og rundt fingerleddene. Det var det hele. Min rygg har han aldri undersøkt. Jeg har heller aldri konsultert ham i anledning av den giktfeber som ble meg påført i fengselet og som jeg i 1951 forlengst hadde overstått, selv om jeg til dato lider under ettervirkningene av samme (kronisk artritt og angina pectoris). Jeg har søkt dr. Arnesen som hjertespesialist og som sådan har han forordnet for meg nitroglycerinpiller av sterkeste sort.

Når det forevrig angår den ankende parts n e r v e så uttalte doktoren under vitneavhøret, at nervøsitet k u n n e i k k e forårsake temperaturstigning til 38 gr. og derover.

I forbindelse med nærværende punkt skal jeg ikke unnlate å feste oppmerksomheten ved, at Byretten i sine domspremisser ikke med ett eneste ord kommer ånn på det presuntivt alvorligste forhold under min lange sykdom, d.e. den h j e r t e l i d e l s e som utviklet seg og etteråvert tiltok, like fra den første tid etter fengslingen på Åkebergveien, uten i noen grad å bli påaktet av fengselslegen, dr. Augusta Haasmussen. Enhver lege pleier ellers å være ytterst påpasselig i sykdomstilfeller hvor det viser seg å være noe iveien med hjertet, - og dette har sin meget bestemte grunn : Disse sykdommer representerer idag en av de hyppigste dødsårsaker i Norge, ca. 18 000 mennesker i vårt land dør årlig av den.

Bevis : Universitetets radioforedrag : "Åreforkalkningen"

(ankeskrkl. 9/5 1954)

sykdomsbillede", av dr.med. Jens Pedichen, og
 "Åreforkalkning og kostholdsproblemer", av d.s.

"Blodets koagulasjon og hjertesykdommer", av
 professor dr. med. P.A. Øvren.

"Anemi", av avd. lege, dr. Knut Aas.

3. At den ankende part som varetektsfange s e l v har
 lagt hindringer iveien for riktig behandling ved å nekte
 å la seg legeundersøke,

og

4. at den ankende part gjennom vitneprov skulle ha erkjent
 riktigheten av dr. Augusta Rasmussens påstand om, at jeg
ikke vilde la meg legeundersøke.

Dette er g a l t , beviselig og sværende
g a l t .

Undertegnede har aldri nektet å la seg "lege-
 undersøke", men - som nøyagtig forklart under hovedfor-
 handlingen - har jeg ved en enkelt anledning (og dette var
 på et meget sent tidspunkt etter at enhver mulighet for
 ny overføring til Ullevål Sykehus var blitt stengt for meg,
 og etter at jeg var blitt hjelpeles invalid) - motsatte
 meg en så smertefull og på ovennevnte tidspunkt absolut
 hensiktsløs undersøkelse v/fengselslegen, som den h u n
 lot meg bli tildel. Man tør formentlig anta, at dr.
 Augusta Rasmussen som spesialist i psykiatri, men som
i k k e - spesialist i rheumatiske sykdommer, ikke kan vær
 tilstrekkelig kjent med den v a r s o m h e t som under
 undersøkelser av pasienter med slike intense lidelser
 e r p å k r e v e t, for ikke å bibringe den syke unadig
store smerter eller direkte skadevirkninger etter under-
økelsen. Jeg hadde på før nevnte tidspunkt mistet enhver

(ankeskrift. 9/5 1954)

tillit til Augusta Rasmussen som lege. Jeg kan på avgjørende måte dokumentere, at denne mistillit var velbegrunnet.

Bevis : Min avisartikkel inntatt i "8. Mai" i august 1941

"Ingen drøyke NS folk blir satt inn til soning".

5. at det etter Mettens mening, etter det som er kommet frem i saken, ikke skulle foreligge "noe som helst grunnlag for berettiget kritikk overfor dr. Rasmussen i anledning av hennes forhold overfor sakskorsken".

Denne påstand er for den ankenle part av meget opprørende virkning, fordi den står i ett så åpenbart misforhold til de faktiske forhold under hele den periode da jeg var under dr. Augustas Rasmussens "tilsyn og pleie".

Jeg skal for nærværende bare i korthet minne om følgende, som kom frem under hovedforhandlingen, - dels gjennom vedlegg til prosesskrift, dels gjennom vitneprov fra "gode nordmenn" :

- a. Fængselslegen undlot gjennom 3 døgn (før overføring til Ullevål sykehus) å skaffe tilveie et bekken. Jeg lå hjelpeløs med hekseskudd.
- b. Etter tilbakeføringen fra Ullevål til enecellen i fængslet den 22. august lot fængselslegen meg ligge uten ethvert lagetilsyn inntil 13. september, (han hadde da ikke tilsett meg siden ⁸ august) og uten å etterkomme mine stadige bønner om å måtte få den hjelp i form av oljeklyster som var avgjørende for meg.
- c. Dette er en varetektsfange som under varetektsarresten etterhvert er blitt syk ^{til} invaliditet og nå anbringes på båre for å bli ført til og fra

(ankeskr. 9/5 1954)

sykehus til klinisk behandling, er vel i og for seg ett usedvanlig forhold, - men når dertil eskorten av denne vidste er helt hjelpeløse varotektsfange gjennomføres under størst mulig offentlighet, d.e. under bevoktning av 2 - t o - fullt uniformerte og bevegnete politifolk, så tør man vel iallfall anse dette forhold for å være av så graverende art, at det må være gjort i en bestemt hensikt. Og kan man det ikke også karakteriseres som så discriminerende og gårende, at det ikke vil kunne forsvares innenfor noen menneskelig instans ?

d. Etter hva jeg herte, og etter hva jeg fikk orfare på Ullevål sykehus, tør jeg med den største sikkerhet anta, at det var dr. Augusta Rasmussen som fikk forhindret at jeg igjen ble innlagt til den for mine lidelser så nødvendige behandling - og pleie. Dette fremgår klart av de breve som ble skrevet fra mitt sykelie på Åkebergveien, til min forsvarer l.r.sakfører skjerve Nielsen, og som er vedlagt sakens dokumenter. Jeg henviser i denne forbindelse også til et "brev" til dr. Augusta Rasmussen fra reservelege Håre I. Poulsen ved Røntgenavdelingen, Ullevål sykehus, - en lege som jeg - som forklart under hovedforhandlingen i Byretten - ikke kjenner og som jeg såvidt jeg vet aldri har sett for mine øyne. Dette "brev", som vel neppe kan betegnes som en "legeerklæring" - er datert den 12te novbr. 46 og lyder som følger :

"Ad Gyvor Hansson, f. 3/3-91.

Det er avdelingens inntrykk, at denne pasient aggraverer i meget betydelig grad.

x) V i h a r f o r e s l å t t h e n n e r t g.
b e h a n d l i n g, men dette vegrer hun seg bestemt

(ankeskrif. 9/5 1954)

inet. Hun virker på oss fullstendig forstyrret og er ytterst ubehagelig å ha med å gjøre, så vi vil helst ikke ha mere befattning med henne.

Kåre E. Foulsson (s.)
res.lege."

x) Uthevelsen gjort av undertegnede.

Som pasient på Ullevål fra 9/8 - 22/8 1948 fikk jeg 4 røntgenbehandlinger for skulærene og armen, og i september fikk jeg 3 røntgenbehandlinger for ryggen. Til disse 3 behandlinger ble jeg hver gang pr. sykebil kjørt til og fra Ullevål. Imidlertid ble jeg meget sult etter disse siste behandlinger, og jeg fikk selv - etter den virkning de hadde på meg - ett skremlende inntrykk av at jeg for å redde livet måtte avstå fra videre behandling av denne art. Jeg ba derfor om - hva jeg også f o r hadde bedt om - å få behandling med varme pakninger eller varmebølge.

Som man nå konstaterer, har reservelege Foulsson her gitt direkte uriktige opplysninger, og man tør vel å ut fra at dette må være skjedd i hastverk og vanvare fra hans side, og i den ivær etter å hjelpe sin kollega - fergelegen.

- - -

Den ankende part vil forevrig under sakbehandlingen i Lagmannsretten påberope de samme bevis, vitnebevis og dokumentbevis som for Byretten.

I tilfelle det fortsatt skulle vise seg påkrevet, må den ankende part påberope seg sakkyndig assistanse - godkjent av begge parter - til å avgi uttalelse om de forhold i foreliggende sak, hvor divergenser skulle kunne

(ankeerkl. 9/5 1954)

oppstå på tross av de som bevis oppgitte radioforedrag av våre fremste vitenskapsmenn blandt norske legespesialister.

Etter det som her er anført mener den ankende part, at Byrettens dom hviler på uriktige premisser og må omstøtes, så min påstand må tas tilfølge. Denne blir som før :

Den norske Stat ved det kongelige Justis- og Politidepartement tilpliktet å betale meg - Øyvor Styren Hansson erstatning og opprøisning etter Rettens skjønn, begrenset oppad til kr. 100.000,- - ett hundrede tusen kroner.

Staten tilpliktet å betale den ankende part saksomkostninger.

1954 10. mai.

T i l l e g g til ankeerkløring til Eidsivating lagmannsrett fra fru Øyvor Styren Hansson, (byr.dok. nr. 51).

I tilslutning til det i min foreløpige ankeerkløring av 22. mars 1954 anførte, skal jeg få anføre :

Byrettens dom er uriktig.

Jeg mener at det er skjedd feil i saksbehandlingen i forbindelse med avhøringen av de to vitner, professor Dr. Brynjulf Ingebrigtsen og dr. Joachim Arnesen.

Videre mener jeg at byretten har tatt feil når den har antatt at det ikke er varetektsfengslingen som sådan eller feilaktig behandling eller mangel på behandling under varetektsarresten, som er årsak i den ankende parts sykdom, eller forverring av hennes tilstand.

Langvarig underernøring under varetektsfengslingen

på Bredtveit, svært brutal behandling av den ankende part særlig etter løslatelsen fra Bredtveit, men likeledes senere, under den under enhver omstendighet helt urimelige lange varetektsfengsling, er utvilsomt sterkt sykdomsbekræftende faktorer som ikke vil kunne underkjennes ved uskryndig vurdering.

Bevis : Universitetets radioforedrag "Mennesket det udelelige. Samspillet mellom kropp og sinn", av professor dr. Finn Rüd.

Eksemplarer skal bli innsendt senere.

Dr. Joachim Arnesens vitneprov hviler på sviktende grunnlag. Hans undersøkelser av den ankende part har ikke vært tilstrekkelige til å hjeale de uttalelser dr. Arnesen har gitt, og som byretten har bygget på.

Forsvrig er byretten i sine premisser ikke med ett eneste ord kommet inn på det alvorligste forhold ved den ankende parts sykdom, nemlig hjertelidelsen som dessuten ikke ble tilstrekkelig påaktet av fengselslegen.

Bevis : Universitetets radioforedrag "Åreforkalkningens sykdomsbillede" av dr. med. Jens Dedichen og "Åreforkalkning og kostholdsproblemer" av d.s. "Blodets koagulasjon og hjertesykdommer" av professor dr. med. P.A. Owren og "Anemi" av avdelingslege Kaut Aas.

Eksemplarer skal bli innsendt senere.

Byretten har videre tatt feil i at den ankende part selv har lagt hindringer i veien for riktig behandling ved å nekte å la seg legeundersøke.

Det er ikke riktig at den ankende part har lagt hindringer i veien i nevnte henseende. En annen sak er at den ankende part har måttet motsette seg visse undersøkelser av fengselslege dr. Augusta Ranussen som - på

(tillegg til ankeerkl.
10/5 1954)

grunn av manglende sakkyndighet på det angjeldende område ikke viste den varsonhet den ankende part trengte.

Den ankende part viser i denne forbindelse til Bevis: Avisartikkel inntatt i "8. Mai" 1949, "Ingen dødsøyke NS folk blir satt inn til coning" av Gyver Hansso

Artikkelen skal bli innendømt senere.

Det er desuten uriktig når det i byrettens dom sies at det etter rettens mening etter det som er kommet frem i saken, ikke skulle foreligge noe som helst grunnlag for berettiget kritikk overfor dr. Augusta Rasmussen i anledning av dennes forhold overfor saksøkersken.

Den ankende part finner denne anførsel direkte opprørende. Det pekes bl.a. på at fengselslegen unnlot gjennom 3 døgn å skaffe bekken til den ankende part som lå hjelpeles, - at fengselslegen lot den ankende part ligge uten legetilsyn fra 22. august til 13. september (-fengselslegen hadde ikke tilsett den ankende part siden 6. august-), da den ankende part i høy grad trengte ~~nytt~~ oljeklyster som ikke ble gitt, - at den ankende part under transporten på bære ble eskortert under størst mulig offentlighet (bevoktning av 2 uniformerte politimenn), noe som måtte virke surlig sårende - og at fengselslegen nå antas å ha hindret at den ankende part ble innlagt påny på sykehus til nødvendig behandling og pleie.

I denne forbindelse nevnes at reservelege Åre E. Sønnesson i sin erklæring av 12. november 1946 har gitt uriktige opplysninger - noe som kan være skjedd i hastverk og av varvare og i ren iver etter å hjelpe fengselslegen.

(tillegg til ankeerkl.
10/5 1954)

Den ankende part vil forevrig under saksbehandlingen i lagmannsretten påberope de samme bevis - vitnebevis og dokumentbevis - som for byretten, men må ta forbehold om ytterligere å føre noen vitner, deriblant reservelege Poulsson.

I tilfelle det fortsatt skulle vise seg påkrevd, må den ankende part påberope seg sakkyndige - godkjent av begge parter - til å avgi uttalelse om de forhold i foreliggende sak hvor det ennå måtte kunne oppstå divergenser, uansett de ovenfor nevnte radioforedrag av spesialister

- - -

Forevrig vises til vedlagte av den ankende part personlige oppsatte anke, datert 9. mai 1954.

P å s t a n d :

Den norske stat ved Justisdepartementet tilpliktes å betale fru Gyvor Hansson erstatning og oppreisning etter rettens skjønn, begrenset oppad til kr. 100.000,-, med renter fra stevningens forkynnelse, og saksonkostnader.

Den ankende part ønsker domsmenn i lagmannsretten.

Gyvor Styren Hansson (s.)

Satt opp på rettens kontor:

Jens Trampe Broch (s.)

1954 9. juni.

A n k e t i l s v a r til Eidsivating lagmannsrett fra Staten/Justisdepartementet v/regjeringsadvokat Henning Bødtker, (byr.dok. nr. 52).

Byrettens dom og de betraktninger den bygger på, antas å være riktige. For ankeinstansen vil bli gjort gjeldende de samme anførsler og ført de samme bevis som for byretten. Jeg forbeholder meg å supplere bevis-

(anketilsv. 9/6 1954)

førselen.

Jeg antar at det er praktisk at dr. Joachim Arnesen oppnevnes som sakkyndig og skal senere komme tilbake til dette.

Jeg vil allerede på det nuværende tidspunkt peke på betydningen av at man under ankebehandlingen søker å begrense sakens omfang. Den ankende part har trukket og vil fortsatt trekke inn i saken sitt fengselsopphold på Bredtvedt Fengsel som ligger forut for hennes påståtte sykdom. Den omfattende bevisførsel som knytter seg til Bredtvedt-oppholdet er uten enhver betydning for sakens avgjørelse. Jeg må derfor motsette meg at de vitner som kun skal forklare seg om Bredtvedt-tiden blir avhørt.

Den ankende parts bevisførsel på dette punkt var for byretten av en slik art at det kan ligge nær å spørre om ikke endel av grunnlaget for denne prosess er å rette angrep på rettsoppgjøret uten at sakens realitet har noe med dette å gjøre.

Det vil bli nedlagt slik

p å s t a n d :

Byrettens dom stadfestes.

Ankenotparten tilkjennes saksoakostninger for lagmannsretten.

1955 15. januar. V i t n e l i s t e til Eidsivating lagmannsrett fra regjeringsadvokat Henning Bedtker, (lag.dok. nr. 16).

1. Fengselslege dr. Augusta Rasmussen, Riddervoldsgt. 8, Oslo.
2. Overrettsakfører Sverre Hartmann, adr. vil bli oppgitt senere.

3. Overlege Joachim Arnesen, adr. vil bli oppgitt senere,
4. Ekv. overbetjent Anne Svendsen, Smedgt. 7, Oslo.
5. Ekv. betjent Magda Thomassen, adr. vil bli oppgitt senere.

1956 8. februar.

K j e n n e l s e av Eidsivating
lagmannsrett, (lag.dok. nr. 25).

Rettens medlemmer :

1. Lagdommer Didriksen, formann.

- - - - -

K j e n n e l s e :

I sak mellom fru Gyvor Styren Hansson og Staten ved Justisdepartementet om erstatning og oppreisning avsa Oslo byrett 4. mars 1954 dom:

"Den Norske Stat frifinnes.

I saksonkostninger betaler fru Gyvor Hansson innen 2-to-uker fra forkynnelsen av denne dom kr. 1.000,- ettusen kroner til Den Norske Stat."

Ved ankeerklaring av 22. mars 1954 og tillegg til denne av 10. mai 1954 har Gyvor Hansson innbragt saken for lagmannsretten.

Etter saksforberedelsen påla retten den ankende part å utarbeide utdrag i saken. Fru Hansson har meddelt at hun av helbredshensyn for tiden ikke kan få dette arbeide utført.

I brev av 27. januar 1954 er meddelt at fru Hansson begjærer saken midlertidig stanset, og at hun vil begjære den satt igang igjen når hennes helbredstilstand gjør det mulig.

Regjeringsadvokaten har erklært seg enig i dette.

(Kjennelse 3/2 1954)

Retten finner at partenes avtale herom bør tas til følge.

Saken blir å stanses etter Rettsreguleringen § 105 for seks måneder eller mere. Anskende berøyt i ansettelse av saken henviase til lovens § 110.

S l u t t i n g :

Saken stanses.

1958 6. februar.

K j e n n e l s e av Hidsivating
lagmannsrett, (lag.dok. nr. 27).

Dommer : lagdommer Arnold Hazeland.

Det ble avsagt

K J E N N E L S E :

Ved lagmannsrettens kjennelse av 8. februar 1956 ble saken stanset etter Fl. § 105.

Den ankende part har i proseskrift av 3. februar 1958 begjært saken satt i gang igjen.

Saken blir etter dette å sette i gang igjen.

S l u t t i n g :

Ankesak nr. 280/1954 : Fru Syver Styron (Hansson)
mot Staten v/Justiådepartementet settes i gang igjen.

1959 30. januar.

P r o s e s k r i f t til Hidsivating
lagmannsrett fra regjeringsadvokat Henning
Bødøker, (lag.dok. nr. 41).

Jeg har fått oversendt straffesakens dokumenter fra Oslo Politikammer via Justisdepartementet. Av dokumentene fremgår det ikke så vidt jeg kan se noe om når riksadvokaten besluttelsesbeslutning ble truffet, eller om riksadvokaten

(pr.skr. 30/1 1959)

overhodet har truffet noen slik beslutning.

Derimot foreligger det et notat av 31. mars 1948 i Fængselsstyrets dokumenter vedrørende Gyvor Hansson der vedkommende sekretær har uttalt :

"Jeg har sett igjennom saksdokumentene vedrørende Gyvor Hansson.

Det foreligger i saken en rekke henvendelser fra forsvareren, o.r.sakf. Skjerve Nielsen, senest av 15/10 1946, med henstilling om løslatelse, begrunnet med hennes sykdom og at det var nødvendig med løslatelse for at hun skulle komme til krefter før hovedforhandlingen.

Hun ble løslatt mot meldeplikt den 21. desember 1946 etter Oslo Politikammers løslatelsesordre av 20. des. 1946. Ordren ble gitt etter pålegg fra statsadvokaten.

Løslatelsesordren inneholder ingen begrunnelse. Hovedforhandling var opprinnelig berammet til 19. september 1947, men utsatt inntil videre på grunn av sykdommen. Saken er nå berammet til foretagelse i mai."

Departementet kan forevrig ikke se at det har noen opplysninger om løslatelsen av Gyvor Hansson i desember 1946.

Det er mulig at et brev fra departementet til sakskerens sønn i denne forbindelse har interesse.

Bilag 1 : Avskrift av brev av 2. april 1948 fra Justisdepartementet til fullmektig Kjell Hansson.

- - -

I forbindelse med spørsmålet om kostholdet i bredtvedt fengsel foreslår jeg

Bilag 2 : Ekstraktavskrift av brev av 8. november 1949 fra Fængselsstyret til kriminalsjefen i Oslo.

Bilag 3 : Avskrift av kostregulativ av 5. mars 1943.

Bilag 4 : Avskrift av Fængselsstyrets rundskriv av 30. august 1945.

(pr. skr. 30/1 1955)

Jeg viser for øvrig til Stortingsmelding nr. 64/1 vedrørende angrepene på rettsoppgjøret. På side 39, annen spalte, sverst og på side 42, er det tatt inn en del opplysninger om kontrollen i Bredtveit fengsel.

Det er mulig at jeg i tillegg til de tidligere oppgitte vitner vil føre ytterligere en fra fengselspersonalet som tjenestegjorde i Åkebergveien da fru Hansson satt der.

1955 2. mai.

P r o s e s s k r i f t til Ridsivating lagsmannsrett fra regjeringsadvokat Hennir Bøitker, (lag.dok. nr. 46).

Ankomtparten vil føre følgende vitner :

1. Fengselslege dr. Augusta Rasmussen, Riddervoldgt. 8, Oslo.
2. Overrettssakfører Sverre Hartmann.
3. Overlege Joachim Arnesen, Hils Jueltgt. 34, Oslo.
4. Ekv. overbetjent Anna Svendsen, Sædgt. 7, Oslo.
5. Ekv. betjent Magda Thomassen,
6. Fru Reidun Aamundsen, Åkebergveien 30.

De 5 første er oppgitt i vitneliste av 15. januar 1955. Vitne nr. 6 var fengselsbetjent på Åkebergveien i årene 1945-1948 og vil forklare seg om forholdene i forbindelse med fru Hanssons opphold.

Jeg regner med å frafalle overrettssakfører Sverre Hartmann, men tar han med for sikkerhets skyld fordi han netts som vitne i byretten, innstevnet av fru Hansson. Vitnene nr. 1 og 2 og 5 meter frivillig etter varsel fra meg.

- - - - -

1959 14. april.

Av p r o c e s s k r i f t til
Eidsivating lagmannsrett fra fru Styren
Styren Hansson v/h.r.advokat Torleiv Idas
(lag.dok. nr. 44).

Fru Styren Hansson fastholder sin fremstilling av
at loelatelsen har vært forsinket. Det gikk urimelig lang
tid fra Statsadvokaten hadde gitt tillatelse til loelatelse
og til loelatelsen forelå.

Som bevis herpå ønsker hun ført følgende vitner:

1. Prest Rudolf Dahlen, Holsts gt. 1, Oslo,
som dengang var fengselsprest.
2. H.r.advokat Heidar Skjerve Nielsen, Trinsensgt. 25, Oslo,
som dengang var hennes forsvarer.
3. Partsforklaring av henne selv, hvor hun vil fremlegge
og vise til sin dagbok fra fengselsoppholdet.

Fru Styren Hansson, som har fått Regjerings-
advokatens tilevar med vedlegg overrakt og fortsatt har
dette i sin besittelse, skulle ha vært her til konferanse,
men har vært forhindret på grunn av at hun har måttet
pleie en syk dame som hun bor sammen med på Tjeme.

- - - - -

1959 9. desember.

P r o c e s s k r i f t til Eidsivating
lagmannsrett fra regjeringsadvokat
Henning Bødtker, (lag.dok. nr. 53).

Jeg henviser til processkrift av 7. juli d.å.
fra den ankende part og mitt processkrift av 16. september
d.å.

De dokumenter som er nevnt under punktene 5
og 6 har det ikke vært mulig å finne i Justisdepartementet.
Jeg fremlegger avskrift av en sykejournal i Åkebergvna.
kretsfengsel. Såvidt jeg skjønner, er denne journal tid-

(pr.skr. 9/12 1959)

ligere forelagt i saken. Det har vært undersøkt hvorvidt det skulle forefinnes en annen legejournal vedkommende Gyver Styren Hanssen, men det har ikke vært mulig å finne noen slik. Jeg antar etter dette at det ikke lar seg gjøre å skaffe til veie ytterligere opplysninger for så vidt.

Når det gjelder provokasjonene i punkt 3 i den ankende parts nevnte prosesskrift, så henviser jeg til hva jeg tidligere har skrevet om dette.

1960 8. mars.

B r e v fra Ullevål sykehus v/direktor
Olav Solheim til h.r.advokat Forleiv Lasse,
(lag.dok. nr. 56, bil. 2).

Tak for Kildrivning lagmannsrett : Gyver Styren Hanssen -
Staten v/Justisdepartementet.

I anledning Foros skriv av 16. f.m. kan meddeles at saken har vært forelagt de respektive overleger. Overlegen ved indromedisinsk avdeling VII uttaler at pasienten lå i avdelingen fra 9/3 - 22/3 1946. Avdelingens journal inneholder ingen anførelser eller opplysninger etter sistnevnte dato. Røntgenbehandling ble påbegynt mens hun lå i avdelingen, og ny røntgenbehandling ble anbefalt ambulanse etter utskrivningen. For så vidt det angår avdelingens journal, finner overlegen det ikke riktig å oversende denne til en partsadvokat. Derimot kan han tilby utskrift av journalen med faktiske opplysninger om hennes sykdom, fortsatte undersøkelser og iverksatt behandling, likesom det intet er i veien for at journalen i sin helhet kan stilles til rådighet for de av retten oppnevnte medisinske sakkyndige.

Utdrag av terapijournalen fra sykehusets røntgen-

(brev 8/3 1960)

avdeling kan også eventuelt utlânes.

Skulle de tilhørende utskrifter være av interesse, tar jeg be om å bli underrettet, hvoretter de skal bli oversendt.

1960 27. april. U t s k r i f t av sykejournal for Ullevål sykehus v/avdelingslege Sverre Aarseth, (lag.dok. nr. 59, bil. 1).

Vedk. Syver Haugeen, f. 3/3 1893.

Ullevål sykehus, avd. VII, 9/8 - 22/8 1946.

Diagnose : Periarthritis humero-scapularis. Osteochondrosis.

Innlagt fra Oslo Kretsfengsel v/dr. Augusta Rasmussen under diagnosen : Sygglidelse, med følgende opplysninger "For å få brakt på det rene hvor meget av hennes plager er virkelige og hvor meget er simulation, vet jeg ingen annen utvei enn å få henne lagt inn. Hun har de siste dager ikke vært seg fra sengen, angir i dag at hun ikke tør røre h. skulder, ønsker ikke reise seg opp i sittende stilling osv., klager over smertor i v. hånd og v. lend. Innimellom har hun klaget over åndenød. I det hele har det vært alt mulig i veien med henne i lang tid. For en tid siden bot hun av en tann, men nektet å la tannlegen se på seg. Innimellom litt episestreik."

Hun medbrakte ved innleggelsen rontgenbilder tatt ved Rikshospitalets rontgenavdeling 8/7-46 : Rtg. h.skulder Arthrosis humeri dext. Peritendinitis calcarea. Rtg. lumbalcolumna : Osteochondrosis. Spondylosis lumbalis. Scoliosis. (Sign. E. Nyhre).

Av pasientens sykehistorie opptatt ved innleggelsen

framgår : I mange år har hun vært plaget av ryggsmorter og ischias og tatt balsbehandlinger for dette. Disse smorter har tiltatt etter at hun ble arrestert. Hun lokaliserer den til ryggen, helst korsryggen, de stråler nedover baksiden av beina, helt ned i foten. Smertene er tilstede både i ro og særlig ved bevegelser. I januar 1946 falt hun en natt ut av løsen og slo hoftene og armet og h. ben. Videre forverrelse av ischiassmertene ; for det neste holdt sønnen. Hun har vært plaget av hodepine o. svimmelhet, verk i skulderen, verk i albuen, hatt hovne ben, vært hovne i h. kneledd osv. osv. "Hjertesmerter" klaget hun også over, særlig 3 anfall etter at hun ble arrestert. Disse smorter begynte i halsen og satte seg deretter i "hjertet". De strålte ikke ut i armene. Smertene var ganske kortvarige. Hun har også vært kortpusten.

Den siste tiden har hun vært veldig slapp, hun har ikke orket å lese aviser engang. Søvn og appetitt : dårlig.

Avføring : Ireg; bruker piller.

Status præsens 9/8-46 : "Pas. er i vanlig hold. Hun er noe injisert i ansiktet ved underknekkelsen, ynker seg av og til, snakker langsomt og oppgitt. Hun ser godt ut for sin alder".

Ved den generelle status ble det ikke påvist noe patologisk.

Ryggen kunne ikke undersøkes da pasienten nektet å sitte opp i søngen. Høyre skulder : Hun angir smert ved palpasjonen på forsiden av leddet. Ved forsøk på å abducere armen holder hun igjen og angir sterke smorter.

Notat 10/8-46 v/reservelegen : "Det er intet sikkert

(av sykejournal)

objektivt å påvise ved undersøkelsen, men det synes som hun har smerter ved bevegelse i h. skulderledd. Det er meget sterk smertereksjon ved forsøk på Lasague og likeledes hvis man forsøker å sette henne opp i sengen. En har inntrykk av at hun i betydelig grad overdriver sine ryggsmerter. Ved forsøk på Lasague strammer hun ved henholdsvis 20 og 30° på h. og v. ben. Dorsalfleksjonen i ankelleddet fremkaller da ingen slett smerte."

At temperaturkurven fremgår at morgentemperaturer varierte mellom 36,9 og 37,2 grader, aftenemperaturer mellom 37,4 og 38 grader, en enkelt gang er anført 38,5 grader.

Røntgen thorax : 10/8-46 : Negativt funn.

Laboratorieundersøkelse : 10/8-46 (Negativt funn.)

Mirquet positiv. Urinen inneholdt 10/8-46 spor av eggehvite, ved kontroll negativ.

Avføring 11/8 : Bensidin + 5 sek., 16/8 : +.

Negative serologiske luesprøver. Blod : Hemoglobin 100 %, røde bl.l. : 4,35 mill., fargeindeks 1,1, hvite bl.l. 5.700. Differentialtelling : eosinofile 0, basofile 1. Stavkjernede 12, segmentkjernede 49, lymfocytter 32, monocytter 6 %. Normal morfologi. SR : 9 mm. Ekg. 10/8-46 I +, II +, IV +. ST senket i II og IV. Myopathia cordis. V. aksedeviasjon.

Nevrologisk undersøkelse 20/8-46 v/overlege

Dr. Ingebrigtsen, konklusjon : "Ved nevrologisk undersøkelse er der påvist en tilstivning i h. skulderledd, samt en positiv Lasague på begge ben - som dog ikke bærer organisk preg. Røntgenologisk er der jo påvist meget god grunn for såvel smerter i h. skulder som korsrygg-

smertor med en ischias. Men en får et bestemt inntrykk av at pas. aggraverer i betydelig grad. Dette kommer særlig frem ved lasague og liknende prøver hvor en ved å bevege i h. bør utløser tilagnelatende voldsomme smertor. Hun er psykisk betydelig nedfor og røber ikke så lite bitterhet. Etter hva hun gir uttrykk for selv, har hun absolutt ikke gjort noe galt."

Av behandlingsskjemaet fremgår at hun fra 13/8 fikk acetylsalicyl 1 gram x 3 og fra 12/8 chloral 1 gram om kvelden. Det ble påbegynt røntgenbehandling mot h. skulder.

Utskrivningsdagen 22/8-46 er anført i journalen bl.a.:

".....Som behandling foreslås sengeleie fremover en tid (varmebehandling i form av varmeklasker). Det er ikke indisert med opphold i sykehus fortaatt. Hvis det skulle vise seg at smertene vedvarer, kan røntgenbehandling komme på tale. Dette kan gjennomføres poliklinisk såfremt pasienten er mobil nok til det. Hun har fått 4 røntgenbehandling for sin peritendinit og anbefales røntg. behandling på ny omkring 10/9. Der er under oppholdet forøvrig påvist normalt blodtrykk, myopathia cordis. SR normal (9 mm). Urin : nihil. WR : + HEM : + Hgb. : 100 g/l."

Ullevål sykehus, avd. VII, 27. april 1960

Sverre Aarseth, (s.)
avdelingslege

1960 21. oktober.

Av p r o c e s s k r i f t til
Eidsivating lagmannsrett fra h.r.advokat
Torleiv Idsøe, (lag.dok. nr. 60).

Jeg er blitt anmodet om å gi en uttalelse om
hvilke spørsmål de sakkyndige spesielt bør stilles og

(av pr.skr. 21/10 1960)

hvilke dokumenter og andre bevisligheter de spesielt bør gjøres oppmerksomme på i saken.

De sakkyndige vil gjennom mitt prosesskrift av 30/5-58 (den supplerende ankeerklæring) og gjennom den faktiske hendelsesbeskrivelse i mitt prosesskrift med bevisoppgave av 7/7-59 - prosesskriftets hovedavsnitt I - ha oversikt over de innvendinger den ankende part har gjort mot byrettens nektelse av å gi erstatning og over det kronologiske hendelsesforløp i saken.

Dette hendelsesforløps riktighet bekreftes gjennom de dokumentbevis som er nevnt i prosesskriftets hovedavsnitt II, litra A. Forsåvidt angår dokumenter hentet fra erstatningsaken for byretten (nevnt under A I) vises til byrettens saksdokumenter og de steder i bevisoppgaven som er henvist til for hvert enkelt dokument. Forsåvidt angår dokumenter hentet fra straffesaken (A II) og nye dokumenter (A III) vises til de respektive avskrifter som er ordnet kronologisk for hver gruppe i de 2 innheftede bilagsett som ligger ved prosesskriftet av 7/7-59.

Videre vises i tilslutning til legeerklæring m.v. i forannevnte bevisstoff også til de sykejournaler og terapi-journaler m.v. fra Ullevål og Rikshospitalet som er omhandlet og delvis fremlagt med mine prosesskrift med vedlegg av 22/4-60, 28/4-60 og 30/4-60. I den utstrekning det ikke har lykkedes meg å få dette materiale fremlagt under saksforberedelsen (røntgenbilder og for Rikshospitalets vedkommende også delvis journalene) forutsettes at de sakkyndige, slik som også fremholdt skriftlig fra henholdsvis Ullevål og Rikshospitalet, - gjennomgår

(av pr.skr. 21/10 1960)

det nødvendige originalmateriale på de respektive steder.

Det minnes i denne sammenheng også om opphold i Marum sykehus etter løslatelsen og den orientering sykejournalen fra Marum sammen med fremlagt legeerklæring fra etter løslatelsen, gir - dokumenter som er nærmere omhandlet i proseskskrift med bevisoppgave av 7/7-59.

- - -

lok
Fra de sakkyndige vil det være av interesse å en begrunnet skriftlig uttalelse om følgende spørsmål:

1. Nå den ankende parte sykdomstilstand på det tidspunkt han ble løslatt fra fengselet (jfr. punkt 1, 2 og 3 i proseskskrift av 7/7-59) etter de sakkyndiges mening anses oppstått - eller iallfall med overveiende sannsynlighet anses oppstått - ikke bare under fengselsoppholdet, men som en følge av fengselsoppholdet?
2. Nå sykdomstilstanden anses som en følge av, eller vesentlig påvirket av, en for et sykt menneske feilaktig eller mangelfull behandling i fengselet, eller en følge manglende overføring til sykehus?
3. Kan behandlingen av den ankende part i fengselet i betraktning av hennes stadig økende fysiske lidelser og i betraktning av hennes psykiske nedbrutte tilstand (jfr. bl.a. forhørsrettsprotokollen og professor Ingebrigtsens beskrivelse å en av sykejournalene) sies å ha vært forsvarelig ut fra en altsen medisinsk vurdering?
4. Kan behandlingen sies å være vanlig og stemmende med de forskrifter som gjelder for behandling av syke fanger, navnlig i tilfeller hvor en fange frembyr så åynlige tegn på legemlig og psykisk svekkelse under fengselsoppholdet som i nærværende tilfelle?

5. Kan det ut fra de foreliggende legeerklæringer, sykejournaler, røntgenbilder og røntgenbeskrivelser m.v. - sammenholdt med en eventuell undersøkelse av den ankende part i dag - sies noe om invaliditetsgraden, ikke bare på det tidspunkt hun kom ut av fengselet, men også fremover til tidspunktet nå og i tiden fremover ? Er invaliditeten av en slik art at hun må sies å ha fått varig løn av fengselsoppholdet ?

- - -

De constendigheter den ankende part legger særlig vekt på når hun mener foranstående spørsmål må besvares i positiv retning for henne er nærmere utviklet bl.a. i prosesskrift av 7/7-59 fra 2. avsnitt på side 2 til øverst på side 6. Sml. forøvrig også den supplerende ankeerklæring i prosesskrift av 30/5-58.

- - - - -

1960 12. desember. Av prosesskrift til
Sidsivating lagmannsrett fra regjering.-
advokat Henning Bøthor, (lag.dok. nr.62)

De spørsmål jeg ønsker besvart av de sakkynnlige er nokså når de samme som de spørsmål som er stillet av den ankende parts prosessfullmektig. Jeg gir den allikevel min egen formulering :

1. Lar det seg konstatere objektive funn i det materiale man har til disposisjon til belysning av fru Hansson's sykdomstilstand under fengselsoppholdet og umiddelbart etter, som viser at fru Hansson er blitt invalidisert under sitt opphold i Åkebergveien Kretsfengsel ?

Jeg regner med at de sakkynnlige selv skaffer til

(av pr.skr. 12/12 1960)

veie det materiale som måtte forefinnes og som ikke alt er fremlagt i saken, hvis sådant finnes. I tillegg til journaler fra Ullevål og Eurus sykehus kjenner jeg bare til at overlege Arnesen ved Oslo Helseråd har undersøkt fru Hansson.

2. Har man noe holdepunkt for å anta at det er årsaks-sammenheng mellom fru Hansson's tilstand etter fengslingsoppholdet - hva den nå kan måtte være - og fengselsoppholdet, og kan det sies noe om hvorvidt en eventuell årsakssammenheng er fysisk eller psykisk betinget?
3. Hvilke ytre omstendigheter ved fengselsoppholdet skulle det være som i sin alminnelighet og i fru Hansson's tilfelle skulle kunne virke invalidiserende?

Jeg vil be om at de sakkyndige kommer inn på problemet med forkalkning i 50-årsalderen, og hvor alminnelig dette er. Og videre korrelasjonen mellom objektive røntgenfunn og de plager den enkelte patient har, eller angir å ha.

4. Er det noe grunnlag for kritikk (uaktsomhet) når det gjelder fengselslegens disposisjoner vedrørende fru Hansson's tilfelle?

1961 7. april.

S a k k y n d i g erklæring vedr. Gyver Styren Hansson avgitt av overlege Halvard Hognå, (lag.dok. nr. 58 og lag.dok. 68, bil. 1).

Sakkyndig erklæring om Gyver Styren, f. 3/3 1893,

avgitt 7. april 1961 av overlege Halvard Hognå, som 21/2 1961 ble oppnevnt som sakkyndig av lagsmannsretten.

(sakkyndig erkl. 7/4 1961)

Erklæringen er gitt på grunnlag av de foreliggende dokumenter, konferanse med dr. L'Orange som er omtalt i saken, og med røntgenologen overlage Reitan angående enkelte røntgenologiske detaljer. Videre på grunnlag av personlige undersøkelser av Gyver Hansson (Styren), foretatt den 28/3-61.

De forhold som søkes vurdert, er den ankende parts organiske sykdommer og deres eventuelle relasjon til fengselsoppholdet og behandlingen, respektive mangel på legebehandling. Jeg går ut fra at den psykiatriske sakkyndige vil vurdere de psykiske (og eventuelt også delvis psykosomatiske) symptomkomplekser som har relevans til saken.

Partenes to prosessfullmektiger stiller litt divergerende spørsmål til de sakkyndige. Det kan under disse forhold være hensiktsmessig å behandle hver enkelt av de anførte sykdommer eller syndromer : deres årsaksforhold i den utstrekning man kan si noe om dem, og deres videre utvikling, og hvordan og i hvilken grad fengselsoppholdet kan tenkes å ha fremkalt sykdommene eller påvirket deres utvikling. Svarene på de spørsmål prosessfullmektigene stiller vil da formentlig kunne avledes av fremstillingen.

Fremstillingen vil i overveiende grad bli bygget på sykejournalene (Ullevål, avd. VII 9/8 - 22/8-45, Barum sykehus fra 30/12-45 - 24/1-46) og min personlige undersøkelse. De mange erklæringer fra private læger som foreligger, inneholder såvidt sparsomme objektive kriterier at det er vanskelig, for ikke å si umulig, å vurdere dem. De sykdommer (eller sykdomssymptomer) som

er anført i saken er følgende :

- ✓ 1. Beri-beri.
- ✓ 2. Infisert sår i høyre albu.
- ✓ 3. Polyarthritiſ chronica (leddgikt).
- ✓ 4. Rheumatisk feber (giktfeber).
- ✓ 5. Hevelse i knær og ankler av ubestemt natur.
- ✓ 6. Eksema ad anum (eksema rundt endetarmsåpningen)
7. Lumbago/ischias.
8. Spondylosis og osteochondrosis columna lumbalis (slitasjeforandringer i lenderhvirvelsøylen).
- ✓ 9. Gonarthrose (slitasjeforandringer i hofter).
- ✓ 10. Gonarthrose (slitasjeforandringer i kneledd).
- ✓ 11. Peritendinit og periarthrose i høyre skulder med kalkmedslag (senebetennelse og tilstivning av høyre skulder).
- ✓ 12. Tilstivning av h. hånds fingre.
- ✓ 13. Hjerte-lidelse med angina pectoris (forhøyet blodtrykk)
- ✓ 14. Obstipasjon.

- - -

1. Beri-beri.

Dette er en B-avitaminose som følger av ernærings-svikt. Det foreligger ingen sikre holdepunkter for at denne sykdom har foreligget.

2. Infisert sår i alburegionen.

Denne tilstand oppfattes som en lokal, forbi-gående episode uten almenvirkninger. Det er nevnt i en attest fra dr. Arnold Falch at det i tilslutning til infeksjonen er oppstått en focal-infektios polyarthritt. Det anføres ingen kriterier på den sist nevnte tilstand.

3. Polyarthritiſ chronica.

Det foreligger ingen objektive kriterier på denne tilstand.

(sannsynlig orkl. 7/4 1961)

4. Rheumatisk feber, (giktfeber).

Det foreligger ingen objektive kriterier på denne tilstand.

7-8. Spondylose og osteochondrose med lumbago/ischias.

Det opplyses i journalene fra Ullevål og Barne sykehus at den ankende part hadde lumbago/ischias omkring 1934, og senere fikk fysisk behandling for denne tilstand. Hun opplyser imidlertid selv at hun på det tidspunkt hadde en lumbago, (etter et løft på en sukkersekk) ingen ischias.

De røntgenologiske forandringer som er påvist i lumbalcolonna (spondylose og osteochondrose) er meget vel forenlig med diagnosen lumbago/ischias. Et traume - fall fra sengen da trebunnen brast - kan ha utløst et akutt anfall av lumbago og eventuelt ischias. Da pasienten på det tidspunkt det her gjelder, ikke kunne undersøkes ordentlig, og da det tydeligvis var sterke psykiske komponenter tilstede, er det vanskelig å bedømme situasjonen. Under oppholdet på Ullevåls avd. VII blir det anført av overlege Ingebrigtsen at hennes dobbeltsidige ischias ikke bærer organisk preg, og at hun aggraverer i betydelig grad. Det skal i denne sammenheng bemerkes at en organisk betinget dobbeltsidig ischias er meget sjelden.

Det anføres et annet sted i journalen at Lasegues prøve (bøyninger i hofteløddet med strakt kne) er positiv på begge sider ved henholdsvis 20 gr. og 30. gr. Bøyning av ankelleddene fremkaller da ingen økt smerte. En organisk betinget ischias ville reagere med økte smerter ved en slik prøve. Resultatet tyder på en aggraveratorisk tendens eller på ischiaslignende smerter av overveiende psykogen natur.

(sakkynndig erkl.
7/4 1961)

Det skal bemerkes at de røntgenologiske for-
andringer som er påvist i lumbalcolumna vanligvis er en
følge av akade eller slitasje. Det tar vanligvis lang
tid (månedes og år) før at røntgenologiske forandringer
som de som er påvist utvikler seg. Hos mange mennesker
over 50 år kan man finne slike forandringer uten at det
foreligger andre tegn på sykdom. I andre tilfelle kan
de omtalte røntgenologiske forandringer være uttrykk for
en skivelesjon som kan føre til trykk på ischiasnervens
retter og gi lumbago/ischias syndromer. Diagnosen må
stilles på de kliniske funn i høyere grad enn på røntgen-
symptomet. De kliniske funn var imidlertid på det aktuelle
tidspunkt som nevnt tvilsomme, dels på grunn av aggraverende
dels på grunn av vanskeligheter ved undersøkelsen.

sjk
i lumb
ifh

9. Coxarthrose, (slitasjegikt i hofteléd).

Denne tilstand er røntgenologisk påvist, men
har ikke gitt markante symptomer.

10. Gonartrrose, (slitasjegikt i kneled).

De røntgenologiske forandringer har vært be-
tydelige, særlig i h. kneled.

11. Peritendinit + periartrrose i h. skulder.

Denne tilstand består i bindevevsforandringer
omkring skulderledet. Den kan oppstå uten påviselig
årsak, særlig i aldersgruppen fra 50 år og oppover. Når
det gjelder tilstandingen anses inaktivitet å være en
viktig årsakskomponent.

12. Tilstand av h. hånds fingre;

kan komme i tilslutning til skulderaktivitet, et
såkalt "shoulder-hand syndrome." Det skal bemerkes at et

slikt "shoulder-hand syndrome" kan oppstå i tilslutning til lidelser i innvendige organer, bl.a. hjertemuskelene.

13. Myocardlidelse med angina pectoris.

Under opphold på Ullevåls avd. VII ble det påvist lette elektrokardiografiske tegn på hjertemuskelidelse. De samme funn ble gjort på Barua sykehus. Her ble forandringene oppfattet som tvilsomme, og tydeligvis ikke tillagt noen betydning.

Hun har under fengselsoppholdet og i tiden etter hatt hjerteangrep, men med avtagende frekvens. Slik som de beskrives, er det ikke typiske angina/pectoris-angrep. De stråler ikke ut i armene og kommer ikke under anstrengelser. De kommer ofte om natten, lindres angivelig av nitroglycerin hvilket er et holdepunkt, men intet bevis på at det foreligger en ekte angina pectoris. De elektrokardiografiske forandringer ved undersøkelsen 28/3-61 var ubetydelige.

Det synes å fremgå av journalene fra Ullevål avd. VII, og fra Barua sykehus at man der ikke har oppfattet tilstanden som en ekte angina pectoris.

Blodtrykket var normalt under sykehusoppholdene (150/90 og 150/80).

14. Obetipasjon.

I tilslutning til røntgenbehandlingen fikk pasienten en meget hårdnakket obetipasjon med navesmertor. Det kan neppe tenkes å være noen årsaksammenheng her. Obetipasjonen må ha hatt andre årsaker, kanskje først og fremst inaktiviteten under fengselsoppholdet.

Konklusjon :

De mest markante symptomer under og etter fengselsoppholdet har vært lokalisert til muskel/skjelett-

systemet. I dette system er det også påvist objektive røntgenologiske forandringer: Osteochondrose og spondylo i lendenvirvelsøylen, Coxarthrose, gonarthrose og kalknedslag i høyre skulderledd.

Sammenheng med tidlige rygglidelse!

Som tidligere anført kan slitasjeforandringer av denne art være tilstede uten å gi symptomer. Det foreligger ingen røntgenogrammer i forbindelse med hennes tidligere rygglidelse. Det er imidlertid sannsynlig at opprinnelsen til hennes osteochondrose må søres tilbake til ryggskaften omkring 1934. Coxarthrosen og gonarthrosen er sannsynligvis også av eldre dato.

Ved overflytningen til Oslo Kretsfengsel 11/12-45 fikk hun et betydelig psykisk sjokk, idet hun da hadde regnet med å bli løslatt. I tilslutning til dette utviklet symptomene seg, forst som vesentlig psykogent betingede smerter med inaktivitet, senere til en økende tilstand og invaliditet.

Den mest naturlige forklaring på denne utvikling er en psykomotorisk spenning - en spenningstilstand i musklene på grunnlag av den indre psykiske spenning. Dette, sammen med den fysiske inaktivitet i den følgende periode, har fremkalt smerter og uferhet. Amerikanerne anvender betegnelsen "Psychogenic Rheumatism" om denne tilstand. (Dr. Hench et al.) En viss disposisjon har foreligget i hennes psykiske reaksjonsmåte og i slitasjeforandringer i skjelettsystemet. De sistnevnte forandringer, som med en avspennt og aktiv muskulatur, kunne ha bestått uten å skjenke henne vesentlig, har under de uheldige forhold som er nevnt, bidratt til tiltagende uferhet. Denne oppfatning støttes av den

1/3

omstendighet at hun i løpet av de senere år har gjen-
vunnet sin ferighet, tiltross for at de sarkologiske
forandringer sikkert består, og for h. knelodde vedkommend
antakelig har utviklet seg videre.

Den tiltagende invaliditet hun utviklet under
fengselsoppholdet kunne ut fra dette syn bare ha vært
unngitt ved en behandling som hadde forvoldt å froskalle
en psykomotorisk avspenning og samtidig å øke hennes
fysiske aktivitet. De to sykhusopphold hjelp henne til
Varneflaske i sengen, som ble anbefalt av overlege
Ingebrigtsen, ville i noen grad kunne lettet hennes smerte
og bedret en nedsatt blod sirkulasjon, men noe vesentlig
resultat ville man ikke ha kunnet vente seg av denne be-
handlingen. Den ville jo ikke ha brakt henne ut av den
sykdomskapende situasjon. Det må anses for overveiende
sannsynlig at uansett hvilken medisinsk behandling hun
hadde fått under fengselsoppholdet, ville hennes sykkelige
tilstand ha kommet til å utvikle seg omtrent som skjedd.
Etter fengselsoppholdet har hun som nevnt gjenvunnet sin
helbred. Årsaken til dette må søkes i en gradvis, psych-
motorisk avspenning og fysisk aktivitet i første rekke.
Fysisk behandling av forskjellig art har også bidratt
til å reetablere normal muskel- og leddfunksjon. Det
foreligger ikke tilstrekkelige objektive medisinske opp-
lysninger om fru Styrens tilstand i årene etter fengsels-
oppholdet til at man kan danne seg noen sikker formening
om hennes arbeidsferhet fra år til år.

Man får inntrykk av at hennes ferighet var sterkt
nedsatt de første 4-5 år. Legeerklæringsene i denne
periode går dels ut på polyarthrose (slitasjeforandring
i flere ledd) dels polyarthrit, dels angina pectoris.

(salkynlig erkl. 7/4 1961)

Ålitteligheten av disse diagnoser er søkt vurdert i et tidligere avsnitt (jfr. side 2-4).

Fra begynnelsen av 50-årene til undersøkelsen hos meg 26/3 1961 er det kommet en gradvis bedring til en helsestilstand som nå anses som normal for hennes alder (jfr. bilag 1). Hun har fremdeles sine brystmerter en sjelden gang, og plages endel av stivhet i knærne og av smerter i h. ankel etter gang.

(lag.dok. nr. 68, bil. 1).

Journal fra undersøkelsen av Nyvor Strøm 28/3 1961.

Pasientens tilstand har gradvis bedret seg gjennom de senere år, delvis som følge av fysikalisk behandling ved kursteder. Av og til får hun krampe-lignende smerter i hjerteregionen og hun bruker fortsatt nitroglycerin. Smertene starter i hals og hake og kommer gjerne etter anstrengelser, ikke under. Det siste anfall hadde hun for ca. 1 mnd. siden. Inntil for ca. 1. mnd. siden var hun meget plaget av hodepine. Under ca 3 ukers kur ved Juells kande er hun blitt kvitt denne. Hun har hatt 2 benbrudd i høyre ankelregion, og har fremdeles smerter her, særlig etter gang.

Bortsett fra de her nevnte symptomer føler hun seg frisk.

Status presens 26/3 1961 :

Hun ser frisk ut og virker yngre enn sine år. Hennes forklaring er god og naturlig. Hun beveger seg uten halting og uten synlig besvær. Ingen klager i øyeblikket.

Blodprosent 97, senkningsreaksjon 20 mm. Elektrokardiogram viser minimale forandringer. Det er omtrent som elektro-

(sakkyndig erkl. 7/4 1961)

cardiogrammet tatt ved Årum sykehus, borte sett fra at hjerteaksjonen dengang var raskere. Blodtrykk 150/90. Det er intet å bemerkede ved hjerte, lunger eller mave.

Leddstatus : Det er en ganske lett innskrenket bevegelighet i høyre skulderledd, ingen trykkmhet i leddregionen og ingen muskelatrofi.

Hoftledd : Det er en lett innskrenket rotasjonsbevegelighet i begge hofteledd, spesielt i venstre.

Kneledd : H. kneledd viser en viss fortykkelse, og det ser ut som en tibia er forskutt lateralt i forhold til femur. Det mangler 4-5 gr. på full ekstensjon.

Det er betydelig krepitasjon ved bevegelser av leddet.

Ingen veskeavpøndring. På v. side er det også ganske betydelig krepitasjon (knaking ved bevegelser).

H. ankel : Det er fri bevegelighet, ingen hevelse, ingen distinkt trykkmhet.

Hun har ikke ryggsmerter eller ischias for tiden.

1961 7. mai.

R e t t s p s y k i a t r i s k
erklaring fra overlege Jon Leikvan,
(lag.dok. nr. 66).

Rettspsykiatrisk erklaring om Gyvor Styren (Hansson)
født 3/3 1893.

avgitt den 7/5 1961 av overlege ved Fængselspsykehuset
Jon Leikvan som den 19/1 1961 ble oppnevnt som sakkyndig
av lagmannsretten.

Det materiale som sakes vurdert fremgår av
dok. 60 og 62 i Gyvor Styrens ankesak. Dok. 60 er
prosesskrift fra Gyvor Hanssons (Styren) prosessfull-
mektig h.r.adv. Torleiv Idsee og dok. 62 er prosesskrift
fra ankesotparten statens prosessfullmektig regjerings-

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

advokaten.

Den ankende parts processfullnøktig nevner først de dok. den sakk. ber gjennomgå og ber om en skriftlig uttalelse om følgende spørsmål :

1. Nå den ankende parts sykdomstilstand på det tidspunkt hun ble løslatt fra fengselet (jfr. punkt 1 - 2 og 3 i proseskrift av 7/7-59) etter de sakk.s mening anses oppstått - ikke bare under fengselsoppholdet men som en følge av fengselsoppholdet ?
2. Nå sykdomstilstanden anses som en følge av, eller vesentlig påvirket av, en for et sykt menneske feilaktig eller mangelfull behandling i fengselet, eller en følge av manglende overføring til sykehus ?
3. Kan behandlingen av den ankende part i fengselet i betraktning av hennes stadig økende fysiske lidelser og i betraktning av hennes psykiske nedbrutte tilstand (jfr. bl.a. forhørsrettesprotokollen og prof. Ingebrigtsens beskrivelse i en av sykejournalene) sies å ha vært for-
svarlig ut fra en aktsom medisinsk vurdering ?
4. Kan behandlingen sies å være varlig og stemmende med de forskrifter som gjelder for behandling av syke fanger, navnlig i tilfelle hvor en fange frembyr så sykelige tegn på legemlig og psykisk svekkelse under fengselsoppholdet som i nærværende tilfelle.
5. Kan det ut fra de foreliggende legeerklæringer, sykejournaler, røntgenbilder og røntgenbeskrivelser m.v. - sammenholdt med en eventuell undersøkelse av den ankende part idag - sies noe om invaliditetegraden, ikke bare på det tidspunkt hun kom ut av fengselet, men også fremover til tidspunktet nå og i tiden fremover ? Er invaliditeten

av en slik art at hun må sies å ha fått varig mén av fengselsoppholdet ?

Tilslutt sier han : De sakk. bør etter min mening avgi en skriftlig uttalelse på grunnlag av saksforberedelsen, supplert med deres egne undersøkelser, og deretter følge hovedforhandlingen for eventuelt å avgi supplerende uttalelse etter den foranledning hovedforhandling måtte gi. Prosesskriftet er datert 21/10-60. Dok. 62 er ankenotpartens prosesskrift datert 12/12-60 ved h.r.adv. Trygve Lange-Nielsen for regjeringsadvokaten.

Han sier : De spørsmål jeg ønsker besvart av de sakk. er nok så nær de samme som de spørsmål som er stillet av den ankende parts prosessfullmektig. Jeg gir dem allikevel min egen formulering :

1. Lar det seg konstatere objektive funn i det materiale man har til disposisjon til belysning av fru Hanssons sykdomstilstand under fengselsoppholdet og unndektbart etter, som viser at fru Hansson er blitt invalidisert under sitt opphold i Åkebergvoien Kretsfengsel ?

Jeg regner med at de sakk. selv skaffer til veie det materiale som måtte forefinnes og som ikke alt er forelagt i saken, hvis sådant finnes. I tillegg til journaler fra Ullevål og Barne sykehus kjenner jeg bare til at overlege Arnesen ved Oslo Helseråd har undersøkt fru Hansson.

2. Har man noe holdepunkt for å anta at det er årsakssammenheng mellom fru Hanssons tilstand etter fengselsoppholdet - hva den nu enn måtte være - og fengselsoppholdet, og kan det sies noe om hvorvidt en eventuell årsakssammenheng er fysisk eller psykisk betinget ?

3. Hvilke ytre omstendigheter ved fengselsoppholdet

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

skulle det være som i sin alminnelighet og i fru Hanssons tilfelle skulle kunne virke invalidiserende ?

Jeg vil be om at de sakk. kommer inn på problemet med forkalkning i 50-årsalderen, og hvor alminnelig dette er. Og videre korelasjonen mellom objektive røntgenfunn og de plager den enkelte pasient har, eller angir å ha.

4. Er det noe grunnlag for kritikk (uaktsonhet) når det gjelder fengselslegens disposisjoner vedrørende fru Hanssons tilfelle ? -

Den ankende part satt i varetektsfengsel i Bredtveit fengsel fra 30/5-45 til 11/12-45 da hun ble overført til Oslo Kretsfengsel der hun satt til 21/12-46. I Oslo byrett ble hun 30/9-49 dømt for overtredelse av strfl. § 86 jfr. § 49 dømt til fengsel i 3 år og 1 mnd. og rettighetstap etter landssviklovens § 10 nr. 1 og 4. Den 20/12-49 tok hun ut stevning ved Oslo byrett med påstand om at Den Norske Stat ble tilpliktet å betale henne erstatning og oppreisning begrenset oppad til kr. 100.000,- idet hun hevdet at hun under oppholdet i Oslo Kretsfengsel hadde pådradd en sver lumbago som hadde invalidisert henne totalt. Ved Oslo byretts dom av 4/3-54 ble staten frifunnet og hun ble ilagt kr. 1.000,- i saksonkostninger. Hun påanket dommen den 22/3-54. Ved lagmannsrettens kjennelse av 8/2-56 ble saken stanset og ved lagmannsrettens kjennelse av 8/2-58 er saken gjenopptatt.

I prosesskrift av 30/5-58 sier hennes prosessfullmektig at han vil gjøre ~~gjs~~ følgende innvendinger mot byrettens dom :

"1. Retten har funnet å måtte bygge på at fru Styren Hansson følte seg alminnelig frisk på den tid hun ble

(rettapsykiatrisk erk
7/5 1961)

arrestert (30/5-45) og at hun heller ikke, da hun ble overført til kretsfengslet i Åkebergvn. (11/12-45) hadde noen sykdomsformennelser av betydning. Videre har retten funnet å måtte bygge på at hun ved løslatelsen 21/12-46 og utover i den følgende tid var "virkelig syk", og at det altså "ikke bare har vært tale om nervøsitet eller hypokondri for hennes vedkommende."

Det sykdomsbilde som de forskjellige legeerklæringer m.v. i saken viser etter hvert oppsto under fengselsoppholdet var etter min mening så alvorlig at rettens uttrykk her må sies å ha vært med et mildt uttrykk meget moderat og forsiktig.

Realiteten var jo at fru Hansson da hun ble løslatt måtte bæres ut som krepling, og at hun, som byrettsdommer Trampe Borch selv hevder i sin senere erklæring, gikk med krykker da hun forberedte byrettssaken.

2. Det er uriktig når retten har antatt uten videre at denne alvorlige sykdom ville ha utviklet seg uansett fengselsoppholdet. - Det må legges til grunn at den alvorlige sykdom eller de alvorlige sykdommer er vesentlig forårsaket av varetektsfengslingen.

3. Retten innrømmer at sterke grunner taler for å anse staten erstatningsansvarlig dersom en varetektsfange pådrar seg sykdom eller forverres i sådan under varetektsfengslingen, og sykdommen eller forverrelsen skyldes feilaktig behandling eller manglende behandling av fangen, selv om det ikke skulle foreligge grunnlag for kritikk mot noen enkeltperson i den forbindelse, men så meget mer hvis det skulle være noe å bebreide en eller flere som har hatt tilsyn med varetektsfangen.

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1981)

Til trods for denne innrømmelse redder imidlertid domsstolen situasjonen for staten fordi fru Styren Hansson angivelig ved konstaterbar simulasjon eller ved å nekte å seg legeundersøke eller på annet vis har "hindret fengslet vedkommende i å foreta hva de ansor nødvendig av omsyn til fangens helbred." Det retten i så måte har anført er at fengselslegen dr. Rasmussen som vitne har forklart - og sakskeren selv skulle ha bekreftet - at sakskeren dir kt nektet dr. Rasmussen ved en spesiell anledning å foreta legeundersøkelse.

Nå benekter fru Styren Hansson at hun har bekreftet riktigheten av dr. Rasmussens opplysning på dette punkt.

4. At uheldige psykiske forhold - dels hentet fra pasienten selv, dels fra hennes omgivelser under varetektsfengslingen - kan ha virket ugunstig inn på sykdomsutviklingen avskjærer ikke på noen måte statens ansvar. Alle sykdommer påvirkes hos alle mennesker i ugunstig retning ved ugunstige psykiske forhold. Men disse forhold plikter et fengsel også å ta hensyn til ved vurderingen av i hvilken utstrekning en fange skal behandles som syk eller frisk.

5. Statens ansvar blir etter min mening i dette tilfelle så meget større som jeg ikke på noen måte kan skjønne at det skulle ha vært nødvendig å holde fru Styren Hansson så lenge i varetekt. De forhold tiltalebenlutningen omhandlet og som hun ble dømt for var ferdigetterforsøket lang tid før varetektsfengslet ble hevet, så intet hensyn til bevisinnsamlingen tilso varetektsfengsling så lenge.

At andre varetektgrunner skulle gjøre fengslingen i så lang tid nødvendig kan jeg heller ikke innse.

I avsnitt III nevner prosessfullmektigen de bevis

(rettpsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

påberoper seg for å godtgjøre at hun var syk og ikke bare simulerte og var umulig. Han avslutter med: "Etter hvert som årene er kommet på og hele manerittet i fengselet er kommet på avstand og hun har fått den pleie og behandling som syke mennesker bør gis, har den ankende part langsomt kommet seg over en rekke av de alvorlige lidelser hun hadde i fengselet. Dette er nok et argument for at sykdommen ikke var en ordinær inntredende alderdoms-svekkelse, eller noe som ville komme av seg selv men at det var direkte foranlediget, sto i direkte forbindelse med fengselsoppholdet. Men hjertesykdommen får hun beholde. Og hennes angina pectoris - etter det jeg kan skjønne vesentlig frenkalt gjennom fengselsbehandlingen - gjør henne fortsatt helt arbeidsudyktig. Hennes åndsevner er imidlertid så vitale at hun uten denne alvorlige sykdom ville kunnet gjøre nytte for seg og hatt inntekter. -"

Statens prosessfullmektig bemerker i proseskrift av 15/12-58 at hun vinteren og våren 1951 i følge attest fra overlege Joachim Arnnesen ble ansatt som 50 % invalid, og prosessfullmektigen anser det for meget tvilsomt om hun objektivt sett var syk da hun ble løslatt i desember 1956 (feilskrift for 1946). Derimot er det meget som taler for at hun ønsket å være syk i en slik grad at hun selv ganske sikkert både var og er overbevist om at hun den gang og i Åkebergveien var invalidisert.

I proseskrift av 30/1-59 fra Statens prosessfullmektig siteres fra et notat av 31/3-48 i Fængselsstyret at hun ble løslatt mot meldeplikt 21/12-46 etter ordre av 20/12-46 fra Oslo politikammer. Ordren ble gitt etter pålegg av statsadvokaten. Løslatelsesordren innholdt ingen be-

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

grunnelse. Hovedforhandling var opprinnelig berammet til 10/5-47, men ble utsatt inntil videre på grunn av sykdommen.

I prosesskrift av 7/7-59 fra hennes prosessfullmektig legges det særlig vekt på :

a) Visse uheldige ytre forhold dels på Bredtvedt fengsel, men særlig på fengselet i Åkebergveien - og som den ankende part vil forklare seg nærmere om under hovedforhandlingen - gjorde at hun hurtig etter overføringen til krets-fengselet i Åkebergveien ble syk. Hun pådro seg forkjølelse, ryggsmerter, heri-heri-symptomer m.v. Selv om dette som alltid ved sykdommers oppståen delvis også kunne skyldes fysisk og psykisk sæfintlighet hos den syke selv, pliktet fengselets vedkommende like fullt å gi henne en dertil avpasset forevarlig behandling. Den nødvendige forståelse og hjelp manglet imidlertid så vel hos bejlingen i alminnelighet som i særdeleshet hos den kvinnelige fengselslege dr. Rasmussen, som tvertom direkte beskylte henne for å simulere. Derved kom de sykdomssymptomer som ved en forevarlig og hensiktsmessig sykebehandling rimeligvis ville vært trengt tilbake til å bli utgangspunktet for en stadig tiltakende forverring av hele almentilstanden, en forverring som også etter hvert røntgenologisk kunne konstateres og som etter hvert medførte de mest alvorlige spesialsymptomer og invaliditetsfølger, fremdeles uten betryggende reaksjon fra myndighetenes side.

b) Det offentlige ansvar blir etter den ankende parts mening ytterligere skjerpert ved en eiendommelig likegyldighet fra politiets side med hensyn til å påse at det til enhver tid under den lange varetsktsfengsling forelå lovlig dekning for fengslingen i form av fengselingskjennelse

(Saksnummer: 101. / 5 1991)

og at hun ikke satt i varetekt lenger enn nødvendig. Det vil i så måte bli pokt på at også forsvarretten gjentatte ganger har kritisert dette, og det vil bli pokt på at den lange varetektsfengsling ikke står i noen som helst rimelig svingning til de forholdsvis enkle faktiske forhold den episke etterforskning gjaldt og hvor bevismaterialet i alt vesentlig forelå på forhånd i form av dokumentbevis som ikke kunne forspilles. Til og med etter at høyere påtalemyndighet hadde påbudd lovløstelse mener den ankenne part at det gikk ca. 3 uker før lovløstelsen fant sted.

Prosessfullmaktingen gjør rede for forløpet punktvis. 4/1-46 hadde hennes forsvarer bevdet at fortsatt fengsling var ubegrunnet og unødvendig og at det kunne føre til ubetelig skade. 21/2-46 forlengt fhr. fengsling med 3 uker i stedet for 8 uker som politiet hadde begjært. Ved rettsmøte 26/3-46 kunne hun ikke møte fordi hun var syk og spørsmålet om forlengelse av fengslingsfristen ble utsett til senere rettsmøte, men det så ut til at hun ble "glemt" og først 6/6-46 - 25. mai, etter bad politiet om nytt rettsmøte og det ble holdt 11/6-46. Retten fant å kunne forlengelse fengslingsfristen i 3 uker under forutsetningen av at påtalemyndigheten var oppmerksom på hennes helsestilstand og traff de forlenginger som måtte anses påkrevet. En uke etterpå ble hun framstilt på Riks-
hospitalet til røntgenfotografering men med så mangelfull rekvisisjon at det ikke ble tatt noen bilder. 3 uker senere 8/7-46 ble hun påny sendt til R.H. til røntgenfotografering og det ble påvist forkalkning i høyre skulderledd og spondylose i lændevirvelsøylen og 14 dager senere ble hun innlagt i Ullevål sykehus, og lå der til

(rettspsykiatrisk erkl.
7/3 1961)

22/8-46 da hun ble ført tilbake til fengslet. Det var fra Ullevål sykehus anbefalt sengeløse og varsebehandling, men varsebehandling ble ikke gitt og hun fikk ikke tilstrekkelig assistanse i fengslet. Hun ble fransstilt på Ullevål sykehus 11/9, ^{6.9}17/9 og 19/9-46 og fikk røntgenbehandling, men ble syk av denne behandlingen og muligens av transporten og det var grunnen til at hun bad om å klippe flere røntgenbehandling. Hun var fransstilt på Ullevål til kontroll 11/11 og 12/11-46 etterat hun selv hadde ivret for det. Prosessfullmektigen hevder at varetektsfengslingen var nødvendig det siste halvåret og kunne vært avsluttet i første halvår 1946 og endelig vil han påvise at hennes sykdoms historie etter lovløst bekrefter sykdommens eller sykdommenes alvorlige karakter og at sykdommen eller sykdommene er oppstått i fengslet og som følge av den mangelfulle behandling der og at dette har påført den ankende part varig invaliditet.

Prosessfullmektigen ^{franklynt} 77 dokumenter og krever innkalt 22 vidner og to sakkyndige leger.

Dokument 58 bilag 1 er utskrift av sykejournal fra Ullevål sykehus avd. VII (indrenedibin) der hun var innlagt 9/8 - 22/8-46 under diagnosen: periartritis humeroscapularis, osteochondrosis. Innleggende lege Augusta Rasmussen hadde opplyst. "For å få brakt på det rene hvor meget av hennes plager er virkelige og hvor meget er simulasjon vet jeg ingen annet utvei enn å få henne lagt inn. Hun har de siste dager ikke rørt seg fra sengen, angir idag at hun ikke tør røre h. skulder, orker ikke å reise seg opp i stillende stilling o.s.v. klager over smerter i v. hånd og v. lend. I mellom har hun

(receptoppklarert erkl.
7/3 1942)

Klaget over indonesd. I det hele tatt har det vært alt mulig i veien med henne i lang tid. For en tid siden bot hun av en barn, men nektet å la tannlegen se på seg. "Inneen litt episentrak."

Ved innleggelsen hadde hun med seg røntgenbilder tatt ved S.H. 6/7-46. Hög. h. skulder : arthrosis humeri dext. Peritendinitis calcarea. Hög. lumbalcolumna : osteochondrosis. Spondylosis lumbalis. Scoliosis. (Sign. 2. Kyhre).

Fred

"Av pasientens sykkelhistorie opptatt ved innleggelsen fremgår : I mange år har hun vært plaget av ryggsmertor og ischias og tatt badebehandlingar for dette. Disse smertor har tilstede etter at hun ble arrestert. Hun lokaliserer dem til ryggen, helst korsryggen. De stråler nedover baksiden av beina helt ned i foten. Smertene er tilstede både i ro og særlig ved bevegelser. I januar 1946 falt hun en natt ut av høyen og ble hoftene og setet og h. ben. Siden forverrelse av ischias-smertene, for det neste holdt nenger. Hun har vært plaget av hodpine og svimmelhet, verk i skuldrene, verk i albuen, hatt hovne ben, vært høyen i h. lendeled o.s.v., o.s.v. "Hjertesmerter" klaget hun også over, særlig 3 anfall etter at hun ble arrestert. Disse smertor begynte i halson og satte seg deretter i hjertet. De strålte ikke ut i armene. Smertene var ganske kortvarige. Hun har også vært kortpusten. Den siste tiden har hun vært veldig slapp, hun har ikke orket å lese aviser engang. Sovn og appetitt : Fårlig. Avføring : Freg, bruker piller. Status present 6/3-46 : Pas. er i vanlig hold. Hun er noe infisert i ansiktet ved undersøkelsen, ynker

(postoperativt erkl.
7/5 1941)

seg av og til, smakker langsomt og oppgitt. Hun ser godt ut for sin alder. Ved den generelle undersøkelse ble det ikke påvist noe patologisk. Ryggen kunne ikke undersøkes da pas. nektet å sitte opp i sengen. Høyre skulder : Hun angir smerte ved palpasjon på forsiden av leddet. Ved forsøk på å abducere armen holder hun igjen og angir sterke smerter.

Notat 10/3-45 ved reservelegen : Det er intet sikkert objektivt å påvise ved undersøkelsen. Det er meget sterk smertereaksjon ved forsøk på Lasegue og likeledes hvis man forsøker å sette henne opp i sengen. En har inntrykk av at hun i betydelig grad overdriver sine ryggsmarter. Ved forsøk på Lasegue strammer hun ved henholdsvis 20 og 30 grader på h. og v. ben. Dorsalfleksjon i ankelleddet fremkaller da ingen økt smerte.

Av temperaturkurven fremgår at morgentemperaturen varierte mellom 36,9 og 37,2 grader, aftentemperaturen mellom 37,4 og 38 grader, en enkelt gang anført 38,5 grader.

Røntgen thorax : 10/3-46 Negativt funn.

Laboratorieundersøkelser : Sirquet positiv. Urinen inneholdt ikke spor av egghvite, ved kontroll negativ.

Avføring 11/3-46 : Benzidin + 5 sek. 16/3-. Negative serologiske luesprøver. Blod : Hemoglobin 100 %, røde blodlegemer 4,35 mill., fargeindex 1,1 hvite bl.l. 57000
Diff.telling : eosinofile 0, basofile 1, stavkjernete 12, segmentkjernete 49, lymfocytter 32, monocytter 6 %.

Normal morfologi. S.R. 9 mm. Ekg. 10/3-46 T_I -, T_{II} -, ST senket i II og IV. Myopathie cordis. V. aksdeviasjon.
Neurologisk undersøkelse 20/3-46 ved overlege Br.

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

Innebrigtsen, konklusjon : Ved nevrologisk undersøkelse er der påvist en tilstivning i h. skulderledd, samt en positiv Lasegue på begge ben som dog ikke bærer organisk preg. Røntgenologisk er det jo påvist noget god grunn for såvel smerter i h. skulder som korsryggsmerter med en inchiac. Men en får et bestemt inntrykk av at pasienten aggraverer i betydelig grad. Dette kommer særlig frem ved Lasegue og lignningsprøver hvor en ved å bevege h. ben utløser tilsynelatende voldsomme smerter. Hun er psykisk betydelig nedfor og røber ikke så lite bitterhet. Detter hva hun gir uttrykk for selv, har hun absolutt ikke gjort noe galt. -

Av behandlingsekspertisen fremgår at hun fra 13/6 fikk acetylsalicyll 1 gram x 3 og fra 12/8 chloral 1 gram om kvelden. Det ble påbegynt røntgenbehandling mot h. skulder.

Utskrivningsråson 22/8-46 er anført i journalen bl.a. :

. . . . . Som behandling foreslås sengeleie fremover en tid (varmebehandling i form av varmeflasker). Det er ikke indisert med opphold i sykehus fortautt. Hvis det skulle vise seg at smertene vedvarer kan røntgenbehandling komme på tale. Dette kan gjennomføres poliklinisk såfremt pasienten er mobil nok til det. Hun har fått 4 røntgenbehandling for sin peritendinititt og anbefales røtg. behandling på ny omkring 10/9-46. Der er under oppholdet forøvrig påvist normalt blodtrykk, myopathia cordis.

S.R. normal (9 mm) Urin : nihil. W.R. - MMR : - Hgb. 100%

Ullevål sykehus avd. VII, 27. april 1960

sign. Sverre Aarseth
avdelingslege. "

Dok. 58 bilag 2 journalutdrag fra Ullevål sykehus

rontgenavdeling 14/3-46. Henviset til rtg.beh. h. skulder fra avd. VII. I ua. 6 andr. smorter i h. skulder.

R: Peritendinitis calcarea.

Behandling : 100 r. x 4, $\frac{1}{2}$ Cu - 40 cm. - 172 Kv.

11/9-46 : Tydelig at pas. agraverer. Klager over at hun ikke har hatt avføring på 3 uker. Et oversiktsbilde vi viser noe innhold i colon men ingen utopiling. Beh. mot h. skulder og lumbalcolumna : 150 r x 3, $\frac{1}{2}$ Cu - 40 cm. - 172 Kv. Hun fikk behandling 11/9, og 18/9-46.

11/11-46 avskrift av brev fra legen ved kvinneavdelingen Oslo Kretsfengsel : "Efter avtale sender jeg fru Gyver Hansson. Hun klager over smerter overalt, nu mest i knærne og h. skulder og hun ligger bestandig. Hun vil eller kan (?) ikke stå opp. Jeg har inntrykk av at hun simulerer og agraverer. - Hun vil på sykehus. Hun var til undersøkelse på avd. VII i august mnd.- der vil de ikke ha henne igjen (dette siste vet hun ikke). Det er svært vanskelig for mig med henne fordi jeg ikke får undersøkt henne ordentlig idet det alltid er så vondt at jeg ikke nå røre henne eller hun småprotesterer. Hun mener at jeg vil forhindre at hun får den rette behandling. Og nå fremholder hun at dr. Ingebrigtsen skal ha sagt at hun skal ha varmsbehandling - men kan se til mig at rontgen var det riktige. Der ikke denne pas. vare litt oppet?"

Sign. Augusta Mænnussen."

11./11-46. Hun virker helt forstyrret. Under bilturen hit sier hun til vaktmannskapet at hun vil ha rontgen, men nu vegrer hun seg bestemt for en slik behandling, idet hun angivelig får sterke smerter i magen. Ved forrige rontgenbehandling av ryggen forlangte hun

(rettapsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

mere røntgen da hun hadde inntrykk av at det hjalp så godt. Hun lar seg etterhånden overtale til å la seg røntgenfotografere og røntgenbehandle av h. skulder, som viser betydelig innskrenket bev. (sannsynligvis adskillig aggravering). Det samme gjelder v. kne som hun på et ubehjelpelig vis holder fixert i lett bøyet stilling.

Av journalen fremgår forøvrig at pas. i alt fikk 950 r mot h. skulder i 2 serier og 450 r mot lumbalcolumn. Siste behandlingsdag var 18/9-46.

Røntgenundersøkelse av bekken og v. kne. Det sees moderate arthrotiske forandringer på begge hofteledd med sclerose av taket og påleiringer langs randene. R: Coxarthrosis bilat.

Det sees likeledes arthrotiske forandringer med adskillig reduksjon av bruskhøyden i kneleddet og høye spisse eminentiae intercondyloideae. Bruskreduksjonen er særlig tilstede på lateralsiden og tibia er subluxert i denne retning. R: gonarthrosis deformans.

Sign. Novland 12/11 1946."

Røntgenundersøkelse av abdomen: Det ble tatt et oversiktsbilde av abdomen da pas. klager over ikke å ha hatt avføring på 3 uker. Det er en h. konveks scoliose i lumbalcolumna. Noe innhold sees i colon, det er en del meteorisme, men ingen utspiling av colon. Sannsynligvis aggraverer pasienten betydelig.

R. Intet særlig pat. påvist v/abdomen.

Sign. Holm 11/9-46.

Fra Rikshospitalet røntgeninstitutt:

Røntgenundersøkelse poliklinisk 8/7-46.

Høyre skulder: Kalkholdigheten i høyre skulder er lett

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

nedsatt. I skulderleddet sees jevne leddlinjer med en tilspissing nedad på caput humeris leddrand. Bruskhøyden i leddet synes ikke å være redusert. Over tuberculum majus sees en grynstor forkalkning i bløtdelene og en mindre forkalkning oppad i bløtdelene for cavitas glenoidalis.

R. Arthrosis humeri dext. Peritendinitis calcarea.

Lumbalcolumna : Det sees en høyrekonveks torsjons-scoliose. Intervertebralskivene mellom L.5 - S.1 er tydelig redusert i høyde og det sees subcondral sklerose og randpåleiringer på de tilstøtende deler av hvirvelcopora. På de fleste av hvirvelcorporas rander sees tydelige påleiringer, sannsynligvis som uttrykk for en osteochondrose. Normale ileosacralledd. Intet å merke ved bløtdelsskyggene.

R. Osteochondrosis. Spondylosis lumbalis. Scoliosis.

Sign. Axel Scheel (sign.) Myhre.

Sykejournal fra Bærum sykehus (dok. 22, bil. 1).

viser at hun var innlagt der 30/12-46 til 24/1-47 under diagnosen Rheumatisme ?? (simulatio ?). Hun var innlagt av dr. H. Schive for lumbago.

Sykehistorie : Patientens mann har hatt "gigt og ischias". 5 sønner, hvorav de 2 eldste har hatt ischias.

Patienten blev for vel 30 år siden operert for bukhinnebetennelse. I 1936 hadde hun svulst på "innsiden av h. øye" og ble røntgenbehandlet herfor i ca. 1 år. Hun har ikke hatt gigtfeber. For 12 år siden fikk hun en høiresidig ischias efter en forløftning. LA hjemme i flere uker og fikk etterpå gytjepakninger i et helt år med mellom-rum. For 8 år siden falt hun på ski og slo sig. Fikk da påny ischias. LA den gang 6 uker i

(rettspsykiatrisk erll.
7/3 1961)

Vikersund Bad. Etterpå lå hun i bad ved Göteborg i 6 uker. Senere har hun vært relativt bra til for et år siden. Hun har det siste år litt etter litt fått ondt i korsryggen, dessuten smerte nedover bakside av høire ben til kneleddet. De 2 siste mndr. har hun hatt smerter i begge kneledd, dessuten stivhetsfølelse i høire hände fingre. Har vanskelig for å knytte h. hånd. Hun har av og til i lengere tid hatt feber om aftenen ca. 38 grader under armen.

Hun har nu vært i Oslo Kretsfergese i enecelle siden 11/12-45. I august i år fikk hun under badning i kurr et halseslaud og blev innlagt i Ullevål i 14 dager. Fikk ingen behandling. Hun har nu ligget tilsenge i flere mndr. blev løslatt mot meldeplikt 21/12-46. Treg næve. Vannlating i orden. Fatt av i vekt. Juleaften blev hun betydelig verre har senere ikke fått sove stort p.g.a. smerter.

Status præsens : 30/12-46 :

Alm. hold. Kan ikke reise seg i senge. Smur sig ned meget stort besvær. Ikke bleke slishinner. Dårliche tenner. Ingen adenar, intet exanthem, ingen glandeløvulst. Pupiller egale, reagerer for L/A. Tp. 38,4, B. 76 regelm. Resp. 19 ubesveret. Fauces rene. For normale forhold. Pulmones normale forhold. Abdomen : arr efter operasjon i h. side. Norm. forn. Ingen trykk-uhet, ingen palpable opfylninger. Lever og milt ikke palpable. Reflekser : patellar, achilles, plantar - normale. Pasienten kan ikke løfte h. arm over horisontalen heller ikke ta bak på ryggen. Kan ta op på hodet. Ingen svulst av h. skulderledd. Kan ikke knytte h. hånd helt.

(rettspesikiatrisk erkl.
7/5 1961)

Dårlig håndtrykk. Pasienten er trykksn over nedre del av columna, ikke over ileosacralleddene. Lasague + begge sider. Innskrenket bevegelighet i begge hofteldd. Hun kan ikke rette ut venstre kneledd helt. Ingen tydelig øvulst av kneleddene. Ingen sensibilitetsforstyrrelser.

31/12 sovet lite p.g.a. smerter i korsryggen. Smerter i begge lår sjelden smerter nedenfor knærne. Fleksjon i hoftelddene går nok så godt under motstand, likeså utadføring.

6/1 Har "smerter i alle ledd". Vært er h. skulder, v. hofteldd og v. kneledd. Det er innskrenket bevegelighet i h. skulderledd, særlig ved passiv bevegelse av fingrene. Patrick's symptom positivt. Smerter ved passiv bevegelse av begge hofter.

31/1 Smerterne er i tilbakegang. Sover godt. Føler seg sterkere. Spiser ganske bra.

14/1-47. Temp. har vært kontrollert noen ganger og har vist seg å være omtrent riktig, dog har pas. nektet å la sykepleiersken holde termometret.

18/1 Klager over svetting. H. skulder er smertefull og temmelig stiv. Ellers har hun de samme smerter i bena som før. Spiser godt.

23/1-47 Klager fremdeles over smerter i v. hofte, begge knær og hele h. arm. Sover litt dårlig. 24/1-47 utskrives

Bkg. 15/1-47 : Regelmessig sinusrytme, frekvens 100
P-Q = 0.16. QRS = 0.06 S₃ dyp.

E₁ pos. E₂ avflatet. E₃ neg. E₄ avflatet.

D : Evidens myokardial f.f.

Urinundersøkelse viste normale forhold. S.R. var 31/12-46:

23 mm., 6/1-47 : 13 mm. 13/1-47: 19 mm. 21/1-47: 23 mm.

M.K.R. II -.

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

Nv. blodlag. 2/1-47 : 3950, 6/1-47 3400, 8/1-47: 3440.

Diff.telling 6/1-47 : eosinofile : 2, Stavkj. 9, segmentkj.
59, lymf.eytter : 26 monocytter : 4. Hemoglobin 76%.Røde blodleg. 3.76 mill. Index : 1.01. Blodtrykk 30/12-46:
150/80.

Det foreligger gjenganger av en rekke brev hun har skrevet fra fengselet bl.a. til sin forsvarer o.r.sakf. Skjerve Nielsen. Disse brev gir et visst inntrykk av hennes tilstand. Brevene er både lange og mange og hun bruker et kraftig språk og setter store krav både til fengselsbetjeningen og til sine slektninger og venner og særlig til sin forsvarer. Kærlig beklager hun seg over fengselslegen Augusta Rasmussen og overoppsynskvinnen frk. Svendsen og oppsynskvinnen fru Thomassen, hun kaller dem sadister. Hun klager over at hun ikke får den hjelp hun trenger som syk og over urenlighet og hun "er selv et talende bevis for hva noen måneders tortur i dette fengsel har utrettet, selv med meg som har så usædvanlig motstandskraft. De skulle blant annet bare kjenne den ubeskrivelig avskyelige odor som jeg i de siste uker er kommet i besiddelse av og som vel også betar meg alt som ligner appetitt på alle de delikate anretninger som serveres for meg og alle kakerlakkene.

Dr. Rasmussen kjente "at det luktet" av meg og ga i den anledning frk. Svendsen beskjed om "at det måtte da kunne gå an å få hjulpet meg ut til badet så jeg kunne bade." Jeg forklarte dr. R. at det jeg helst av alt ønsket meg, det var å kunne ta et bad! Men så lenge jeg var stiv av smerter var jo dette utelukket, og jeg sa henne at jeg ble grepet av panikk bare ved tanken om at noen her skulle "hjelp" meg! Jeg som ikke engang orker krabbe meg bort

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

på klosettet som er like ved min keye, men heller hver gang tar torturen i/bekkenet jeg skulle pludselig være istand til å bade ved hjelp av en eller to hardbarkede og i alt sykestell helt ukyndige fængselsvoktersker ! Hva synes De egentlig om en slik lege, herr Skjerve Nielsen ?"

Lenger ute i brevet heter det : "Hvis det da heller ikke på et slikt grunnlag å hjelpe meg, så er det vel så at man ikke blir til frede før jeg bukker under. Og det kan bli fortore om noen tror. Jeg har i denne tiden nesten intet spist (i de 3 ukene etter Ullevålsoppå. var det vel også dette faktum som reddet meg fra å dø den natten) - og jeg føler meg ubeskrivelig nedfor og kraftløs. Og det vil jeg si Dem herr Skjerve Nielsen - at hvis noe skulle hende meg - så er det rett og slett mord, for jeg kunde forlengst vært frisk igjen hvis jeg hadde fått den behandling et nykt menneske har krav på. Det vil være mord først og fremst p.gr.a. den sjelelige tortur som er drevet overfor meg. Tilslutt har jeg forskt i all korthet å besvare "tiltalepunktene" mot meg, så De iallfall har litt å holde Dem til om De intet mer herer fra meg. Både å t e n k e og å s k r i v e er like anstrengende.-"

I brev datert 8. okt. 1946 klager hun over den uhørte barbariske behandling og ytrer tvil om det kan være lovhjæmmel for den. Hun unnskylder til en hvis grad betjeningen som er altfor fåtallig og ikke kan pålegges ekstraarbeid med syke som trenger hjelp til allt. Hun må vente i timevis før noen kommer når hun banker - "Det er ikke tvil om at det er Aaslaug Aasland som gj. df. Raam. dirigerer aksjonen. Hun er jo nu dr. R's sjef og har derfor glømrrende anledning til å sve også dette overgrep

(rettapsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

mot meg. Som direktør for Bredtveit begikk hun den ulov-
lighet mot meg å tilbakeholde ett brev til min forsv.
adv. Rygh, - et for hende meget avslørende brev, idet det
omhandlet min frykt for at hun kunne komme til å foreta
maktmisbruk overf. meg. Er det virkelig umulig å få
stanset hende i denne tortur overfor meg? Nå jeg virke-
lig omkomme på en så uhørt måte i vårt siviliserte land?
Det føles stadig som et utrolig mareridt, som jeg hver
stunn - dag som natt - venter å måtte våkne opp av! Jeg
skrev brev til min eldste sønn på Blommenholm sist torsdag
og bad han bl.a. å forsøke å hjelpe meg gjennom Røde Kors
(Britisk samb.mann i Norge) eller gj. den Brit. overkommando.
En dame på Bredtveit fikk hjelp derfra. Frk. Aasland er
jo særlig kommunistisk anstrøken, og jeg skulle anta det er
i engelska.s interesse å stanse denalags uhørt terror -
selv her i Norge! - "

Hun beklager seg også sterkt over den medisinske
og menneskelige behandling hun fikk på Ullevål. Hun
sender rekommanderte brev til sin forsvarer og bebreider
han at han ikke har sørget for at hun fikk snakke med
den legen hun ville snakke med. "Når jeg leser Deres
siste brev har jeg igjen en sterk nedslående følelse av
at De anser meg for å være uefterrettelig - for å bruke
et pent uttrykk." Det direktøren skrev til forsvareren
karakteriserer hun som "tvers igjennom usannferdig."

I brev av 14. okt. 1946 til forsvareren slår hun fast
fast at den kriminelle behandling hun har fått bare kan
forklares ved at den norske rettsstat er kommet under
innflydelse og ledelse av kommunismen og hun pålegger
forsvareren å skrive om dette i Verdens Gang uten å navngi

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

noen. "Forevrig tror jeg mitt nuværende ynkelige kontrafei foruroliger direktøren endel. Han bød meg hånden og hilste meget høflig da han gikk og i hele går søndag, oppvartet frk. Svendsen meg på en helt ut "foruroligende måte, hun var helt omsunnå. Da jeg hadde drukket kaffen min (vi fikk ekte kaffe her igår - og the også) - kom hun inn og hentet kruset mitt og ga meg mer, for det er så godt med ekte kaffe vet De ! Og til middag måtte jeg bare ta allt smørret mitt i lasekausen, - hun skulle hente mere smør til meg til aftens! For det gjaldt at jeg fikk i meg mest mulig fett, Og så kom hun sandelig inn igjen spesielt med ett fint smørpapir og dekket over den lasekausen jeg ikke spiste, så den ikke skulle bli tør for meg. Til aftens fikk jeg ekstra the! Nu er jeg jo litt spendt på hvor lenge denne stemningen varer, det er det at det har svært meget å si når man ligger syk, å bli behandlet som et skikkelig menneske. Så igår hadde jeg en stor dag! Jeg orker ikke å skrive mer nu, er nokkså tufs igjen idag, men så lenge jeg kan skrive har jeg jo ingen grunn til å beklage meg.-"

I brev av 18. okt. 1946 : "Deres brev av 15. da m/bilag mottok jeg igår eftern.- Jeg ser av samme at lagstolen vil sette meg under tiltale til felles efter straf.1.86. Dette er interessant. Kan man få dømt m e g etter denne, da finns det ingen statsborger i Norges land som ikke kan risikere å bli dømt som landsforreder i det øyeblikk det politiske parti vedk. tilhører er det tapende. Hvorledes tror De allt kommer til å arte seg etter neste verdenskrig, når det seirende sovjett sammen med landenes kommunistiske horder skal

(rettspsykiatrisk
erkl. 7/5 1961)

demme britiske amerikanske o.s.v. "krigsforbrytere" d.s.v. de såkalte demokrater, d.e. høyrefolk, venstrefolk og bondepartifolk, kristelige og socialdemokrater i det hele tatt alle som ikke bekjenner seg kommunismen? Dette vil skje, hvis man ikke nu i den 12 time går til samlet angrep på kommunismen, fra sterk kristen front.

Nokk om dette - jeg ber Dem bare huske hva jeg her har skrevet. Min siste fengsel.kjen. utløp 3. okt. - ikke 6te, som av Dem antatt. Mh.t. Å bli bragt inn på kfr.rummet til samtale med Dem, har jeg allerede for lang tid tilbake bedt fr. Sv. om dette, men fått avslag. Det ville være meget enkelt, idet en madrass kan brukes til å "trekke" meg derbort, Jeg har igjen forelagt henne saken, men igjen fått avslag.

Eilers beklager jeg å måtte si Dem at jeg finner Deres skriv til statsadvokaten meget utilfredsstillende. Det ble også først oversendt ham 6. sept., mens De var vitende om at saken den 23. aug. ble tilstillet ham. Videre har De i denne lange tid som siden da er forløpet - snart 2 mndr. ikke funnet anledning til personlig å tale om min fortvilte situasjon med adv. Wiese. Jeg ber bare om å få bli f r i s k! Hadde jeg ønsket å flykte kunne ingen hindret dette, idet jeg helt fra okk.oppher og framover har hatt mange anledninger hertil. Men jeg ønsker å r e n v a s k e meg, har i n t e t å frykte og skal med oppreist hode bare en hvilkensomhelst urettf. dom. J e g h a r i n t e t g a l t g j o r t.

I brev av 8. nov. pålegger hun sin forsvarer å takke sin søster for tilsendt frukt og ber om å få sviker. "Si henne at jeg spiser alt jeg kan nu for å

holde kreftene oppe besst mulig! Hun ber ham undersøke om de brev hun har skrevet er kommet fram.

Brev 24/10-46 til forsvareren :

"Idag har jeg ligget her i 3 uker uten fengselingskjennelse. Er dette lovlig? Et dumt spørsmål kanskje - i denne tid.

Dr. Rasmussen har vært hos meg i etteren. Derfor må jeg sende Dem noen ord. Hun sa jeg nu skulle til Ullevål igjen til røntgenbehandling. Jeg ba henne da at jeg måtte komme til undersøkelse hos nevrologen dr. I. f s r s t. Hun lovet da å skrive til ham, men sa også at j e g bare kunde be om å komme til ham, når jeg kom til Ullevål. Jeg er derfor redd for at hun vil unnlate å skrive til ham og si ifra om min undersøkelse, for hun vet like godt som jeg at det ikke nytter for m e g å be om noe bl.de kvinnene deroppe på "Røntgen" der har de sine instruksjer fra dr. R., og saken er nemlig den at hun svært nedig vil ha meg til dr. Ingebrigtsen. Jeg må derfor be Dem om å snakke til min søster fru Mamen og be henne gjøre meg den store tjeneste å gå til dr. I. med det brev jeg sendte Dem til ham, idet jeg er overbevist om at dette er det beste for å hjelpe meg. Hun må også si ham (hva jeg forklarte dr. Rasm. idag) at røntgenbehandl. ikke har hjulpet meg det minste grunn for min ischias, mens den derimot har hatt en voldsem virkning på magen. Jeg er derfor engstelig for å ta mere røntgen på ryggen. Stivheten og smertene har bredt seg en del o p p ø v e r og begge knær er blitt verre, særlig er det venstre (som jeg før har hatt ondt i) ille. Min høyre hånd blir også stivere og mer sm for hver dag.

UB

(rettspsykiatrisk erkl.
3/5 1961)

Jeg sa til dr. R. at jeg var engstelig for å bli invalid for resten av mitt liv, hvis jeg nu ikke fikk den behandling som kunne hjelpe meg. Jeg er overbevist om at behandling m/varmebøyle vil være det rette, for jeg er 2 ganger tidligere blitt bra etter behandling med varme pakninger. Min søster må derfor be dr. I. om at han forordner denne behandling for meg og at jeg må få ligge på Ullevål til jeg blir frisk igjen." Hun ber om å slippe politivakt under transporten til Ullevål, mener det er noe frk. Svendsen har funnet på. Som regel ber hun forsvareren takke for fruktpakkene og ordne med at skiddentøyet blir hentet.

11/11-46 skriver hun til forsvareren: Kl 11 idag ble jeg kjørt til Ullevål, - ved 1 tiden var jeg her tilbake igjen, hele turen var helt negativ. Min antagelse om at det ville være meg umulig å få snakke med nevrologen dr. I. var desv. altfor velgrunnet. Jeg var inne hos en dr. Hovland (eller Hovdan) som var mest interessert i skuldren min. Det venstre kne ville han også rtg. fotografere, desuten ville han ha 1 - en plate av ryggen og bekkenpartiet. Han ville at jeg igjen skulle ha rontgen for ryggen, men jeg nektet dette. Jeg beklaget meg også over hvorledes man hadde handlet overfor meg og sa ham at jeg ville ta saken opp så snart jeg fikk anledning til det. Jeg spurte ham om grunnen til at jeg ikke kunne få behandling med varmebøyle, hvortil han svarte at slik behandling hadde de ikke der! Til slutt spurte jeg og jeg kunne få snakke med doktoren.

x) En sykesøster hang som en borre på ham, snakket for ham og svarte for ham, til slutt

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

 men hun ble ved på samme måte. Det er en høyst eiendomme-
 lig tone deroppe på Ullevål, det må jeg si. - Tilslutt
 fikk jeg hans tillatelse til å snakke med nevrologen,
 jeg kunne bare be om å bli brakt innom hans kontor på
 tilbakevegen. Men sykepleiersken var istand til å få
 det forhindret, hun ba sykebærerne ta meg direkte ut til
 bilen. Dr. Rasmussen vet at De må ha det skriftlig, hvis
 De skal til ham, sa hun. Og han har visittid kl. 10.
Jeg ble heller ikke røntgenfotografert og fikk ingen
 behandling for skuldren, som jeg sa jeg gjerne ville ha.
 (Forevrig har jo også denne vært av 0 virkning i disse
 mndr. og min høyre hånd blir som før nevnt stadig mer
 stiv og vond). Er det virkelig ingen i n s t a n s
 som idag kan hjelpe meg til å få effektiv behandl. for
 min sykdom? Det er svært mange mennesker som ikke kan
 hjelpes ved røntgenbehandling, er ikke i tvil om at
 jeg tilhører denne kategori. Men skal jeg da være dømt
 til å bli invalid istedenfor å få de behandl. som før
 har gjort meg bra? "

Brev 14/11-46 til forsvareren :

"Tirsdag var jeg igjen på Ullevål hvor det
 bare ble tatt noen røntgenbilleder av meg, hvorefter jeg
 ble kjørt tilbake hit uten å få noen behandling av noen
 art. Idag har jeg hatt besøk av dr. Rasm., som så mere
 infam ut enn jeg noensinne har sett henne, - og det var
 da heller ikke å undres på. - Intrigens ring er nu
 sluttet på en helt fullkommen måte med en overlegen
 seier for uretten og ondskapen. Der var kommet et brev
 til henne fra Ullevål, som hun var meget lei over, for
 nu kunne hun i n t o t mere gjøre for meg! Hun ville
 meg intet ondt (!), men hun måtte jo fortelle meg hva

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

som sto i brevet ! Jeg hadde vært så ubehagelig at de ville ikke gi meg noe mer behandling på Ullevål, - og dette hadde vært tilfelle alle steder jeg hadde vært der. Men nu skulle hun skaffe meg en varnepose (!), så ble jeg kanskje så bra snart at jeg kunne komme i retten ! Jeg vet ikke om De er oppmerksom på hvor fiffig dr. Rasm. og hennes medhjelpere på Ullevål har turneret i denne saken ? Nu er jo enhver mulighet for en personlig samtale mellom meg og nevrologen dr. I. Lykkelig unngått, likeledes sannsynligheten for at jeg innen en rimelig fremtid kan komme i retten.

Resultatet av fotograferingen fikk jeg intet høre om, men jeg går ut fra med sikkerhet at platene har vist at jeg trenger en lengere behandling. - Da jeg var på Ullevål tirsdag, snakket jeg noen få ord i for-bifarten med dr. Hovland, som var blid og meget elskverdig hvilket jeg også var mot h a n både mandag og tirsdag. Ellers snakket jeg ikke med noen der tirsdag. Så det kom jo som ikke så lite av en bombe dette idag.- men jeg var sikker på hele tiden at dr. Rasm. planla ny dievelskap !! Ellers er frk. Svendsen freudeles strålende snild og god mot meg - de andre også ÷ fru Thomassen. Vær vennlig gi omg. svar på n å r De kan komme hit til konferanse."

Brev 13/12-46 til forsvareren fortsatt neste dag onsdag :

"Igår skrev jeg til Dem efter en søvnløs natt så det ble deretter, men jeg sender det idag allikevel. De siste dagene her har vært så forferdelige vanskelige på mange måter - advaralen fra statsadv. som ble gitt

(rettapsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

i Deres nest siste brev, kom desverre for sent, idet pastor Dahlen allerede for 14 dager siden hadde sagt til frk. Svendsen at min løslatelse var "nær forestående". Jeg skal fortelle dem muntlig hva der senere er foregått. Lørdag var dr. Rasmussen her inne - jeg hadde ikke bedt henne komme. Mandag hadde frk. Svendsen lovet meg å få rede på hvorfor løslatelsen tok så lang tid. Jeg forsøkte et par ganger å få snakke med henne utpå dagen mandag, men hun kom først inn på aftenvisitten og på mitt spørsmål om hun hadde ringt sa hun da bare at "det var ingen tilstede på Terrassen." Jeg spurte hvem hun hadde henvendt seg til og hun sa at det var frødeles Marta, som hadde med dette å gjøre! Etter hva De har fortalt - og etter den eiendommelige advarselen i Deres brev ble dette for meget for meg - jeg hadde en forferdelig "opprevet" natt til tirsdag og igår etter jeg skrev de ordene til Dem, fikk jeg krampegråt - det var ved 11 tiden, etterat frk. Svendsen hadde vært herinne og sagt at hun ville ikke ringe igjen - hun kunne ikke gjøre noe nu - og da så min plageånd fru Thomassen på sin simple og impertinente måte kom herinn med middagen, fikk jeg pludselig nervøst sammenbrudd. Det var forferdelig - jeg vet jeg skrek, antagelig som et vildt dyr - banket og kastet - - Om noen hadde truet med å slå meg ihjel hadde jeg ikke kunne la være og jeg er så forferdelig redd for at det skal komme igjen. Jeg fikk noen beroligende medisiner av frk. Svendsen og sovnet tilslutt. Sov inatt. Idag er jeg slapp som en klut."

I sitt første utførlige prosesskrift (dok. 11)

VB

VB

datert 31/1-51, sier hun at hennes helbred var god da hun ble arrestert og fengslet 30/5-45, og det samme var tilfelle da hun 11/12-45 ble overført til Oslo Kretsfengsel i Åkebergvn. Hun deltok således i utearbeide på Bredtveit der hun var til 11/12-45. Hun begynte å bli syk allerede ved årskiftet 1945/46 og hun merket allerede da begynnelsen til de lidelser som har ført til hennes invaliditet. 26/3-46 kunne hun ikke framstilles i fhr. til forlengelse av fengselingsfristen. Den 6/6-46 var hun fremdeles ikke framstillet og det skyldtes hennes stadige sykdom. Hun gjorde stadig henvendelser til fengselslegen Augusta Rasmussen for å få behandling og overførsel til sykehus og da disse henvendelser viste seg fruktøse vendte hun seg også til andre i den utstrekning hun hadde mulighet for å få utvirket at hun fikk effektiv behandling for sine tiltagende rheumatiske lidelser. Hun lå i eneselle som var særdeles lite egnet til oppholdssted for et sykt menneske - P.g.a. fengselslegens negative holdning og mangel på tillid til saksekerens opplysninger mistet hun etterhvert tilliden til fengselslegen.

Som bilag 7 til dok. 11 ligger en avskrift av "Ekstrakt av medisinske opplysninger om fru Eyvor Hansson fra Augusta Rasmussen.

Opplysningene tyder på at hun må ha hatt ganske hyppige legebesøk under oppholdet i Oslo Kretsfengsel. Hennes egne brev som det tidligere er gitt en del utdrag av viser også det.

Brev av 7/6-46 fra Augusta Rasmussen til pfa. Hartmann (bilag 4, dok. 11) :

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

"Ifølge telefonkonferanse har jeg undersøkt fru Gyvor Hansson. Hun klager idag over reumatiskelignende smerter. - Jeg har inntrykk av at hun aggraverer adskillig, men for sikkerhets skyld skal jeg få tatt et par røntgenbilleder.

CS
Hun er forevrig et meget vanskelig menneske å ha med å gjøre i fengslet. Hun har i lang tid nektet å gå på luftetaket. Hun har bidt av en tand men nekter å la seg tandbehandle, tiltrods for at hun sier hun bare kan spise grøt og suppe. Hun nekter å la meg sette vitamin-sprøyter. Hun er helt uskyldig og blir "forferdelig" behandlet. Hun må ut i naturen og hjem til sine barn. Det er hennes mening at det er statsråd Aasland som står bak at hun holdes inne. Og hun fremholder at hennes forsvarer er enig med henne i at statsråd Aasland hater henne. Hun beklager seg over at hun ikke kom i sin mors begravelse og ikke i sin sønns bryllup - det var verre enn om hun skulle ha vært den største forbryter. - Det er den verste sjelelige tortur at hun ble flyttet fra Bredtveit til Oslo Kretsfengsel for det ble sagt henne at hun skulle hjem. - I samme dur er det neste hun sier:

Jeg finder det ikke nødvendig at hun innlegges på sykehus på nuværende tidspunkt."

I Oslo byretts dom av 4/3-54 (dok. 47).

er hennes framstilling gjengitt i det vesentlige. Hun ble operert for blindtarmbetennelse i Amerika i 1911. I 1935 hadde hun en avulst i øyehulen og ble helbredet med radiumbehandling. Hun hadde hatt et par mindre skader som hun forlengst var kommet helt over for annen verdenskrig. Ellers hadde hun tidligere alltid kunnet

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

glede seg over en meget god helbred og var fullstendig frisk da hun ble fengslet 30/5-45, men på Bredtveit led hun under systematisk sulteforing og herigjennom ble grunnlaget lagt for beri-beri-lidelse (som brøt ut etter at hun var kommet til Åkebergveien). Hun slo seg kraftig da hennes trebunnsskøyte på Bredtveit braute sammen og en tid hadde hun influensa med høy feber som ingen bred seg om, men stort sett var hun frisk da hun ble overført til Åkebergveien. Overføringen dit var et psykisk sjokk for henne fordi hun hadde fått høre at hun ville bli løslatt og regnet med å komme hjem før jul 1945. Som følge av dette sjokket ble hun helt ute av seg og orket ikke tenke, sove eller spise. Betjeningen og legen i Åkebergveien oppfattet det slik at hun vilde etablere sultestreik. 13/12-45 måtte hun under lufting stå i snø med sko i stedet for støvler, som hun hadde bedt om og følgen var at hun ble sterkt forkjølet og etter hvert fikk hun ryggmerter, svimmelhet, hjertebesværigheter, går og bløtter i munnhulen, abscess ved en tann og mørke flekker oppover ben og lår. Hun ble nektet å gå til sin egen tannlege eller til den tannlegen som behandlet de mannlige fanger i kretsfengslet og dr. Rasmussen avslø hennes bønnen og medisin og hjelp og beskyldte henne endog for å simulere. Selv etterat det 27/7-46 ved røntgenundersøkelse var påvist at hun hadde forkalkninger i h. skulder og spondylose i lændehvirvelsøylen ignorerte dr. Rasmussen hennes sykdom. I juli fikk hun et stikk i albuen av noe spist i madrassen, men fikk ikke behandling og følgen var at hun fikk en abscess og armen blev stiv og byllen gikk inn i kroppen og først v. og

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

siden h. kne hovnet opp. 6/8-46 fikk hun voldsomt hekse-
skudd og ble liggende hjelpeløs uten ordentlig pleie og
lot vannet i keyen og først 3 dager etter 8/8 ble hun
undersøkt av dr. Rasmussen. 9/8 - 22/8-46 var hun inn-
lagt i Ullevål sykehus og fikk røntgenbehandling. Hun
pådro seg feber og ble utskrevet med feber over 38 grader.
I sept. fikk hun ny røntgenbehandling på Ullevål, men
tålte ikke behandlingen og fikk forferdelige smerter i
forbinnelse med avføringen som var kommet i uorden på grunn
av behandlingen. Det var på denne tid at hennes knær
hovnet opp og hun fikk feber og fryninger. Det var be-
gynnelsen til en giftfeber som gav henne kronisk artritt
(som hun først fikk ordentlig behandling for med penicillin
1947). Dr. Rasmussen bare smilte i anledning hennes klager
og kom med en bemerkning "Nei, kan det være artritt!"
Men det var nettopp det det var og den langvarige giftfeber
forårsaket hjertelidelser som vil forkorte hennes liv
med år. Utover høsten 1946 hadde hun hjerteanfall og
fikk angina pectoris. I november skulle hun hatt ny
røntgenundersøkelse på Ullevål, men måtte motsette seg
det da hun var blitt dårlig av røntgenbehandlingen i
september. Hennes nerver var en stunn i ulage etter de
forferdelige mavelidelser hun hadde i forbindelse med
røntgenbehandlingen i sept. Ellers hadde hennes nerver
stort sett vært bra. Men mot slutten av varetektsopp-
holdet fikk hun et sammenbrudd da det ikke gikk i orden
med løslatelsen som hun hadde begrunnet håp om etter
samtale med fengselspresten.

Hun var meget syk da hun ble løslatt 21/12-46
og to dager seinere erklarte lege Petter Borch Gjøver at
hun burde innlegges i sykehus tiltrengende øyeblikkelig

- 132 -

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

hjelp for polyartrit, men først 30/12-46 ble hun lagt inn i Bærum sykehus for en sver lumbago som invalidiserte henne totalt. På sykehuset ble hun sjikansst behandlet. Lege Schartum Hansen har erklært at man bare kunne konstatere en lett anemi, men hun mente selv at hun aldri har hatt anemi. Hun har senere hatt flere kur-oppbygg. Hun var lenge fullstendig invalid og måtte gå med krykker til januar 1953. Hun var fullstendig arbeidsudyktig og hadde invalidepensjon. Det var etter hennes mening mangelen på ordentlig behandling i varetektstiden som var årsak til hennes invaliditet og hun krevet erstatning av staten for skade og tort og smerte.

Retten bemerker at man etter det som er opplyst (saksøktens argumenter) ikke godt kan anta at saksøkerens sykdom er foranlediget (eller forverret) ved varetektsfengselingen. Retten legger vekt på at saksøkeren motsatte seg legeundersøkelse av Augusta Rasmussen i fengselet og det må hun selv ta konsekvensen av. Retten finner at det ikke foreligger noe som helst grunnlag for berettiget kritikk overfor dr. Rasmussen i anledning hennes forhold overfor saksøkeren.

I sin anke av 9/5-54 (dok. 51),

framholder hun at det er feil i saksbehandlingen ved avhøring av vidnene overlegene Br. Ingebrigtsen og Joachim Arnesen og retten har tatt feil når den har antatt at det ikke er varetektsfengselingen som sådan eller feilaktig behandling i varetektstiden som er årsak til hennes sykdom eller forverringen av hennes tilstand. Hun gjør gjeldende at langvarig underernæring under varetektsfengselingen på Bredtveit, uøst brutal behandling av den

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

ankende part særlig etter læsletelsen fra Bredtveit, men likeledes senere, under den under enhver omstendighet helt urimelig lange varetektsfengsling, er utvilsomt sterkt sykdomsbevirkende faktorer som ikke vil kunne underkjennes ved sakkyndig vurdering. Hun framholder at retten heller ikke med et eneste ord kom inn på det alvorligste forhold ved den ankende parts sykdom nemlig hjertelidelsen som desuten ikke ble tilstrekkelig påaktet av fengselslegen. Hun hevder at det ikke er riktig at hun har lagt hindringer i veien for behandlingen ved å nekte legeundersøkelse, en annen sak er at hun måtte motsette seg visse undersøkelser av fengselslege Augusta Rasmussen som - på grunn av manglende sakkyndighet på det angjeldende område - ikke viste den varsomhet den ankende part trengte. At det ikke skulle være noe grunnlag for berettiget kritikk av dr. Rasmussen finner hun direkte opprørende og peker på at fengselslegen unnlot gjennom 3 døgn å skaffe bekken til henne som lå hjelpeløs, at hun ble liggende uten legetilsyn fra 22/8 - 13/9 (siste legetilsyn 8/8) da hun i høy grad trengte oljeklyster som ikke ble gitt, at hun under transporten på bære ble eskortert under sterst mulig offentlighet (bevoktning av uniformerte politimenn), noe som måtte virke særlig sårende - og at fengselslegen må antas å ha hindret at den ankende part ble innlagt påny på sykehus til nødvendig behandling og pleie. Hun hevder også at reservelege Kåre T. Poulsen i sin erklæring av 12/11-46 har gitt uriktige opplysninger - noe som kan være skjedd i hastverk og av vanvare og i ren iver etter å hjelpe fengselslegen.

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

VB

Det er på det rene at kosten i fengsler og fangeleirer var både kvalitativt og kvantitativt utilstrekkelig (jfr. dok. 41 bilag 2 som er skrivelse fra Fængselsstyret til kriminalchefen i Oslo av 8/11-49). Det førte til at et meget stort antall av fangene fikk symptomer i form av polyneuritt og tendens til væskeansamling i fettene m.m. Det var særlig uheldig at potetene det året var usedvanlig dårlige. Ernærings situasjonen bedret seg etterat det kom ferske poteter og økt melrasjon fra 1/9-45.

2/5-61 møtte etter avtale til undersøkelse.

Hun er meget spent på hva de sakkyndige kommer til å si. Hun går ubesværet og har ingen nevneverdige plager bortsett fra litt smerter i høyre økle. Hun hadde et brudd der for et års tid siden og det har ikke noe med slitasjegigt å gjøre. Hun er litt ergerlig over at det snakkes om slitasjegigt for det har ikke vært noen slitasje for hennes vedkommende, hun mener hun fikk sin lumbagoischias og sine ledsmerter p.g.a. den artritt hun fikk som følge av mangelfull behandling under oppholdet i Oslo kretsfengsel. Hun fikk samtidig beri-beri og hjertesykdom p.g.a. mangelfull kost.

Hun benekter at hun tidligere har hatt ischias, men det er riktig at hun hadde lumbago i 1934. Hun forløftet seg og fikk plutselig heksekudd og måtte ha meget langvarig behandling med gytjebad og massasje m.m. Da hun kom til Bredtveit fengsel var hun helt frisk. Kosten var elendig der, men hun fikk være med på arbeid rundt på forskjellige gårder om sommeren og utover på høstparten og på gårdene fikk de utmerket mat og det var det

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

som gjorde at utarbeidet ble stoppet. De unnte den ikke denne maten. Hun var også frisk da hun ble overført til Oslo kretsfengsel i Åkebergveien 11 den 11/12-45, men det er mulig at hun hadde begynnende symptomer på beri-ber. Hun husker at hun hadde blå flekker på leggene. Hun slo seg vondt da hun på Bredtveit falt ned fra øverste kye og ned på det harde golvet. Det var sengebunnen som røk og hun mener det var hensikt i at sengebunnene var så dårlige. Hun hadde vondt i ryggen etter det, men det var først etter at hun kom til Oslo kretsfengsel det ble ordentlige lumbago-ischiassmerter.

Det var en voldsam skuffelse for henne at hun ble overført til Oslo kretsfengsel for hun var helt sikker på at hun skulle løslates. Det var flere som hadde sagt det til henne og da hun kom til Oslo kretsfengsel sa bestyrerinnen der at de ikke skulle ha slike fanger der og det var ikke ledig plass til henne. Hun ble puttet inn på en mørk uhyggelig selle og der ble hun lenge. Kostholdet var elendig og behandlingen ubeskrivelig slett. En av de første nettene skadet hun albuen og fikk betennelse og sterke smerter, men fikk ingen legebehandling. Betennelsen gikk tilbake av seg selv. Hun kan ikke forstå at det kunne være nødvendig å behandle henne slik for hun gjorde sitt beste og fornærmet ikke noen. Etter hvert ble hun dårligere og dårligere og det er nøyaktig beskrevet i brevene hennes og hvert ord som står der er sant. Når det er sagt om henne at hun var en meget vanskelig fange og var slem, mener hun dette er helt uriktig. Hun har aldri vært slem det kan hennes venninner bevidne. Hun kunne ikke for at hun ble syk

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

og hadde uutholdelige smerter og hun måtte ha lov til å be om hjelp. Det er helt uriktig at hun truet med å holde de andre fangene våkne om natten hvis hun ikke fikk noe for smertene. Det er riktig at hun bad om noe smertestillende og sa at ellers kunne hun komme til å forstyrre de andre fangene når hun ikke fikk sove og lå og ynket seg. Det var svært lydt i fengslet, sier hun. Det at alt ble oppfattet som vranghet fra hennes side gjorde henne helt desperat for hun måtte ha hjelp, men det nyttet ikke hva hun gjorde, hun var helt hjelpesløs og verre og verre ble hun av sykdommene nøyaktig slik hun har beskrevet det i sine brev. Utpå sommeren fikk hennes sønn utvirket at hun ble innlagt i Ullevål sykehus, men også der ble hun møtt med den samme motvilje uten at hun selv hadde fornærmet noen. Da hun ble sendt tilbake til fengslet hadde hun høy feber og følte seg slendig. Hun tålte ikke røntgenbehandlingen og ble verre og verre og da hun endelig ble løslatt måtte hun bæres ut som en dødssyk invalid. Hun fikk bo hos sin sønn som bodde i hennes leilighet, men hennes mann ville ikke at hun skulle bo der og truet med å sørge for at hun ble satt inn igjen hvis hun ikke flyttet. Hennes sønn fikk da overta en annen leilighet og hun fikk bo der til hun ble innlagt i Bærum sykehus etter mange vanskeligheter. Behandlingen der hjalp henne ikke stort og de følgende år led hun vondt, men kom seg etter hvert takket være venner og bekjente. Hun hadde store økonomiske vanskeligheter og måtte låne penger for å greie seg inntil hun fikk enkepensjon som de ikke klarte å få tatt fra henne. Hun har nå greidd å betale tilbake lånene

(rettopsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

og har gjenvunnet sin helbred og nå er hun så sprek at hun kan danse og det må vel være det beste bevis på at sykdommene ikke kom av seg selv som overlege Arnesen sa, men var en følge av fengselsoppholdet og den mangelfulle behandling hun fikk i den tiden.

Hun er meget oppbragt over all den urett hun har lidd og den mishandling hun har vært utsatt for. Hun hadde ikke gjort noe galt og det kunne ikke falle henne inn å dra til Sverige for å unndra seg arrestasjon slik som hennes familie og andre rådet henne til. Da 4 bevopnede "smørgåser" kom og arresterte henne fulgte hun med uten frykt og trodde det var sant som de sa at hun bare skulle til Victoria terasse til et kort avhør og at hun ble nokså forbauset da de kjørte henne til Bredtveit etter avhøret hos politifullmektig Hartmann. Hun mener at det ikke var berettiget grunnlag for å holde henne i varetekt for saken var fullt oppklart og hun kunne ikke forspille bevis og hadde ingen tanke om å dra til Sverige eller unndra seg straff på annen måte av den gode grunn at hun mente hun ikke hadde fortjent noen straff. Hun gir indignert uttrykk for sitt syn på landssvikoppgjøret i sin alminnelighet og kommer inn på noen av de mishandlingsaker hun har tatt opp uten å få gehør. Hun har ikke kunnet nedlegge sin egen sak for hun synes det må være visse grenser for hva som går an å pretere i et sivilisert land. Etter alt hun har opplevd er hun mismodig, men hun har ikke oppgitt håpet og når hun er kommet så langt som nå vil hun ikke gi opp. Det var et hardt slag for henne at hun ikke fikk fri sakførsel til trods for at hun var helt ubemidlet på

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

på det tidspunkt hun søkte om det og til tross for at hennes anke førte til at hun fikk saken inn for lagmannsretten.

Hun nevner til slutt under samtalen at hun fikk et hjerteanfall etter at hun hadde vært hos dr. Hegna. Hun forsto det slik at det ikke var noe særlig i veien med hjerteprevene og hun kjente ikke noe da hun var hos dr. Hegna, men smertene kommer helst etter anstrengelser og når det blir kalt i været og det ble det da. Hun har tenkt på at hun skulle nevne dette for dr. Hegna, men det er ikke blitt noe av. Hun kommer også inn på sin politiske oppfatning og mener at den politiske utvikling her hjemme og ute i verden viser at hun har hatt rett og har rett i sin politiske oppfatning og hun gleder seg meget når noen har mot til å si kraftig i fra om utglidningen. Hun synes å være helt overbevist om at hun har vært utsatt for en systematisk forfølgning, men hun har et svakt håp om at forholdene kan ha bedret seg noe slik at hun kan muligens få noe medhold i sitt syn og hun har tro på at hennes advokat kan utrette meget for henne.

VURDERING:

Ved gjennomgåelsen av det foreliggende materiale og ved personlig undersøkelse av Gyvor Styren den 2/5-61 får jeg inntrykk av at hun intellektuelt er velutstyrt, men hun virker meget envis og stoll og hun synes å gjøre seg opp sine egne meninger uten å ha evne til å ta tilstrekkelig hensyn til berettigete innvendinger. Når hendingene går på tverke av hennes meninger er hun ute av stand til å forstå det og hun tyder det som manglende

forståelse, vrangvilje og forfølgelse fra annerledes tenkende. I slike situasjoner har hun lett for å bli dypt krenket og hjelpesløs og har lett for å reagere med primitive sjelelige mekanismer (hysteriforme reaksjoner, agravasjon, simulasjon).

Da hun ble arrestert og satt inn på Bredtveit fengsel 30/5-45 var det etter hennes mening helt urettferdig og hun følte det som et rettslig overgrep. Hun følte seg urettmessig forfulgt og så alt som hendte under fengselsoppholdet i det lys.

CS
Hun klager med rette over at kostholdet i fengselet var meget mangelfullt og hun tyder det som et ledd i forfølgelsen. At sengebunnen røk slik at hun falt på gulvet og slo seg mener hun også skyldes at det lå ondsinnet hensikt bak.

CS
Det er helt på det rene at kostholdet i fengslene var meget mangelfullt både kvantitativt og kvalitativt den tiden hun satt fengselet og særlig ille var det i tiden mai - september 1945. I denne tiden var det meget vanlig at fanger, som utelukkende var henvist til fengselskosten, fikk symptomer på mangelfull ernæring (hovetⁿ føtter, mere eller mindre uttalte lammelser i føttene, slapphet, desighet m.m, fangene kalte det beri-beri). Hun synes ikke å ha hatt tydelige tegn på slike lidelser og det er vel rimelig å anta at forklaringen på det er at hun under oppholdet på Bredtveit fikk være med på utarbeid rundt på gårdene der hun fikk et meget verdifullt tillegg til fengselskosten. Da dette arbeid ble innstillet utpå høsten tydet hun også det på sin karakteristiske måte og mente det var

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

et utslag av forfølgelsen "de unnte henne ikke all den gode maten."

Da hun ble overført til Oslo kretsfengsels kvinneavdeling i Åkebergveien 11 den 11/12-45 var hun helt sikker på at hun skulle løslates. Hun bygget da på uttalelser fra flere funksjonærer. Hun ble da voldsomt skuffet og hun syntes den cellen hun ble satt på var svært mørk og utrivelig. Hun syntes i det hele tatt at både fengslet og betjeningen var lite hyggelig og kostholdet var elendig og stellet under en hver kritikk. Til dette vil jeg bemerke at kostholdet bedret seg vesentlig fra september 1945. Kvinneavdelingen var den peneste og hygienisk beste avdeling i Oslo kretsfengsel og betjeningen der hadde et særdeles godt ord på seg.

Hun vantrivdes der og var plaget av søvnløshet og følte seg syk og elendig. En forkjølelse, en betennelse i høyre albue fortonet seg for henne som meget alvorlige sykdommer og hun syntes ikke hun fikk slik behandling som hun med rimelighet kunne vente seg. Hun var plaget av dårlige tenner, men hun hadde ikke så stor tillid til fengslets ordinære tannlege at hun ville behandles av ham og hun syntes det var urimelig at hun ikke kunne få behandling av den tannlegen som satt der som fange og behandlet så mange fanger. Hun følte seg så skreppelig at hun nesten ikke orket å være oppe og etter hvert fikk hun smerter i ryggen, skuldrene, fingrene og knærne og stivnet mere og mere til. Hun var også plaget av forstoppelse. Hun klaget sin nød til sin forsvarer og andre og mente at den behandling hun fikk var helt uforsvarlig, fengselslegen og betjeningen

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

karakteriserte hun som sadister. Hun var innlagt i Ullevål sykehus medisinsk avdeling (VII) 9/8 - 22/8-46, men heller ikke der fikk hun medisinsk eller rent menneskelig behandling som kunne tilfredsstille hennes krav. Legene der hadde inntrykk av at hun agraverte og hun var så vanskelig at de nødig ville ha henne tilbake. Hun fikk der røntgenbehandling av høyre skulder og ryggen, men hun nektet videre behandling fordi hun hadde inntrykk av at hun ble verre av behandlingen, særlig ble magen verre.

Hun var hele tiden meget misfornøyd med fengselsbetjeningen og med fengselslegen Augusta Rasmussen og hun nektet til dels å la seg undersøke av legen. Hun lå til sengs og var til dels urenselig da det var vanskelig for betjeningen å hjelpe henne med bekken når hun trengte det. Hun nektet å bade med den begrunnelse at hun ble grepet av panikk bare ved tanken på at noen her skulle hjelpe henne. "Jeg, som ikke engang orker krabbe meg bort på klosettet, som er like ved min køye, men heller hver gang tar torturen med bekkenet, jeg skulle plutselig være i stand til å bade ved hjelp av en eller to hardbarkede og i allt sykestell helt ukyndige fengselsvoktersker! Hva synes De egentlig om en slik lege, herr Skjerve Nielsen," skriver hun til sin forsvarer. Hun ga også uttrykk for at det var fengselslegen som gjorde det vanskelig for henne på Ullevål og hindret henne i å bli innlagt der igjen. Tilstanden forverret seg stadig ikke minst hennes sjelelige tilstand og da hun ble løslatt 21/12-46 var hun så skrepelig at hun måtte bæres ut.

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

Hun var innlagt i Barum sykehus 30/12-45 til 24/1-47. Hun synes å være blitt noe bedre under oppholdet der, men det var ingen vesentlig bedring og den behandling hun fikk der synes ikke å ha vært stort annerledes enn den behandling hun fikk i fengslet.

Å domme etter de legeuttalelser som foreligger synes hun å ha hatt sterkt nedsatt ferighet i 4-5 år etter løslatelsen. Senere har hennes helbredstilstand bedret seg langsomt og ved undersøkelsen 2/5-61 er hennes ferighet så god som en med rimelighet kan vente hos en kvinne i hennes alder.

Når det gjelder spørsmålet om hennes sykdomstilstand under fengselsoppholdet må antas å være en følge av fengselsoppholdet mener jeg at det må besvares med : Ja.

Min begrunnelse for det er at hun både sjelelig og legemlig var sterkt disponert for en slik sykdomsutvikling. Det er på det rene at hun hadde betydelige rentgenologiske forandringer i rygg, skuldre og knær og hofteledd og at hun flere ganger tidligere har hatt ryggsmarter (lumbago) som har krevet langvarig behandling. Det er ikke holdepunkt for at hun var syk da hun ble arrestert. Det er en erfarings sak at cellotilværelsen er yderst uheldig for slike pasienter, da de får for lite aktive bevegelser. Det er mulig at hennes legemlige sykdomstilstand kunne ha bedret seg noe hvis hun i tide hadde fått fysikalsk behandling i forbindelse med sykegymnastikk, men slik behandling hadde ikke fengselslegen mulighet for å gi henne. I dette tilfelle anser jeg det som meget lite sannsynlig at slik behandling ville ha hjulpet fordi fengslingen hadde utlest slike sjele-

(rettspsykiatrisk erkl.
7/5 1961)

lige reaksjoner som det er praktisk umulig å behandle så lenge fengslingen varer.

Etter mitt skjønn er det ikke grunn til å anta at fengselslegen Augusta Rasmussen har behandlet henne feilaktig under fengselsoppholdet.

Det som sannsynligvis kunne ha hindret at sykdomstilstanden ble så invalidiserende var løslatelse på et tidligere tidspunkt. Forhørsretten synes å ha vært oppmerksom på at hun var syk allerede 21/2-46 og begrenset fengslingen til 3 uker. Ved neste forhørsrettsmøte 26/3-46 kunne hun ikke møte fordi hun var syk og rettsmøtet ble utsatt helt til 6/6-46 og da avsa forhørsretten 3 ukers fengselingskjennelse under forutsetning av at påtalemyndigheten var oppmerksom på hennes helbredetilstand og traff de forføyninger som måtte anses som påkrevet. Det forekommer meg da lite sannsynlig at fengselslegen da kunne ha utvirket at hun ble løslatt. Det neste fengselslegen kunne oppnå var å få henne grundig undersøkt og det ble gjort ved undersøkelse på Rikshospitalet og innleggelse i Ullevål sykehus et kortere tidsrom.

Når det gjelder hennes mangeårige invaliditet etter løslatelsen antar jeg at den i det vesentlige er en følge av den sykdomstilstand hun fikk på grunn av fengselsoppholdet.

Oslo, den 7. mai 1961

Jon Leikvam (s.)

1951 31. mai.

P r o s e s k r i f t til Hidsivating
lagsmannsrett fra regjeringsadvokat
Henning Bødtker v/h.r.advokat Trygve
Lange-Nielsen, (lag.dok. nr. 70).

Jeg har mottatt de sakkyndiges erklæringer.

Selv om de to sakkyndige er spesialister på
forskjellige områder så ligger det i sakens natur at
begge sakkyndigerklæringer dekker omtrent hele det
relevante faktum når det gjelder fru Hansson's tilfelle.
Jeg vil derfor be om at de sakkyndige forelegges
hverandres erklæringer med anmodning om å komme med
eventuelle tilleggsbemerkninger, hvis det er punkter
hvorom de sakkyndige ikke har samme syn.

Det synes ellers for meg som om det nå
bli et nokså sentralt punkt i saken hvorvidt fengsels-
oppholdet bare har vært en utløsende årsak når det
gjelder fru Hansson's sykdom, slik at denne først og
fremst må sies å følge av hennes personlige psykiske
disposisjoner.

Jeg peker på at overlege Leikvan konkluder-
er med at fru Hansson's sykdomstilstand under fengsels-
oppholdet må antas å være en følge av dette. Man
reserverer seg her ikke når det gjelder fru Hansson's
egne disposisjoner. Selv om erklæringen lest i sammen-
heng nok gjør det rimelig å oppfatte overlegens konclu-
sjon derhen at den forutsetter nettopp fru Hansson's
spesielle psyke.

Det har da interesse å få belyst i hvilken
utstrekning fru Hansson's reaksjon på fengselsoppholdet
må sies å være avvikende fra det normale og i hvilken
grad dette er tilfellet. Jeg antar at overlege Leikvan

(pr.skr. 31/5 1961)

som fengselslege gjennom en årrekke sitter inne med et stort erfaringsgrunnlag når det gjelder fangers reaksjon på fengselsforholdene. Her synes det å ha særlig interesse hvordan landsvikfanger reagerte, hvis deres reaksjoner stort sett kunne sies å avvike fra vanlige kriminelles. Finnes det mange eksempler på at den indre psykiske spenning er den utslagsgivende faktor når det gjelder en sykdomstilstand som pådras under fengselsoppholdet ? jfr. overlege Hegnas uttalelse.

Forevrig vil jeg være interessert i en kort uttalelse om et forhold som såvidt jeg skjønner er anerkjent innen medisinen, nemlig at enkelte mennesker (hysterikere ?) reagerer med lamhet, f.eks. stiv rygg eller andre sykdomssymptomer, når verden går dem alvorlig imot. Såvidt jeg skjønner dreier det seg i blant om sykdomstilstander som er reelle nok, men som utelukkende har et psykisk grunnlag og som først bedres ved forandringer i den ytre psykiske spenningstilstand.

Jeg ber om at begge de sakkyndige avgir en tilleggsuttalelse om de forhold jeg har vært inne på ovenfor. Spørsmålene er kanskje særlig myntet på overlege Leikvan, men i den utstrekning overlege Hegna finner det rimelig å gi en tilleggsuttalelse vil jeg sette pris på at det også skjedde.

1961 14. juni. P r o s e s s k r i f t til Eidsivating lagsmannrett fra h.r.advokat Torleiv Lasse, (lag.dok. nr. 71).

I anledning av Regjeringsadvokatens spørsmål av 31. f.m. tillater jeg meg å anføre :

(pr.skr. 14/6 1961)

Det forekommer meg at min srede motparts spørsmål til de sakkyndige nå begynner å få et noe unødige prosederende preg.

H.r.advokat Lange-Nielsen ber overlege Leikvam - evt. også overlege Hegna - uttale seg om fru Styrens reaksjon på fengselsoppholdet "må sies å være avvikende fra det normale, og i hvilken grad dette er tilfelle".

Hvis et slikt spørsmål skal besvares, har det i den samme sammenheng også interesse å få stillet følgende tilleggs spørsmål :

1. Er en slik reaksjon - dersom den er "avvikende fra det normale" - så meget avvikende at den må sies å være uvanlig ?
2. Fremviste ikke fru Styren på et relativt tidlig stadium av fengselsoppholdet ytre og relativt tydelige trekk som gjorde en slik reaksjon mer eller mindre sannsynlig og påregnelig ?
3. Er det noe rent ekstraordinært, eller er det ikke tvert om mere eller mindre hyppig og påregnelig, at mennesker og navnlig kvinner i overgangsalderen under så sterkt psykisk press og i en slik uvanlig situasjon som et langvarig og stadig forlenget fengselsopphold, kan reagere med "lamhet, f.eks. stiv rygg eller andre sykdomssymptomer", særlig på områder hvor man på forhånd har en eller annen svak disposisjon ? Er ikke dette snarere en vitenskapelig kjennetegning idag, som følger av at de psykosomatiske sykdomsbilleder etterhvert er vist stadig større oppmerksomhet ?

1961 17. august.

B r e v fra overlege Jon Leikvam til
Eidsivating lagmannsrett, (lag.dok.
nr. 74).

Ad : Gyvor Styren Hansson.

Jeg har lest gjennom prosessfullmektigenes siste innlegg dok. 70 og 71. Jeg hadde lest gjennom overlege Hegnas erklæring da jeg skrev min erklæring og så vidt jeg kan skjønne er det ingen uoverensstemmelse mellom våre uttalelser.

Jeg synes jeg har uttrykt meg klart i min erklæring av 7/5-61. Etter mitt skjønn var Gyvor Styren Hansson sterkt disponert både sjelselig og legemlig for de lidelser hun fikk under fengselsoppholdet og en kan godt si at fengselsoppholdet var den utløsende årsak til hennes sykdomstilstand. Jeg synes ikke det er rimelig grunn til å gå ut fra at hun hadde evne til å beherske sine sykdomsdisposisjoner i den grad at hun kunne unngå å bli syk under påkjenningen ved fengselsoppholdet.

Det er ikke vanlig at fangene har så sterkt uttalte sykdomsdisposisjoner, men en kan heller ikke si at det er sjelden det utvikler seg sykkelige tilstander som følge av påkjenningen under fengselsoppholdet hos fanger som er mer eller mindre disponert for det. Etter mitt skjønn var slike sykdommer langt sjeldnere blant landsvikfangene enn blant det vanlige kriminelle belegg, men noen statistikk over det er det umulig å sette opp og ville vel også være uten betydning for vurderingen av dette spesielle tilfelle.

1961 22. august.

B r e v til Eidsivating lagmannsrett
fra dr. Halvard Hegna, (lag.dok. nr. 75).

Ankesak 260/1954 :

Fra Syvør Styren (Hansson) - Staten v/Justisdepartementet.

Jeg har lest gjennem dok. 70 og 71 og overlage
Jon Leikvams bemerkninger til disse innlegg.

Jeg har intet å føye til overlagens bemerkninger.

Oslo, den . . . . .

Syvør Styren

Vedtas med forbehold om tilleggsutdrag.

Oslo, den . . . . .

Trygve Lange-Nielsen
for Regjeringsadvokaten